

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG POLITIDEPARTEMENT

Ot.prp. nr. 31

(2001-2002)

Om lov om personnavn (navneloven)

*Tilråding fra Justis- og politidepartementet av 14. desember
2001,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Bondevik II)*

Særskilt vedlegg: NOU 2001: 1 Lov om personnavn - Tradisjon, liberalisering og forenkling

1 Proposisjonens hovedinnhold

I proposisjonen her fremmer Regjeringen forslag om en ny lov om personnavn som skal avløse den gamle navneloven fra 1964. Lovforslaget vil gi folk klart større frihet i valget av navn for seg selv og sine barn. Forslaget gir dessuten folk adgang til å danne doble etternavn i form av to enkle etternavn satt sammen med bindestrek. Forslaget tar også langt større hensyn til utenlandske navneskikker enn dagens lov. Lovforslaget bygger på utredningen NOU 2001: 1 Lov om personnavn - Tradisjon, liberalisering og forenkling, som ble avgitt til Justisdepartementet av en arbeidsgruppe i desember 2000.

I utgangspunktet er det et personlig spørsmål hvilket navn et menneske skal ha. Navnet brukes imidlertid på de fleste samfunnsområder til å identifisere enkeltindivider og har derfor en klar og vesentlig side til omverdenen og samfunnet. En trenger derfor fortsatt en navnelov som administreres av det offentlige.

For de fleste følger etternavnet av slekts- eller familietilknytning. Mange etternavn har så liten utbredelse at de indikerer tilhørighet til samme eller noen få slekter. For norsk navnekultur ville det virke fremmedartet om noen uten tilknytning til et slikt navn kunne ta navnet uten samtykke fra dem som har det. Lovforslaget opprettholder derfor i hovedtrekk dagens system med frie, beskyttede og nye etternavn. Bl.a. på bakgrunn av at bare rundt 1 % av det samlede antall etternavn er frie etter dagens lov, foreslås at beskyttelsen skal omfatte færre etternavn. Grensen for beskyttede etternavn foreslås derfor senket fra 500 til 200 bærere. Dette medfører at antallet frie navn omtrent tredobles. Etternavn med flere enn 200 bærere kan derfor tas av utenforstående uten samtykke. Etternavn med 200 eller færre bærere kan bare tas av dem som har tilknytning til navnet med mindre de som har det fra før, samtykker. Lovforslaget innebærer også en vesentlig oppmykning av hvilken tilknytning som kreves. Langt flere enn i dag vil derfor kunne ta beskyttede navn som de har en tilknytning til. For nye etternavn, det vil si navn som ingen har, oppstilles det klart færre begrensninger enn i dag. Bl.a. bortfaller regelen om at det ikke bør gis tillatelse til nye navn med utenlandsk klang eller skrivemåte.

Bakover i slekten foreslås det at man fritt skal kunne hente etternavn som tippoldeforeldrene har hatt. Det er en vesentlig liberalisering. Etter dagens bevillingspraksis er det ikke kurant å gå lenger tilbake enn til besteforeldrene, og da normalt bare under forutsetning av at man selv har brukt dette navnet i lengre tid. Forslaget vil gi alle større valgmuligheter blant navn man har en slektstilknytning til, og vil bl.a. gi samer og nasjonale minoriteter som må gå langt tilbake for å finne etternavn med rot i sin kultur, større muligheter for å ta slike navn. Også foreldrenes fornavn med ending som viser slektskapet, kan tas som etternavn.

Av hensyn til enkelte utenlandske navneskikker foreslås det bl.a. at det åpnes for at etternavn tas som fornavn og motsatt når det gjelder navn som har tradisjon i en kultur som ikke skiller mellom fornavn og etternavn. Selv om det blir tale om å ta et beskyttet navn som etternavn, kan det gjøres uten samtykke om det gjelder fornavnet til en av foreldrene, besteforeldrene eller ektefellen.

Samboere som har bodd sammen i to år eller har felles barn, vil etter lovforslaget få samme adgang til å ta hverandres navn som ektefeller dersom samboeren samtykker.

Bakgrunnen for å foreslå at det åpnes for doble etternavn, er i første rekke likestillingshensyn. På den måten kan begge foreldrenes etternavn videreføres, og familier kan danne et felles etternavn uten at etternavnet til den ene ektefellen, samboeren eller registrerte partneren må vike. Bl.a. for at det skal være mulig å skille mellom etternavn på den ene siden og mellomnavn på den andre siden, skal de to etternavnene i det doble etternavnet forbindes med bindestrek. Doble etternavn kan man fritt sette sammen av to av alle de forskjellige etternavnene man kan ta, dvs. frie etternavn, beskyttede etternavn man har tilknytning til, samt eventuelle nylagde etternavn. Et dobbelt etternavn anses i den forbindelse som to etternavn. Det åpnes derfor ikke for at doble etternavn settes sammen til tre- eller firedobbelte etternavn.

Adgangen til å ha mellomnavn foreslås opprettholdt. Som en vesentlig liberalisering av mellomnavnsordningen foreslås det at adgangen til å ta forskjellige mellomnavn skal være lik adgangen til å ta forskjellige etternavn. Det gir f.eks. en ektefelle adgang til å ta den andre ektefellens etternavn som sitt mellomnavn. Doble mellomnavn kan dannes etter samme regler som doble etternavn.

I dag kan myndighetene som behandler navnesaker, nekte folk å velge navn som kan bli til ulempe for den som skal bære det. I lovforslaget her foreslås det i stedet at myndighetene kan nekte å godta en navnemelding dersom navnet kan bli til vesentlig ulempe for den som skal bære det eller andre sterke grunner tilsier at meldingen ikke godtas. Det er en sterk begrensning i forvaltningens adgang til å overprøve folks ønsker om navn for seg selv og sine barn. Bl.a. for å markere at navn er en identifikasjon av betydning for samfunnet og fordi loven foreslås liberalisert på en rekke punkter, noe som kan føre til flere navneendringer, foreslås en uttrykkelig regel om navnestabilitet. Det foreslås at en som hovedregel ikke skal kunne endre fornavn og etternavn mer enn én gang hvert tiende år.

Meldinger om navn skal etter lovforslaget som hovedregel inngis til fylkesmannen. Justisdepartementet er klageinstans. I dag er oppgavene fordelt mellom folkeregistrene, fylkesmennene og Justisdepartementet på en noe uhensiktsmessig og uoversiktlig måte. Når bl.a. omorganiseringen av den lokale folkeregister- og likningsforvaltningen er gjennomført, kan det være aktuelt å ta organiseringen av navnesakene opp til ny vurdering. Navnesaker i forbindelse med adopsjon skal fortsatt behandles av Statens ungdoms- og adopsjonskontor i første instans.

2 Bakgrunnen for lovforslaget

Justisdepartementet nedsatte 22. april 1999 en arbeidsgruppe som skulle utrede behovet for en revisjon av personnavnlovgivningen. Arbeidsgruppen ble gitt følgende mandat:

«Som ledd i arbeidet med å oppnå en administrativ og lovteknisk forenkling samtidig som regelverket moderniseres, nedsetter Justisdepartementet en arbeidsgruppe som gis følgende mandat:

1. Arbeidsgruppen skal utrede behovet for en navnelovsrevisjon. Målet med utredningen vil være:
 - å få til en vesentlig liberalisering av navneloven
 - å redusere det offentlige arbeid med å godkjenne navnesaker
 - å modernisere regelverket slik at det gir rom for å ligge i forkant av/være på linje med den alminnelige rettsoppfatning
 - å åpne for at andre kulturer kan videreføre sin navnetradisjon ved innvandring til Norge.

2. Arbeidsgruppen skal i denne forbindelse foreta en vurdering av andre lands navnelovgivning.

3. Arbeidsgruppen skal vurdere hvordan norsk internasjonal privatrett bør være i navnespørsmål.

4. Arbeidsgruppen skal vurdere om det skal være rettslige sanksjoner ved overtredelse av navneloven, evt. hva disse sanksjonene skal gå ut på.

5. Arbeidsgruppen skal vurdere en overføring av de nødvendige bestemmelser til annen lovgivning, som for eksempel barneloven og/eller lov om folkeregistrering. Arbeidsgruppen utarbeider de nødvendige forslag til lovendringer.

6. Arbeidsgruppen skal skissere økonomiske og administrative konsekvenser av forslaget. For øvrig står arbeidsgruppen fritt til å ta opp spørsmål den anser relevant i forhold til mandatets målsetting.»

Som medlemmer av arbeidsgruppen ble oppnevnt:

Byrettsdommer Yngve Svendsen, Kristiansand byrett, leder

Student María José Escobar

Fungerende underdirektør Stephan Mo, Kommunal- og regionaldepartementet

Kontorsjef Kristin Os, Sentralkontoret for folkeregistrering

Seksjonsleder Merethe H. Grinde, Fylkesmannen i Oslo og Akershus

Amanuensis Ivar Utne, Nordisk institutt, Universitetet i Bergen

Arbeidsgruppens sekretær var førstekonsulent Pan Farmakis, Justisdepartementet.

Arbeidsgruppen avga i desember 2000 sin utredning NOU 2001: 1 Lov om personnavn - Tradisjon, liberalisering og forenkling. I utredningen fremmet arbeidsgruppen forslag om en ny lov om personnavn til erstatning for navneloven fra 1964. I forhold til navneloven 1964 inneholdt lovforslaget bl.a. følgende endringer:

Uttrykket slektsnavn erstattes av uttrykket etternavn. Alle navn man kan ta som etternavn, skal også kunne velges ved førstegangs navnevalg.

Grensen for hvilke etternavn som er beskyttet, reduseres til 200 bærere. Ingen nye navn skal beskyttes. På denne måten frigjøres flere navn for dem som ønsker å skifte etternavn.

For å gjøre det mulig for bl.a. innvandrere å videreføre sin navnetradisjon i Norge, skal ektefellens, besteforeldrenes og foreldrenes fornavn kunne tas som etternavn dersom navnet har tradisjon i en kultur som ikke skiller mellom fornavn og etternavn. På den måten unngår man særregler som bare skal gjelde for personer som har en særlig utenlandsk bakgrunn eller tilknytning, samtidig som man kan opprettholde det tradisjonelle skillet i norsk navnekultur mellom navn som brukes som fornavn og navn som brukes som etternavn.

Det skal være en alminnelig adgang til å ta ekte «parentonymer» som etternavn, dvs. fars eller mors fornavn med ending som viser slektskapet. Slike navn skal anses som personlige, og skal ikke kunne overføres til andre. Også utenlandske endinger som viser slektskapet skal være tillatt uten krav om at den som skal bære parentonymet, har tilknytning til den utenlandske navnetradisjonen.

Det skal være en alminnelig adgang til å ta doble etternavn der to enkeltetternavn er forbundet med bindestrek. På dette punkt var det dissens i arbeidsgruppen idet et mindretall pekte på at forslaget ville medføre uheldige, registreringsmessige konsekvenser.

Også besteforeldrenes og oldeforeldrenes etternavn skal kunne velges som eget etternavn, også når navnet er beskyttet.

Det innføres samme adgang til å ta mellomnavn som til å ta etternavn, inkludert adgangen til å danne doble navn.

Ektefeller skal kunne bygge på forskjellige kombinasjoner av hverandres etternavn og mellomnavn, f.eks. at de tar felles mellomnavn og felles etternavn. Det skal ikke lenger kreves samtykke fra ektefellen for å kunne ta vedkommendes navn.

Samboere skal ha samme adgang til å velge navn som ektefeller, forutsatt at samboerforholdet har vart i minst to år eller samboerne har felles barn, og forutsatt at den andre samboeren samtykker.

Ulempekriteriet for fornavn og etternavn endres slik at det ikke kan velges navn som det er fare for kan bli til «vesentlig ulempe» for bæreren. For øvrig skal folk kunne nektes å ta et navn dersom «sterke grunner» taler for det.

Saksbehandlingsreglene forenkles slik at det bare skal være ett førsteinstansnivå som behandler navnesøknader, og ett klageorgan.

Utredningen NOU 2001: 1 Lov om personnavn ble 12. januar 2001 sendt på høring med høringsfrist 1. april 2001 til følgende instanser:

Departementene
Fylkesmennene
Fylkesskattekontorene
Barneombudet
Brønnøysundregistrene
Datatilsynet
Kriminalpolitisentralen
Patentstyret
Politidirektoratet
Riksadvokaten

Sentralkontoret for folkeregistrering
Skattedirektoratet
Statens ungdoms- og adopsjonskontor
Statistisk sentralbyrå
Sysselembuden på Svalbard
Utlendingsdirektoratet
Utlendingsnemda
ØKOKRIM
Sivilombudsmannen
Kommunenenes Sentralforbund
Den Norske Advokatforening
Den norske Dommerforening
Landsorganisasjonen i Norge
Næringslivets Hovedorganisasjon
Norsk språkråd
Samarbeidsnemnda for namnegransking
Norsk Slektshistorisk Forening
Norsk Heraldisk Forening
Databehandling i Slektsforskning
Universitetet i Oslo
Universitetet i Bergen
Universitetet i Tromsø
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Bispedømmene
Metodistkirken i Norge
Filadelfia Pinsemenighet
Det norske Baptistsamfunn
Det Norske Misjonsforbund
Adventistsamfunnet
Den evangelisk-Lutherske frikirke i Norge
Den romersk-katolske kirke
Jehovas Vitner
Den norske kirkes presteforening
Teologene
Mellomkirkelig råd
Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn
Human-etisk forbund
Det mosaiske trossamfunn i Oslo
Det mosaiske trossamfunn i Trondheim
Likestillingsombudet
Kompetansesenter for likestilling
Likestillingssenteret
Kvinnefronten i Norge
Norsk kvinnesaksforening
Norsk kvinneforbund
Juridisk rådgivning for kvinner
Norges kvinne- og familieforbund
Nettverk for forskning om menn

Nordisk koordinator for mannsforskning
Landsforeningen for lesbisk og homofil frigjøring
Aleneforeldreforeningen
Foreningen 2 Foreldre
Norges Bondelag
Norsk Bonde- og Småbrukarlag
Norges Bygdeungdomslag
Norges Bondekvinnelag
Sametinget
Norske Samers Riksforbund
Samenes Landsforbund
Norske Reindriftssamers Landsforbund
Boazo Ealahus Searvi
Romanifolkets landsforening
Romani Interesse Organisasjon
Stiftelsen romanifolket/taterne
Landsorganisasjonen for Romanifolket
Stiftelsen Roma
Norske Kveners Forbund/Ruijan
Skogfinske interesser i Norge
International Romani Union
Islamsk Råd Norge
Den islamske informasjonsforeningen
Islamsk kvinnegruppe Norge
MiRA Ressurssenter for innvandrere- og flyktningekvinner
Norsk Organisasjon for Asylsøkere
Organisasjonen mot offentlig diskriminering
Selvhjelp for innvandrere og flyktninger
SOS Rasisme
Senter mot etnisk diskriminering
Antirasistisk Senter
Kontaktutvalget mellom innvandrere og myndighetene
Innvandrerne Landsorganisasjon
Departementet har mottatt uttalelser fra:
Arbeids- og administrasjonsdepartementet
Barne- og familiedepartementet
Finansdepartementet
Kommunal- og regionaldepartementet
Kulturdepartementet
Miljøverndepartementet
Nærings- og handelsdepartementet
Utenriksdepartementet
Fylkesmannskollegiet
Fylkesmannen i Østfold
Fylkesmannen i Oslo og Akershus
Fylkesmannen i Troms
Akershus fylkesskattekontor
Oppland fylkesskattekontor

Vestfold fylkesskattekontor
Telemark fylkesskattekontor
Rogaland fylkesskattekontor
Hordaland fylkesskattekontor
Møre- og Romsdal fylkesskattekontor
Nord-Trøndelag fylkesskattekontor
Troms fylkesskattekontor
Barneombudet
Brønnøysundregistrene
Kommunenes Sentralforbund
Kriminalpolitisenralen
Patentstyret
Riksadvokaten
Skattedirektoratet
Statens kartverk (mottatt via Miljøverndepartementet)
Statens ungdoms- og adopsjonskontor
Utlendingsdirektoratet
Den norske advokatforening
NTL-Skatt
Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund
Norsk språkråd
Namnekonstulenttenestene (mottatt via Kulturdepartementet)
Samarbeidsnemnda for namnegransking
Norsk Slektshistorisk Forening
Norsk Heraldisk Forening
Databehandling i slektsforskning
Universitetet i Oslo (Seksjon for namnegransking ved Institutt for nordis-
tikk og litteraturvitenskap)
Universitetet i Tromsø
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Bjergvin bispedømmeråd
Likestillingsombudet
Likestillingssenteret
Landsforeningen for transseksuelle
Foreningen 2 Foreldre
Norsk Bonde- og Småbrukarlag
Sametinget
Organisasjonen mot offentlig diskriminering
Kontaktutvalget mellom innvandrere og myndighetene
Av disse svarte følgende at de ikke hadde merknader til utredningen:
Fiskeridepartementet
Forsvarsdepartementet
Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet
Landbruksdepartementet
Samferdselsdepartementet
Sosial- og helsedepartementet
Fylkesmannen i Hedmark
Datatilsynet

Statistisk sentralbyrå

Sivilombudsmannen

Næringslivets Hovedorganisasjon

Stortinget anmodet 16. desember 1999 Regjeringen om å fremme lovfor-
slag slik at folk ble gitt adgang til å ha to slektsnavn, jf. Innst S. nr. 76 (1999-
2000) og Dok. nr. 8:73 (1998-1999). I proposisjonen her foreslås at det åpnes
for det, jf. punkt 5.4 nedenfor og lovforslaget § 7.

3 Dagens navnesystem

3.1 Innledning

NOU 2001: 1 Lov om personnavn gir i kapittel 3 en grundig redegjørelse for gjeldende, norsk navnerett. I punktene 3.2 til 3.6 nedenfor gis en kortfattet oversikt. I utredningen gis det også en utførlig redegjørelse for den faktiske og rettslige utviklingen av navneskikkene her i landet, se NOU 2001: 1 kapittel 4, og en oversikt over dansk, svensk og finsk navnerett, se kapittel 5.

Det er i overkant av 120 000 ulike slektsnavn i Norge. Under 1 % av alle slektsnavn er frie, og over 2 mill. mennesker av en befolkning på 4,5 mill. har frie slektsnavn. Det er ca. 4 800 forskjellige doble slektsnavn med bindestrek i landet, og disse bæres av over 22 000 personer. Nesten 18 % av befolkningen har mellomnavn, nærmere 22 % av kvinnene og 13,5 % av mennene. I Oslo valgte i 1995 nesten 68 % av kvinnene mannens slektsnavn ved giftermål. For mer navnestatistikk vises til NOU 2001: 1 punkt 6.2.

3.2 Slektsnavn

Slektsnavnet er det siste navnet i navnerrekken. Slektsnavnet viser slektstilknytningen, og det er bare dette som kan erverves automatisk av barn. Det er plikt til å bruke slektsnavnet fullt ut.

Slektsnavn kan man etter navneloven kapittel I få på en av følgende seks måter:

- ved fødsel, dvs. første gangs navnevalg, §§ 1 og 2
- ved adopsjon, § 3
- ved ekteskap, § 4
- ved bevilling, §§ 5-9
- ved melding til folkeregisteret, § 9 a
- som såkalt biperson, § 10

Ved fødsel skal barnet ha foreldrenes slektsnavn dersom de har felles slektsnavn. Har foreldrene ikke felles slektsnavn, kan foreldrene velge hvilket av foreldrenes slektsnavn barnet skal ha. Dersom foreldrene ikke velger slektsnavn for barnet innen seks måneder etter fødselen, får barnet automatisk morens slektsnavn.

Når adoptivforeldrene har felles slektsnavn, får adoptivbarnet dette slektsnavnet. Dersom adoptivforeldrene ikke har felles slektsnavn, kan de velge hvilket av adoptivforeldrenes slektsnavn adoptivbarnet skal ha. Dersom de ikke blir enige, får adoptivbarnet adoptivmorens slektsnavn.

Ektefeller kan velge om de vil ta den enes slektsnavn som felles slektsnavn, noe som krever samtykke fra ektefellen. De kan også velge å beholde slektsnavnet de hadde før giftermålet. Man kan ikke velge som felles slektsnavn et slektsnavn som er ervervet ved tidligere ekteskap. Slektsnavn ervervet ved ekteskap kan i imidlertid beholdes dersom ekteskapet oppløses ved skils-

misse eller død, og kan også beholdes i et nytt ekteskap. Ugifte samboende kan ikke velge navn på linje med ektefeller.

Departementet kan etter søknad gi løyve - bevilling - til å skifte slektsnavn eller endre dets skrivemåte, jf. navneloven § 5. Bestemmelsen gir også hjemmel til å gi bevilling for såkalte nylagde slektsnavn. Kompetansen til å gi bevilling er delegert til fylkesmannen. Ingen har et rettskrav på å få bevilling. Bevilling kan derfor nektes ut fra et forvaltningsmessig skjønn, men nektelsen må være saklig begrunnet. Navneloven § 6 har regler om at bevilling «vanligvis» ikke skal gis i nærmere angitte tilfeller. Dette gjelder navn med utenlandsk klang eller skrivemåte, navn som er i bruk som fornavn og som ikke opprinnelig er slektsnavn, og historiske, utdødde eller utenlandske navn som er vanlig kjent i landet.

Etter navneloven § 7 første ledd skal bevilling til slektsnavn som hører til «dei meir vanlege», såkalte frie slektsnavn, gis med mindre særlige grunner taler mot det. Passusen om særlige grunner har neppe selvstendig betydning ved siden av begrensningen i § 5. Etter departementets praksis er frie slektsnavn alle slektsnavn med 500 bærere eller flere. Etter navneloven § 7 annet ledd kan beskyttede slektsnavn tas dersom samtlige bærere samtykker.

Selv om det dreier seg om et tilfelle som omfattes av § 6, eller man ikke får samtykke fra samtlige bærere av et navn som er beskyttet etter § 7, kan bevilling likevel gis hvis tilfellet fanges opp av en av bestemmelsene i § 9. Etter § 9 nr. 1 og 2 kan man ta en av foreldrenes, adoptivforeldrenes, steforeldrenes eller fosterforeldrenes slektsnavn og det ikke er ervervet ved giftermål. Det å ta ste- eller fosterforeldrenes slektsnavn krever vedkommendes samtykke. Etter § 9 nr. 4 kan man ta navn på gårdsbruk som slektsnavn dersom en selv eller foreldrene eier og har eid gården i minst 10 år, eller dersom en selv eller foreldrene har en livsvarig bruksrett til gården og den er brukt i minst 10 år, eller en ikke livsvarig bruksrett som er brukt i minst 20 år. Etter § 9 nr. 6 kan man ta et slektsnavn som man har særlig tilknytning til og det er viktig for vedkommende å få navnet. Med hjemmel i denne bestemmelsen kan man etter departementets praksis bl.a. få bevilling til en av besteforeldrenes slektsnavn dersom vedkommende har brukt det aktuelle navnet - de facto ulovlig - i ca. 25-30 år. Som hovedregel kan man ikke ta beskyttede slektsnavn som har blitt båret lenger ut i slekten enn dette.

Det er ikke adgang til å velge to slektsnavn (dobbelt slektsnavn), verken ved første gangs navnevalg eller ved ekteskap. Det er heller ikke adgang til å velge ektefellens slektsnavn eller mellomnavn som mellomnavn, eller på annen måte kombinere hverandres navn, for at ektefellene f.eks. skal få like mellomnavn og slektsnavn. For ellers å få bevilling til navnet som dobbelt slektsnavn, er departementets praksis er at man vanligvis må ha brukt navnet som dobbelt slektsnavn i minst ca. 30 år.

Systemet kan altså sammenfattes slik at man får tildelt slektsnavn ved første gangs navnevalg - dvs. bare morens eller farens slektsnavn - og at slektsnavnet senere kan endres innenfor de rammer som er gjennomgått ovenfor.

3.3 Fornavn

Fornavnet er det første navnet i navnerekken og av en annen karakter enn slektsnavnet. I motsetning til slektsnavnet går fornavnet aldri automatisk over på barn. Det er plikt til å bruke fornavnet, men det er nok å bruke ett av disse dersom man har flere.

Det er to sentrale bestemmelser som begrenser hvilke navn som kan tas som fornavn. For det første kan det ikke velges navn som kan være til ulempe for den som skal bære det, jf. § 15 nr. 1. For det andre kan det ikke velges fornavn som er eller har vært i bruk som slektsnavn, jf. § 15 nr. 2. Dette gjelder likevel ikke dersom navnet opprinnelig er et fornavn, har et annet opphav enn slektsnavnet eller har opphav i en kultur hvor man ikke skiller mellom fornavn og slektsnavn.

3.4 Mellomnavn

Mellomnavnet er etter sin art et slektsnavn og settes mellom fornavnet og slektsnavnet. Det er et personlig navn og er ikke en del av slektsnavnet. Det kan bare i begrenset utstrekning overføres til ektefelle og barn. I motsetning til fornavn og slektsnavn er det et «unødvendig» navn sett fra det offentliges synspunkt. Ingen må ha mellomnavn, og ingen plikter å bruke mellomnavnet.

Etter navneloven § 16 første og tredje ledd kan følgende tas som mellomnavn:

En av foreldrenes slektsnavn som ugift, dersom man ikke har navnet som slektsnavn, og det heller ikke er ervervet ved giftermål.

Fornavnet til en av foreldrene med ending som viser slektskapet (f.eks. Maritsdatter).

Adoptivbarns tidligere slektsnavn eller adoptivfars eller adoptivmors nåværende slektsnavn eller slektsnavn som ugift, dersom navnet ikke er ervervet ved giftermål.

Eget slektsnavn som ugift ved valg av felles slektsnavn ved giftermål forutsatt at vedkommende ikke skal ha navnet som slektsnavn.

En av oldeforeldrenes eller besteforeldrenes slektsnavn som ugift, eller mellomnavnet til en av foreldrene, jf. bestemmelse fattet av departementet i medhold av § 16 tredje ledd.

3.5 Forholdet til utenlandske navneskikker

Det oppstår i flere situasjoner problemer for personer som ønsker å videreføre utenlandske navneskikker her i riket.

I flere land er det vanlig å ta en av foreldrenes fornavn som slektsnavn for barna. Slike navn kan normalt ikke tas ved første gangs navnevalg etter §§ 1 og 2, eller ved senere endring etter § 9. Navnet kan som hovedregel bare tas etter navnelovens vanlige regler, dvs. som nylaget slektsnavn dersom det ikke allerede er i bruk i Norge. Hvis navnet er beskyttet, kan det som hovedregel bare tas hvis man har fått samtykke fra samtlige bærere.

I flere land er det vanlig å ta ektefellens fornavn som slektsnavn. Dette møter de samme hindringer som å ta foreldres fornavn som etternavn, jf. ovenfor.

I noen kulturer er det dessuten vanlig å ha tre navn: Eget (for)navn, fars navn og farfars navn. Navneloven hinder også disse i å videreføre sin navnetradisjon fullt ut i Norge. Verken denne navneskikken eller flere andre opererer med det norske skillet mellom fornavn og slektsnavn.

Dette medfører at antakeligvis tusenvis av personer bosatt i Norge ikke fullt ut kan videreføre sin navnetradisjon ved innvandring til Norge, jf. nærmere NOU 2001: 1 punkt 6.1.3.

3.6 Saksbehandlingen

Folkeregistrene behandler alle navnesakene ved første gangs navnevalg. Fylkesmannen er klageorgan. Videre kan enkelte slektsnavnsendringer skje ved melding til folkeregisteret, dvs. at søknaden om endringen har form av en melding som i de aller fleste tilfellene kan godtas uten nevneverdig saksbehandling. I tillegg kan fornavn endres og strykes ved melding til folkeregisteret. Mellomnavn kan i noen tilfeller endres ved melding til folkeregisteret, og kan alltid strykes ved slik melding. Fylkesmannen er også i slike tilfeller klageorgan. For øvrig trenger endring av navn bevilling fra fylkesmannen. Departementet er da klageorgan. Melding om endring av navn kan for øvrig bare skje til folkeregisteret én gang. Utover dette er det nødvendig med søknad til fylkesmannen. Statens ungdoms- og adopsjonskontor behandler første gangs navnesaker i forbindelse med adopsjon. Vigselsmannen behandler enkelte navnesaker i forbindelse med ekteskapsinngåelse. Saksbehandlingsreglene er kompliserte og til dels tungt tilgjengelige.

Etter departementets praksis er det et krav at man har domisil i Norge får å kunne endre navn her i landet etter norsk navnelov. Den som faktisk oppholder seg her i landet og har til hensikt å bli boende her varig, har domisil i Norge uavhengig av om vedkommende er norsk statsborger eller ikke. Dette er i overensstemmelse med norsk ulovfestet internasjonal privatrett. Enkelte andre land legger statsborgerskapet til grunn og anser seg kompetent til å behandle navnesøknader fra egne statsborgere selv om de er varig bosatt i et annet land. Når statsborgerlandets myndigheter har godkjent en navneendring for en person som har domisil i Norge, pleier departementet som utgangspunkt å innvilge søknader om samme navneendring her i riket selv om endringen er i strid med norsk navnetradisjon. Bakgrunnen for det er ulempene som kan oppstå når en person har ett navn etter statsborgerlandets rett og ett annet navn etter norsk rett.

Det brukes i underkant av 14 årsverk i året på å behandle navnesaker i landet. Folkeregistrene bruker ca. 4 årsverk, fylkesmennene i underkant av 9 årsverk og Justisdepartementet 1/2 - 2/3 årsverk. Folkeregistrene sender ofte fra seg saker de finner vanskelige til fylkesmennene uten realitetsbehandling selv om de formelt har kompetanse til å behandle sakene, se bl.a. NOU 2001: 1 punkt 6.3.6. I tillegg behandler vigselsmennene og SUAK navnesaker. Det behandles flere saker om å ta fornavn som er i bruk som slektsnavn. Det legges ned relativt store ressurser for å finne ut om navnet opprinnelig er et fornavn eller har et selvstendig opphav som fornavn, og ikke bare som slekts-

navn. I slike saker benytter fylkesmennene og departementet seg ofte av navnefaglig ekspertise. Et flertall av fylkesmennene finner saker vedrørende innvandrere med utenlandsk navneskikk vanskelige å behandle. For en nærmere redegjørelse om det offentliges arbeidsinnsats i navnesaker vises til NOU 2001: 1 punkt 6.3.

4 Utgangspunkter for en ny navnelov

Arbeidsgruppen har med sitt lovforslag foreslått «en vesentlig liberalisering av navnelovgivningen *med utgangspunkt* i dagens navnelov og den liberale praksis departementet de siste årene har utviklet», jf. NOU 2001: 1 punkt 7.5.3. Bak dette ligger en drøftelse av om man bør ha en navnelov administrert av det offentlige, og hvordan reguleringen eventuelt bør utformes, jf. punkt 7.1 - 7.4. Fra drøftelsen i punkt 7.1 gjengis:

«Personnavn vil si den alminnelige og offisielle betegnelsen på en person. I utgangspunktet er det en personlig og privat sak hvilket navn et menneske skal ha. Grunnene for navnevalg og hvilken betydning som skal tillegges det navnet man selv og/eller andre bærer, varierer betydelig fra individ til individ. For noen er navnet en meget personlig sak som også har atskillig betydning for vedkommendes identitet. For andre er elementet av symbol på tradisjon og enhet i familien viktig, mens atter andre ikke tillegger navnet særlig annen betydning enn som en praktisk betegnelse som er velegnet til å skille de enkelte individene fra hverandre.

Navn har imidlertid også en side i forhold til samfunnet. Det er viktig for en smidig og hensiktsmessig kommunikasjon i dagliglivet at de enkelte borgerne har individualiserende betegnelser som oppfattes som personnavn, og som det ikke er forbundet med altfor store vanskeligheter å benytte. Også kulturelle hensyn har betydning, f.eks. til navnetradisjoner og kulturhistoriske elementer.

Det er viktig å ha en lovgivning som viser respekt for det mangfold av motiver som ligger bak ønskene om ulike navn, f.eks. vedkommendes bakgrunn, kultur eller religion. Det må også tas hensyn til grupper/personer som ønsker å benytte spesielle/avvikende navn, innvandrere med en utenlandsk navnetradisjon og personer som ønsker å benytte elementer på siden av/i utkanten av den tradisjonelle norske navnetradisjonen. Det norske samfunnet har fått et større mangfold på mange felter de siste ti-årene, og kvinnes stilling i samfunnslivet er blitt langt sterkere. Det er dels også blitt større grad av toleranse - og forventning om toleranse - for det som tidligere har blitt oppfattet som fremmed og kanskje avvikende. I tillegg er det i dag en økende forståelse om at staten ikke bør detaljregulere forhold som i stor grad berører den enkeltes privatliv. Etter arbeidsgruppens oppfatning bør denne delen av samfunnsutviklingen reflekteres også i navnelovgivningen.

Det er viktig å merke seg at navnelovgivningen bare gir rammer for hvilke navn folk skal ha. At det tillates å ta bestemte typer navn, betyr altså ikke annet enn at lovgivningen ikke er til hinder, dvs. at man tillater utviklingen å gå sin «naturlige» gang innenfor rammene. Et eksempel på rammenes betydning, er gjeldende navnelovs hinder for dobbelte slektsnavn. Sammenholdt med tradisjonen med primært å føre fars slektsnavn videre til barna, har dette antakelig ført til at mors slektsnavn i mange tilfeller ikke er blitt ført videre. ...

Etter arbeidsgruppens oppfatning bør loven samlet sett gi meget vide rammer for den videre utvikling av navnetradisjonen.

Når de ulike hensynene skal veies mot hverandre, bør utgangspunktet etter arbeidsgruppens vurdering være at det skal *sterke grunner* til for å hindre folk i å ta de navn de ønsker.

Fordi valg av navn har en klar og ganske vesentlig side i forhold til omverdenen og samfunnet som sådant, legger arbeidsgruppen til grunn at personers valg av navn og ønsker om navneendringer, fortsatt bør behandles av det offentlige. ...»

Ingen av høringsinstansene har tatt til orde mot disse utgangspunktene. I forskjellig grad støtter alle som har uttalt seg om det, en liberalisering av navneloven. Ingen har tatt til orde for at en ikke fortsatt skal en navnelov administrert av det offentlige.

F.eks. uttaler *Seksjon for namnegransking* ved Institutt for nordistikk og litteraturvitenskap ved Universitetet i Oslo bl.a. at det er «naudsynt med ei lov som regulerer namnebruken i samfunnet, både av omsyn til individet, til namnevernet og til kommunikasjon». *Kommunal- og regionaldepartementet* viser til at «de generelle forslagene om å liberalisere personnavnlovgivningen kan sees som en positiv tilpasning av lovverket til et samfunn med økende grad av kulturelt mangfold». *Norsk språkråd* slutter seg til hovedlinjene i forslaget og fremholder at «lovframlegget ivaretar tradisjonell norsk navnetradisjon, samtidig som det også tar rimelig hensyn til navneskikkene til nasjonale minoriteter og innvandrere». *Databehandling i slektsforskning* uttaler at en «forenkling av navnelovgivningen vil blant annet sikre enkeltindividet større mulighet til å ta det eller de navn som den enkelte opplever sterkest knyttet til egen identitet» og at «[v]alg av etternavn som symbol på slekt- eller familietilhørighet vil også bedre kunne ivaretas gjennom den foreslåtte lempningen på regelverket».

Norsk slektshistorisk forening reiser imidlertid spørsmål «om ikke det foreliggende forslag i sterkere grad og mer eksplisitt burde ha vektlagt det å videreføre og utvikle det som historisk sett kan kalles norske navnetradisjoner».

Enkelte høringsinstanser mener at en ny og mer liberal navnelov kan gjøre at den blir vanskelig å praktisere og at en slik lov kan berøre andre registre. Blant disse er *Den Norske Advokatforening* som slutter seg til en uttalelse fra foreningens lovutvalg for familierett, arv og skifte der utvalget bl.a. hevder at «valgmulighetene som nå vil bli gitt hvis lovutkastet vedtas, er så mange at loven blir vanskelig å praktisere», og anfører videre:

«Dette vil gjelde for det offentlige som nødvendigvis vil få et vesentlig øket antall søknader å behandle og en rekke nye problemstillinger som må vurderes.

For brukerne vil alle valgmulighetene gi en øket risiko for lovbrudd fordi almenheten vil oppfatte at det nå bare vil være å velge navn etter eget ønske og behov uten tanke for hva forslaget til navnelov faktisk innebærer av begrensninger.

Lovutvalget ser også at det vil være en fare for at liberaliseringen vil medføre en risiko for misbruk bl.a. i kredittsammenheng med fristelser for navneendring når kreditor er for nær. Forslaget vil antagelig fremtvinge en utstrakt bruk av personnummer for sikker identifikasjon, hvilket ikke er ønskelig i personvern-sammenheng.»

Kommunenenes Sentralforbund uttaler:

«Det må påregnes flere navneendringer enn før, og spesielt mange i en overgangsperiode. Dette vil føre til økt pågang på kommunenes administrative ressurser og økt risiko for at kommunenes registre ikke vil være korrekt oppdatert. Det sistnevnte problemet vil ikke være stort når det gjelder registrene for skatt og valg, da disse er basert på personnummer og oppdateres ved hjelp av folkeregistrene. Øvrige registre vil imidlertid være berørt.»

Riksadvokaten uttaler:

«For riksadvokaten er det mest nærliggende å peke på registrene innen strafferettspleien og for eksempel det merarbeid en mer liberal navnelov åpenbart vil påføre stevnekontorer m.v. En vil også tro at tilsvarende bekymring kan gjøre seg gjeldende i tilknytning til politiets forvaltningsvirksomhet som passutstedelse og våpenregistrering, samt ikke minst ved utlendingskontroll.»

Etter d e p a r t e m e n t e t s mening bør en fortsatt ha en navnelov administrert av det offentlige. Denne loven bør imidlertid gi folk vesentlig større frihet i valget av navn for seg selv og sine barn. Departementet er enig i de utgangspunkter som arbeidsgruppen har lagt til grunn, og som har fått bred oppslutning blant høringsinstansene. Departementet er i hovedtrekk enig i de avveiningene arbeidsgruppen har gjort mellom hensynet til norsk navnetradisjon på den ene siden og hensynet til utenlandske navneskikker og navneskikker blant samer og nasjonale minoriteter på den andre siden, og mellom hensynet til enkeltindividets frihet på den ene siden og samfunnets behov på den andre siden. De ulempene som flere navneendringer kan medføre, bør etter departementets mening i stor utstrekning kunne løses gjennom bedre, automatiserte oppdateringsrutiner for de ulike registrene. I Det sentrale folkeregister vil alle godkjente navneendringer være registrert.

Departementet ønsker imidlertid å markere at navn er en identifikasjon av betydning for samfunnet. Folk bør ikke uavhengig av endring i familiesituasjon e.l. kunne skifte navne flere ganger i løpet av kort tid. Sett hen til de ulempene en mer liberal navnelov kan medføre fordi det kan bli flere navneendringer, foreslås derfor en uttrykkelig regel om navnestabilitet. Det foreslås at en som hovedregel ikke skal kunne endre fornavn og etternavn mer enn én gang hver tiende år. Unntak bør bl.a. gjelde ved giftermål, adopsjon, samboerskap og der det ellers foreligger «særlige grunner», jf. lovforslaget § 10 annet ledd.

Personnavnenes funksjon i samfunnslivet krever også at folk har navn, og at folk bruker riktig navn i omgang med andre. Arbeidsgruppen foreslår noe mer uttrykkelige regler om denne navneplikten enn dagens lov har, jf. NOU 2001: 1 punkt 13.1.1. Straffeloven § 337 setter straff for «den som for seg selv eller sine barn bruker navn i strid med lov». Påtalen er i dag ubetinget offentlig. Arbeidsgruppen foreslår at påtale skal være betinget av at det anses påkrevd av allmenne hensyn, jf. NOU 2001: 1 punkt 13.1.2.2. Ingen av høringsinstansene har innvendinger mot disse forslagene, og de er videreført i lovforslaget i proposisjonen her, jf. lovforslaget § 1 og § 17 nr. 1.

5 Etternavn

5.1 Innledning

Det reiser seg en rekke spørsmål i vurderingen av hvilke regler som skal gjelde om etternavn, bl.a. om etternavn bør være beskyttet og i hvilken grad. At et etternavn er beskyttet, vil si at det normalt bare kan tas av dem som har tilstrekkelig slekts- eller familietilknytning til navnet. Videre oppstår spørsmål om det skal være anledning til å ta to etternavn, dvs. doble etternavn, og hvordan den nærmere reguleringen av en ordning med doble etternavn bør være. Etternavn i familieforhold reiser også en rekke problemstillinger, bl.a. om foreldre utelukkende skal kunne gi sine etternavn til barn og hvilke av foreldrene som skal kunne bestemme barns navn. Det må videre vurderes om samboere bør kunne ta navn på samme måte som ektefeller. Adgangen til å ta navn på gårdsbruk som etternavn reiser en del spørsmål. Fordi enkelte etternavn er beskyttede, og fordi valg av navn kan krenke også andre rettigheter enn personnavn, oppstår det også spørsmål i forhold til nye etternavn. Disse forholdene vil behandles nedenfor.

5.2 Uttrykket etternavn

Arbeidsgruppen foreslår å endre navnelovens uttrykk slektsnavn til etternavn, jf. NOU 2001: 1 punkt 8.1:

«... Det er lagt vekt på at etternavn både gir en naturlig sammenheng med de to øvrige uttrykkene, fornavn og mellomnavn, og at etternavn brukes i folks dagligtale. På tross av at lovgivningen i mer enn 75 år har brukt uttrykket slektsnavn, har dette altså ikke fått innpass i befolkningen.

Slektsnavn er dels også et misvisende uttrykk. For mange gir slektsnavnet ikke uttrykk for hvilken slekt de er født inn i. Dette gjelder for eksempel navn ervervet ved giftermål og kan også gjelde navn man har ervervet etter søknad. Som vist ovenfor er det i dag 988 slektsnavn som ikke er rettsbeskyttet, og som bæres av nesten 2,1 millioner personer. Disse navnene kan velges - og blir tidvis valgt - av andre årsaker enn slektstilknytning.

Bruk av uttrykket etternavn vil også samsvare med det uttrykket som brukes både i Sverige og i Danmark.»

Med svært få unntak støtter høringsinstansene dette forslaget. Dette gjelder bl.a. det navnefaglige miljøet. Eksempelvis uttaler *Universitetet i Oslo*:

«Til dette kan det innvendast at *slektsnamn* i større grad enn *etternamn* held oppe koplinga til familie og slekt, som det kan vera viktig for mange å markera. Når seksjonen likevel ikkje har innvendingar mot å innføra termen *etternamn*, er det av di *etternamn* alt er vanleg i mange samanhengar og høver med den aukande liberale praksisen til å ta namn og å endra namn ubunde av slektstilhøyring. Det må vel òg seiast at familiestrukturen i dagens samfunn ikkje er så sterk som tid-

legare. Etternavn er òg meir i samsvar med andre lands terminologi i tilknytning til personnamnlovgjeving, som dansk *efternavn*, svensk *efternamn* (men finlandssvensk *släktnamn*), jf. òg engelsk *surname* (*family name*) tysk *Nachname* (*Familiennamen*). Dei andre termene som knyter seg til personnamnsystemet, nemleg *fornavn* (*førenavn*) og *mellomnavn* (*mellomnamn*) er greie og innarbeidde.»

De partementet støtter forslaget om å endre terminologien fra slektsnavn til etternavn, og viser til begrunnelsene nevnt ovenfor.

5.3 Beskyttelse av etternavn

Med bl.a. denne begrunnelsen foreslår arbeidsgruppen i NOU 2001: 1 punkt 8.2.1 at noen etternavn fortsatt skal være beskyttede:

«På den annen side har ordningen med rettsbeskyttete etternavn eksistert i mer enn hundre år. Rettsbeskyttelsen antas å ha blitt en del av manges oppfatning av sitt eget og andres etternavn. Ordningen er også antakeligvis i overensstemmelse med rettsoppfatningen hos mange av dem som har rettsbeskyttete etternavn. En opphevelse av ordningen vil derfor hos en del kunne oppleves som et uakseptabelt inngrep i deres navnemessige beskyttelse. Selv om rettsbeskyttelsen gir spesielt vern for en del etternavn, dreier det seg heller ikke om en rett forbeholdt de få. Som tallene foran ... viser, bærer over halvparten av befolkningen rettsbeskyttete etternavn. Det er altså et betydelig antall mennesker som vil få redusert navnemessig beskyttelse dersom rettsbeskyttelsen oppheves.

Bakgrunnen for at noen etternavn er rettsbeskyttet, er av professor Carl Jacob Arnholm uttrykt slik: 'Når et navn ikke er altfor vanlig, gir det innad følelsen og utad inntrykket av en viss samhörighet.' For eksempel har noen personer etternavn som bare bæres av en eller få slekter. I enkelte av disse slektene kan etternavnet spores tilbake til et felles opphav, f.eks. et gårdsnavn eller en felles forfader som tok et nylaget etternavn. Personer fra slike slekter har ofte en forventning om at ingen utenfor slekten skal kunne ta navnet. Navnet er blitt en del av deres identitet, og det kan oppleves som støtende om andre personer - utenfor slekten - skulle få en mulighet til å ta navnet.»

Arbeidsgruppen foreslår imidlertid at beskyttelsen for etternavn senkes til etternavn med færre enn 200 bærere, og at heller ingen nye etternavn blir beskyttede. Arbeidsgruppen foreslår en ordning der alle etternavn som ved lovens ikrafttredelse har færre enn 200 bærere, føres opp på en liste. Vilkår for beskyttelse er at etternavnet er ført opp på listen og at det har færre enn 200 bærere på det aktuelle tidspunktet, se NOU 2001: 1 punkt 8.2.3.2 om dette.

Arbeidsgruppen nevner bl.a. dette i NOU 2001: 1 punkt 8.2.1 som argumenter mot at navn skal være beskyttede:

«Det kan reises spørsmål om noen mennesker bør ha en særrett fordi de har etternavn med et lavere antall bærere enn andre. Problemstillingen blir om en gruppe mennesker bør ha en *eksklusiv* rett til å kunne ta og bære etternavn, som altså andre personer i utgangspunktet ikke kan ta - samtidig som de andre ikke har tilsvarende eksklusiv rett til sitt etternavn?

Etter arbeidsgruppens oppfatning er det vektige argumenter *mot* at noen etternavn skal ha en særlig rettsbeskyttelse i lovgivningen. En

slik rettsbeskyttelse kan skape et skille mellom etternavn, og dermed et skille mellom personer. Rettsbeskyttelsen innebærer at noen navn anses som så eksklusive at bare dem som har en tilstrekkelig slektsmessig tilknytning til navnet, kan ta det, mens andre navn er så vanlige at hvem som helst kan ta det. Skillet er særlig synlig når under 1% av alle etternavn ikke er rettsbeskyttet, samtidig som nesten 2,1 mill. personer bærer disse navnene,

Navnevernet oppstod i en helt annen tid enn i dag, nemlig så tidlig som på slutten av 1800-tallet Særrettigheter har stått for fall utover i forrige århundre, og det kan anføres at det ikke er særlig større grunn til å opprettholde rettsbeskyttelsen for navn enn for andre eksklusive rettigheter.

I tillegg er det åpenbart at navnelovgivning ville vært mye enklere å praktisere dersom det ikke fantes rettsbeskyttete etternavn. Det ville f.eks. ikke vært nødvendig å ha de ganske kompliserte særreglene i gjeldende navnelovs § 9 (inneholder unntaksregler for når en person kan ta et rettsbeskyttet etternavn). Videre ville det ikke i noe tilfelle vært nødvendig å innhente samtykke fra samtlige bærere av et etternavn for å kunne ta dette. Bl.a. pga. dette ville det være *betydelig* mindre behov for økonomiske og administrative ressurser til behandling av navnesakene hvis alle etternavn var frie,»

I tillegg uttaler arbeidsgruppen følgende i NOU 2001: 1 punkt 8.2.3.1 om bakgrunnen for at nye etternavn ikke skal bli beskyttede:

«... Personer som tar slike navn, har ingen begrunnet forventning om rettsbeskyttelse dersom det allerede i utgangspunktet er klart at navnet ikke kan oppnå rettsbeskyttelse. Arbeidsgruppen kan ikke se at det vil virke urimelig overfor disse at navnet ikke blir rettsbeskyttet. Hensynet til identitetsfølelse/samhörighet er også langt mindre tungtveiende i forhold til nye/nylagete etternavn, enn i forhold til navn som har vært i bruk gjennom lang tid.

En klar fordel med den foreslåtte regelen er videre at man unngår problemene knyttet til rettsbeskyttelse for (nye) etternavn som er vanlige i utlandet,»

Om forslaget om å senke beskyttelsen til etternavn med færre enn 200 bærere, uttaler arbeidsgruppen i NOU 2001: 1 punkt 8.2.3.2 også dette:

«Reduksjonen i antallet rettsbeskyttete etternavn kan kanskje føre til at de gjenværende navn med rettsbeskyttelse oppleves som mer eksklusive enn det som er tilfellet i dag. Selv om dette kan være en svakhet, er det positivt at flere navn blir frie og tilgjengelige for en større del av befolkningen. Samtidig blir det eksklusive elementet høyst begrenset når mer enn 1,7 millioner innbyggere fremdeles vil bære rettsbeskyttete etternavn.

Grensen som er foreslått vil etter arbeidsgruppens mening gi rettsbeskyttelse til de etternavnene som har et rimelig behov for beskyttelse av hensyn til f.eks. samhörighet, identitetsfølelse og eierforhold. Det er også et argument at etternavn som er vanlige i andre land, men nye i Norge, så raskt som mulig bør kunne bli frie, slik at de lettere kan tas også i Norge, Også dette tilsier at grensen bør settes vesentlig lavere enn i dag.

Bortfallet av rettsbeskyttelsen for en del etternavn kan etter arbeidsgruppens vurdering ikke ses å virke urimelig overfor de som berøres. For øvrig tilføyes at rettsbeskyttelsen - selv når

beskyttelsesgrensen settes ned til 200 bærere - fremdeles vil ha et stort nedslagsfelt og som nevnt omfatte mer enn 1,7 millioner mennesker.»

Arbeidsgruppen foreslår videre at det skal bli en alminnelig adgang til å ta besteforeldrenes eller oldeforeldrenes etternavn, også når det er beskyttet - uten at det stilles opp et vilkår om ulovlig bruk av navnet.

Et stort flertall av høringsinstansene mener at ordningen med beskyttelse av etternavn bør opprettholdes. Det er imidlertid delte meninger blant høringsinstansene om beskyttelsen bør reduseres.

Norsk språkråd støtter forslaget om å senke beskyttelsen fra 500 til 200 bærere. Det samme gjør *Databehandling i slektsforskning*, som sier at «[i] og med at denne rettsbeskyttelsen er av forholdsvis nyere dato (bare noe over hundre år gammel), vil en slik lempning være et skritt nærmere eldre navneskikker i Norge. Samtidig blir hensynet til de enkelte slekters ønske om å beholde eksklusiviteten ivaretatt et stykke på vei».

Patentstyret støtter arbeidsgruppens forslag om at vilkår for rettsbeskyttelse skal være at navnet er ført opp på en liste og at heller ikke nylagde etternavn skal bli beskyttede:

«For vår saksbehandling vil det være mest heldig å slippe en situasjon der navnevernet hele tiden vipper mellom beskyttet / ikke beskyttet, fordi antallet bærere i Norge svinger rundt den lovbestemte grensen.»

Nærings- og handelsdepartementet peker på at det generelt sett er positivt at flere navn blir frie og tilgjengelige for en større del av befolkningen, noe som også må antas å øke næringslivets frihet mht. valg av firmanavn.

På den annen side mener flere høringsinstanser at rettsbeskyttelsen bør være som dagens, eventuelt at rettsbeskyttelsen senkes, men at også nye etternavn bør bli beskyttede.

Eksempelvis mener *Universitetet i Tromsø* og *Samarbeidsnemnda for namnegransking* at ordningen med beskyttede etternavn bør være som i dag, dvs. at det bør være en grense på 500 bærere, og at også nye etternavn bør bli beskyttet. Universitetet i Tromsø uttaler følgende om nylagde etternavn:

«I slike tilfelle kan det - som ved «eldre» beskytta namn - vera tale om slektsidentitet og røter, t.d. om ein tek etternamn etter namnet på ein lokalitet som slekta har hatt særlig tilknytning til. Det fins nemlig mange «ledige» etternamn i Noreg - jf. dei mange bustadnamna som ikkje er brukt som etternamn.»

Fylkesmannen i Troms støtter forslaget om å senke beskyttelsen til etternavn med færre enn 200 bærere, men mener at også nye etternavn bør bli beskyttede, bl.a. fordi «[d]e som 'finner på' eller tar tilbake et gammelt navn som for eksempel har vært i slekten tidligere, gjør dette blant annet av den grunn at de ønsker å ha dette navnet alene eller innenfor den nærmeste familie».

D e p a r t e m e n t e t kan ikke se at det foreligger tilstrekkelig tungtveiende grunner som tilsier at beskyttelsen oppheves totalt, og viser til arbeidsgruppens begrunnelse. På bakgrunn av de hensynene som taler mot beskyttelse av etternavn og at bare rundt 1 % av alle etternavn er frie, er det naturlig å redusere beskyttelsesnivået. Dette medfører at antallet frie etternavn omtrent tredobles, fra i underkant av 1000 til i overkant av 3000, noe departementet finner positivt. Departementet kan ikke se at bortfallet av

beskyttelsen vil virke så urimelig overfor de som berøres, at dette bør veie tynge enn fordelene ved at folk flest får flere valgmuligheter til etternavn. Dessuten vil beskyttelsen fremdeles ha et stort nedslagsfelt og omfatte flere enn 1,7 mill. personer. Departementet viser for øvrig til arbeidsgruppens vurderinger inntatt ovenfor. På denne bakgrunn foreslås at grensen for beskyttelse av etternavn senkes til 200 bærere, som foreslått av arbeidsgruppen.

Departementet mener at nye etternavn bør bli beskyttet. Som flere av høringsinstansene har påpekt, er det mange «ledige» etternavn i Norge. Enkelte av disse har vært i bruk tidligere, mens andre vil være nykonstruerte etternavn. Både de som tar nykonstruerte etternavn og de som tar opp igjen etternavn som tidligere har vært i bruk i slekten, vil ha et naturlig ønske om å kunne ha dette navnet som et beskyttet navn for sin slekt. Når det gjelder gjenopptatte navn, vil beskyttelsen imidlertid ikke hindre at andre gjenopptar det med mindre navnet ligger så langt tilbake i tid at den siste bæreren ikke har tippoldebarn i live. Når det gjelder nykonstruerte etternavn, finnes det så mange ubrukte muligheter at alle som ønsker det, vil kunne skaffe seg nykonstruerte etternavn som vil oppfattes som alminnelige etternavn på linje med eksisterende etternavn. Navn er ikke et knapphetsgode. Det har etter dagens praksis heller ikke vist seg å volde noen nevneverdige problemer at antall bærere varierer over tid.

For å illustrere at navn ikke er et knapphetsgode, nevnes som eksempler på nye etternavn som ikke er tatt i bruk, og som etter departementets mening vil oppfattes som kurante etternavn:

Av enkelte mannsnavn er det ikke dannet sen-navn. F.eks. er Kjetilsen og Felixsen ikke tatt i bruk.

Av kvinnenavn kan det dannes sen-navn, f.eks. Britesen (avledet av Brita) og Tonesen (avledet av Tone), jf. punkt 5.5 nedenfor om sen-endingen i forbindelse med kvinnenavn.

Mange steds- og bruksnavn er ikke tatt i bruk som etternavn, f.eks. Tyin og Kulpås.

Mange sammensetninger av kurante deler av navn er ikke tatt i bruk, f.eks. Måkvik og Ørnby.

I punkt 5.4 nedenfor foreslås det innført en adgang til å ta doble etternavn satt sammen av to enkelte etternavn. I den grad folk benytter seg av denne muligheten, vil det bli flere bærere av de forskjellige enkeltnavnene. I tillegg til de etternavn som mister beskyttelsen på grunn av senkingen av grensen mht. antall bærere, vil en del etternavn miste sin beskyttelse som følge av at de får økt utbredelse på grunn av at de tas inn i doble etternavn i tilfeller der de ellers ikke hadde vært tatt som etternavn.

Mange navn uttales likt, men staves forskjellig. I utgangspunktet er hver stavemåte ett navn. Dersom en person uten tilknytning til navnet ønsker å ta et beskyttet navn, kreves det etter navneloven også samtykke fra bærerne av forvekselbare, beskyttede navn. Etter departementets mening bør det være tilstrekkelig at bærerne av den aktuelle stavemåten samtykker. Det er disse som er nærmest til å vurdere spørsmålet. Om de samtykker, vil det være urimelig om bærerne av et annet, men forvekselbart navn, skal kunne hindre den det gjelder å ta navnet. For nye etternavn trenger en imidlertid regelen om samtykke fra bærere av forvekselbare, beskyttede navn, se nedenfor punkt 5.8.

Departementet poengterer at det ikke er aktuelt å skille mellom «utenlandske» og «norske» etternavn i spørsmålet om et navn er beskyttet. Det vises til arbeidsgruppens vurderinger i NOU 2001: 1 punkt 8.2.2 om problemene ved å vurdere et utenlandsk etternavn som fritt i Norge dersom det er vanlig i utlandet.

På bakgrunn av *Kommunal- og regionaldepartementets* høringsuttalelse i tilknytning til navn for samer og nasjonale minoriteter, foreslår **J u s t i s - d e p a r t e m e n t e t** at det blir en alminnelig adgang til å ta også tippoldeforeldrenes etternavn eller mellomnavn som etternavn, jf. nærmere punkt 8.3.2 nedenfor. Dette vil skape større valgmuligheter for folk flest, samtidig som det etter departementets oppfatning ikke vil innebære et urimelig inngrep i navnebeskyttelsen.

5.4 Doble etternavn

Et flertall i arbeidsgruppen foreslår at det innføres en alminnelig adgang til å ta doble etternavn. Doble etternavn skal skrives med bindestrek. Det foreslås også en adgang til å ta doble mellomnavn med bindestrek, noe som også er ordningen etter gjeldende lov, der f.eks. en av foreldrenes doble slektsnavn kan velges som mellomnavn. I et slikt tilfelle vil dobbeltnavnets plassering i navnerekkefølgen vise om det er et dobbelt mellomnavn, eller et dobbelt etternavn. Bl.a. for å unngå kompliserende særregler, foreslår arbeidsgruppen at doble etternavn skal anses som to etternavn, ikke som ett, se NOU 2001: 1 punkt 8.4.5. Flertallet uttaler bl.a. dette som begrunnelse for å foreslå at det innføres en adgang til å ta doble etternavn i NOU 2001: 1 punkt 8.4.1.1:

«Etter flertallets syn er det flere hensyn som med tyngde taler for å innføre en utvidet adgang til å kunne ta doble etternavn. Dette gjelder for det første likestillingshensyn. De sterke begrensningene i adgangen til å ta doble etternavn, sammenholdt med tradisjonen om primært å velge mannens etternavn, har med høy grad av sannsynlighet medvirket til at atskillige familier utelukkende har valgt mannens etternavn. Som vist ... valgte for eksempel nesten 68 % av kvinnene mannens etternavn som etternavn ved inngåelse av ekteskap i Oslo i 1995. Det er grunn til å anta at andelen er enda høyere i andre deler av landet. Fordi barn etter gjeldende rett også skal ha foreldrenes etternavn når disse har felles etternavn, har følgen videre blitt at kvinnens etternavn i de fleste tilfellene ikke er blitt ført videre i slekten. På denne måten har forbudet mot doble etternavn medvirket til å forhindre at den økte likestillingen de siste ti-årene, har kunnet gjenspeile seg i navneskikken.

Hele 17,6 % av befolkningen har mellomnavn, Dette viser et ønske om å markere navnetilknytning i større utstrekning enn det et enkelt etternavn gjør. Flere kvinner enn menn har mellomnavn, Det er grunn til å anta at en forholdsvis stor andel av kvinnene beholder sitt opprinnelige etternavn («pikenavn») når de gifter seg, men slik at det da blir mellomnavn, Det kan også synes som at atskillige mennesker har problemer med å se forskjellen på henholdsvis dobbelt etternavn og mellomnavn kombinert med etternavn, Arbeidsgruppen antar derfor at mange feilaktig tror de har dobbelt etternavn, mens de i realiteten har mellomnavn og etternavn. De er da heller ikke klar over at det bare er etternavnet som «automatisk» kan videreføres til barna.

Det må også påregnes at mange familier vil ønske å lage en felles familieidentitet med å ta et dobbelt etternavn. Etter flertallets vurde-

ring bør ikke lovgivningen legge hindringer i veien for et legitimt og høyst forståelig ønske om å beholde egne opprinnelige etternavn, samtidig som man ønsker å lage en felles familieidentitet ved å kombinere de to etternavnene til et dobbelt etternavn. Dobbelt etternavn tar på denne måten hensyn til behovet for å beholde egen navnemessig identitet, samtidig som ordningen ivaretar behovet for en felles familieidentitet.

Det er også av betydning at doble etternavn i dag bæres av et fåtall i befolkningen, som vist ca. 22 000 personer. Flertallet kan ikke se at det er tilstrekkelig tungtveiende grunner for å nekte resten av befolkningen den samme muligheten.»

Mindretallet uttaler følgende i NOU 2001: 1 punkt 8.4.1.2:

«Etter norsk navnetradisjon er det vanlig med ett etternavn, gårdsnavn eller patronymikon. Det å beholde denne tradisjon medfører at innvandrere i det alt vesentlige kan videreføre sine navneskikker, jf. arbeidsgruppens forslag. Det å åpne for bruk av doble etternavn kan føre til registreringsmessige problemer og usikkerhet om hva som er persons etternavn/mellomnavn. Dette har bl.a. betydning for å identifisere personer i offentlige og private registre. Videre medfører adgangen til doble etternavn og mellomnavn et ikke ubetydelig merarbeid for folkeregistermyndigheten, også med behovet for økende forkortingsregistreringer. Faren for feilskrift vil øke. For øvrig vises til det som arbeidsgruppen er inne på av negative konsekvenser.

Som følge av ovennevnte forhold kan mindretallet ikke se at det er kommet tilstrekkelig tungtveiende argumenter som kan forsvare den foreslåtte adgang til å ta doble etternavn eller mellomnavn.»

I NOU 2001: 1 punkt 8.4.4 uttaler arbeidsgruppen følgende om det bør kreves bindestrek i doble etternavn:

«Innføring av en alminnelig adgang til å ta doble etternavn vil kanskje gjøre det vanskeligere å finne ut hva som er mellomnavn kombinert med ett etternavn, og hva som er et dobbelt etternavn... . Dette kan muligens medvirke til feilføring i registre, for eksempel at et navn føres i mellomnavnsrubrikken, mens det egentlig skulle vært ført i etternavnsrubrikken og motsatt. Faren for slik forveksling motvirkes imidlertid i det alt vesentlige ved forslaget om at nye doble etternavn alltid skal skrives med bindestrek. Dette er også dagens ordning, To etternavn forbundet med bindestrek vil dermed framstå annerledes enn mellomnavn kombinert med etternavn, der det altså ikke skal være en bindestrek mellom etternavnet og mellomnavnet. En slik ordning vil være svært lik den danske, der man både kan ta doble etternavn med bindestrek og mellomnavn».

I NOU 2001: 1 punkt 8.4.5 nevner arbeidsgruppen videre:

«Det kan reises spørsmål om det istedenfor en ordning med doble etternavn markert med bindestrek, heller bør innføres en adgang til å ta to navn som helt atskilte etternavn, uten bindestrek.

En ordning med to atskilte etternavn kan hindre at enkelte opplever det som en krenkelse at deres eget etternavn går inn som en del av et *nytt* dobbelt etternavn.

På den annen side antas at mange vil ønske å markere familieenhet ved å kombinere et dobbelt etternavn med en bindestrek. Videre vil to atskilte etternavn, som nevnt under pkt. 8.4.4, medføre store sammen-

blandingsproblemer i forhold til mellomnavnsordningen, og antakelig utelukke eller sterkt vanskeliggjøre fortsatt bruk av mellomnavn. To atskilte etternavn vil også være meget uheldig fordi mange antakelig vil ønske å ha mellomnavn i tillegg til et enkelt etternavn eller et dobbelt etternavn, istedenfor to helt separate etternavn, se pkt. 8.4.4. Doble etternavn markert med bindestrek sikrer altså en praktisk videreføring av mellomnavn.

Arbeidsgruppen mener momentene nevnt i avsnittet ovenfor er klart mest tungtveiende. På denne bakgrunnen foreslås et system med doble etternavn markert med bindestrek.»

Arbeidsgruppen vurderer også registreringsmessige konsekvenser av forslaget i NOU 2001: 1 punkt 8.4.3:

«[Arbeidsgruppen legger] til grunn at en utvidet adgang til å ta doble etternavn vil kunne medføre registreringsmessige ulemper. Arbeidsgruppen finner det klart at flere personer enn i dag vil ta doble etternavn dersom det innføres en alminnelig adgang til dette, og i en overgangsperiode er det til og med sannsynlig at det vil bli en stor økning i antall slike navn. Det foreslås imidlertid ikke å utvide antall utskriftsposisjoner, jf. særlig Skattedirektoratets opplysninger om de økonomiske konsekvensene dette vil medføre. I den grad økt bruk av dobbelt etternavn fører til at det samlede navnet får flere enn 25 utskriftsposisjoner, vil navnet dermed måtte forkortes. Dette vil medføre merarbeid for dem som skal registrere navnet. Registreringsmessig ulempe vil antakeligvis også oppstå som følge av at det etter hvert vil komme mange søknader om å oppløse doble etternavn, bl.a. pga. høy skilsmissehyppighet. I hvilken utstrekning antall navneendringer vil bli vesentlig større *som følge av* økt bruk av doble etternavn enn de ellers ville ha vært, er imidlertid vanskelig å si.

Større grad av navneforkorting kan kanskje også i visse tilfeller vanskeliggjøre identifikasjonen i det daglige, Etter arbeidsgruppens oppfatning bør det avgjørende imidlertid være folks egen vurdering av ulempen ved at deres navn blir forkortet. Dersom folk ønsker doble etternavn, må de følgelig også godta den eventuelle ulempen for korting kan medføre.

For øvrig er det, som tidligere nevnt, i dag mer enn 4 800 doble etternavn med bindestrek i Norge, og disse bæres av mer enn 22 000 personer. Det er ikke lagt fram noen dokumentasjon som viser at registreringen av disse navnene har voldt spesielle problemer.

Arbeidsgruppen kan etter en samlet vurdering ikke se at det er påvist registreringsmessige problemer i et slikt omfang at dette bør stenge for en ønskelig innføring av en alminnelig adgang til å ta dobbelt etternavn. Civilrettsdirektoratet og CPR-kontoret i Danmark har for øvrig opplyst til arbeidsgruppen at det ikke er noen særlige registreringsmessige problemer forbundet med doble etternavn i Danmark. Utskriftsformatet der er imidlertid på 34 posisjoner, Det innebærer at færre navn må forkortes enn i Norge.»

Skattedirektoratet og en rekke fylkesskattekontor er imot en alminnelig adgang til å kunne ta doble etternavn, og det vises spesielt til mindretallets begrunnelse nevnt ovenfor. *Kriminalpolitisen* er også imot at det innføres en alminnelig adgang til å ta doble etternavn:

«[Det sentrale Personregister] har i dag plass til 25 posisjoner i sitt utskriftsformat. Arbeidsgruppen har presisert at de ikke foreslår å utvide antall utskriftsposisjoner i DSP. Økt bruk av doble etternavn vil føre til

at flere navn får mer enn 25 utskriftsposisjoner, med den følge at navnene må forkortes, og registreres manuelt. Faren for feilskrift og forskjellige tolkninger vil øke. Usikkerhet med hensyn til hva som er personens fulle navn vil kunne oppstå, og dette kan ha betydning for å identifisere personer i politiets registre. --- Personvern hensyn må veie tungt, særlig når man blir registrert i politiets registre.»

Norsk Slektshistorisk Forening uttaler at «dobbel etternavn med bindestrek vanskelig kan sies å være i pakt med grunnverdiene i norsk navnetradisjon og at den adgang det her åpnes for i løpet av få generasjoner aktivt vil kunne endre det som i dag fremstår som tradisjonelt norsk navnemønster».

Et stort flertall av høringsinstansene støtter imidlertid forslaget om å innføre en alminnelig adgang til å ta doble etternavn med bindestrek. Dette gjelder bl.a. *Likestillingssenteret*, som fremholder:

«Sannsynligvis kan en endring av navneloven, ved å tillate doble etternavn, få positive likestillingsmessige konsekvenser.»

Barne- og familiedepartementet er enig og uttaler bl.a.:

«Reglene og tradisjonene knyttet til slektsnavn har i stor grad vært med å opprettholde og videreføre et patriarkalsk tankemønster. Dette har ført til at mange kvinner har valgt å ta mannens etternavn som sitt eget. Når det nå foreslås å oppstille færre begrensninger med hensyn til valg av navn, vil regelverket i mindre grad enn tidligere være med å opprettholde kjønnskjevheter med hensyn til navnevalg.»

Norsk språkråd mener også at doble etternavn kan styrke likestillingen mellom kjønnene.

I spørsmålet om det skal kreves bindestrek, har bare *Kontaktutvalget mellom innvandrere og myndighetene* reist spørsmål om dette bør være et krav, se punkt 8.3.3 nedenfor.

Kriminalpolitisen mener på den annen side at dersom «doble etternavn skal kunne aksepteres, er vi enige med arbeidsgruppen om at dette kun kan godtas med bruk av bindestrek mellom navnene, og at kun to navn settes sammen til ett etternavn».

Universitetet i Oslo er enig og uttaler:

«Ut fra omsynet til likestilling er dette ei vinning, og det er i samsvar med t.d. praksis i Danmark og Tyskland. Ein føremon med bindestreknamn er at ein lettare veit at det er tale om etternamn og ikkje om mellomnamn.»

Departementet slutter seg til arbeidsgruppens og høringsinstansenes flertall om at det bør innføres en alminnelig adgang til å ta doble etternavn, og viser til hensynene nevnt for å innføre en slik adgang. Departementet vil særlig peke på at forslaget vil få positive likestillingsmessige konsekvenser ved at kvinnens etternavn sannsynligvis i større grad enn i dag vil bli ført videre. Forslaget har registreringsmessige konsekvenser, men departementet er enig med arbeidsgruppen i at det ikke er påvist registreringsmessige problemer i et slikt omfang at dette bør stenge for en ønskelig innføring av en alminnelig adgang til å ta dobbelt etternavn. Ved melding om navn er det viktig at registreringen av navnene skjer nøyaktig. Organer som f.eks. har tilgang

til folkeregisteret bør jevnlig oppdatere sine registre slik at personer ikke blir stående med andre navn enn det som er registrert i folkeregisteret.

Departementet er enig i at doble etternavn skal anses som to etternavn i forhold til reglene om beskyttelse av navn og hvilke navn man kan ta, og viser til arbeidsgruppens begrunnelse i NOU 2001: 1 punkt 8.4.5.

Departementet slutter seg videre til at det skal kreves bindestrek i doble etternavn, og viser til arbeidsgruppens begrunnelse inntatt ovenfor.

5.5 Parentonymer som etternavn

Arbeidsgruppen foreslår at en av foreldrenes fornavn med avstammingsending skal kunne velges som etternavn, men at navnet ikke skal kunne overføres fordi det skal anses som et personlig navn, se NOU 2001: 1 punkt 8.5. Slike navn kalles for metronym når etternavnet bygger på mors fornavn og patronym når det bygger på farens. Departementet mener det er hensiktsmessig å bruke fellesbetegnelsen *parentonym* for slike etternavn, bl.a. fordi det viser at endingen knytter seg til foreldrenes fornavn.

Universitetet i Tromsø positive til at det innføres en adgang til å ta slike navn, men mener at endinger på -sen ikke bør tillates i slike «ekte» parentonym, og uttaler:

«Om ein hadde tillati patronym på -sen, ville nok «kontrollapparatet» i ein del tilfelle oversett at -sen-namnet var gitt som patronym. Namnet kunne altså ved ein feil bli overført til neste generasjon.»

Samarbeidsnemnda for namnegransking er enig i dette.

Universitetet i Tromsø mener videre at det bør innføres et fast staveprinsipp i parentonym for menn, dvs. at det skal brukes to s-er i slike navn, f.eks. at en sønn av Håkon kan ta Håkonssønn som etternavn. De foreslår også at det alltid skal kreves genitivsmarkering i parentonym fra kvinner. Andre høringsinstanser støtter dette, f.eks. *Universitetet i Oslo* og *Samarbeidsnemnda for namnegransking*.

Norsk språkråd er imidlertid delvis uenig:

«Når det gjelder de mannlige patronymene, kan det være usikkert om skrivemåten er med s-genitiv (*Håkonsson* eller *Håkonson*). I dag kan slike navn bare velges som mellomnavn, og vi kjenner til tilfeller der en skrivemåte med s-genitiv har vært nektet i første omgang. Vi har vurdert om det bør innføres et fast staveprinsipp i slike navn, men vi vil ikke gå inn for det. Vi foreslår imidlertid at det blir tatt inn i forskrift eller rundskriv en veiledning om bruken av s-genitiv i denne navnetypen.»

Universitetet i Oslo mener videre at det kan bli vanskelig å håndheve forbudet om at ekte parentonym ikke kan overføres fordi en stor del av norske etternavn i dag har utgangspunkt som parentonym. Universitetet nevner at det vil være særlig vanskelig å praktisere regelverket i de tilfellene der det «ikke-arvelige patronymet» er likt med et eksisterende etternavn.

Skattedirektoratet uttaler:

«Administrativt virker forslaget lite gjennomtenkt og direkte uheldig når det er forutsatt at navnet ikke kan føres videre. Konsekvensen av dette er at folkeregistermyndigheten må føre kontroll med all navneo-

verføring fra personer som har metro-/patronym som etternavn. Særlig vil dette gjelde ved valg av etternavn til barn».

Departementet slutter seg til forslaget om at ekte parentonym skal kunne tas også som etternavn. Videre er departementet enig i at endinger på -sen ikke skal kunne velges i slike navn. Endingen «sen» inngår i så mange stivnede parentonymer, dvs. opprinnelige parentonymer som i dag oppfattes og brukes på samme måte som andre etternavn, at sen-endingen ikke lenger egner seg til danning av ekte parentonymer på norsk. Sen-navnene er dessuten kjønnsnøytrale, mens ekte parentonymer dannet i samsvar med norsk skikk skal avspeile barnets kjønn. Det er bedre å anse sen-endingen som en kurant måte å lage alminnelige etternavn på med utgangspunkt i fornavn. Med denne innfallsvinkelen åpner det seg muligheter for et stort antall kurante, nye etternavn i godt samsvar med norsk navnetradisjon. Særlig med utgangspunkt i fornavn for kvinner er det mange muligheter for nye sen-navn, men det er også flere fornavn for menn som ikke er tatt i bruk som etternavn med sen-ending. Når noen har tatt et slikt navn som nytt, vil det være beskyttet så lenge antall bærere ikke overstiger 200.

Departementet er enig i at det kan oppstå praktiske vansker som nevnt ovenfor dersom ekte parentonymer ikke kan overføres. Samtidig kan ikke departementet se at det foreligger tilstrekkelig sterke grunner til å nekte f.eks. at en sønn av Per med etternavnet Perssønn gir dette navnet videre til sin sønn igjen. Det foreslås derfor at slike navn skal kunne overføres og velges av andre i den grad navnelovens bestemmelser gir anledning til det. I sjeldne tilfelle vil imidlertid navnet kunne nektes med hjemmel i utkastets § 10, se nedenfor. For å unngå uheldige navn for barn, har departementet imidlertid kommet fram til at slike navn ikke skal kunne gis automatisk når navn ikke er valgt innen seks måneder etter fødselen, se også punkt 5.6.3 nedenfor. I motsatt fall kunne eksempelvis en sønn av Anitasdatter fått dette navnet som etternavn. Dersom moren har et ekte parentonym får barnet i stedet morens andre etternavn, eller et ekte parentonym basert på morens fornavn. Eventuelle ulemper ved å administrere en slik ordning, må etter departementets oppfatning veie mindre enn hensynet til barnet.

Videre ønsker ikke departementet at det skal stilles opp skriveregler for slike navn. Etter departementets oppfatning må det i utgangspunktet være opp til folk selv eller foreldrene å avgjøre hvordan det ønskede parentonymet skal skrives. Dette er i samsvar med den økede valgfriheten som lovforslaget innebærer.

5.6 Etternavn i familieforhold

5.6.1 Innledning

Valg av navn har en vesentlig side også i familieforhold. Dette gjelder bl.a. i hvilken grad navneloven bør oppstille påbud om foreldres valg av navn for barn. Det kan være delte meninger om hensynet til navnelikhet i en familie bør veie tungt, f.eks. om det bør være adgang for foreldre å kunne velge andre etternavn enn sine egne for barn. På den annen side må det være klart at det ikke bør stilles opp et påbud om at alle i en familie skal ha samme etternavn.

Der navn for barn ikke er valgt innen seks måneder etter fødselen, vil imidlertid hensynet til barnet være avgjørende: Alle barn må ha etternavn. I et slikt tilfelle blir spørsmålet hvilket etternavn barnet skal få. Videre blir det spørsmål om hvilke av foreldrene som kan være med på å avgjøre barns navn og eventuelt endringer av barns navn.

Det bør også være romslige muligheter for å velge navn i etablerte samliv. I en slik sammenheng blir det også et spørsmål om samboere bør kunne velge navn på samme måte som ektefeller. I forlengelsen av dette blir det videre spørsmål om i hvilken grad navn som f.eks. er ervervet ved ekteskap skal kunne føres videre, f.eks. til nye barn en person har med en annen enn den opprinnelige ektefellen.

Disse spørsmålene drøftes nærmere nedenfor.

5.6.2 Foreldres valgmuligheter for etternavn for barn

Alle etternavn som man kan ta etter navneloven, skal også kunne velges ved første gangs navnevalg, foreslår arbeidsgruppen. Navnelovens systematikk som bl.a. innebærer forskjellige regelsett ved første gangs navnevalg og senere endringer, foreslås altså opphevet. Arbeidsgruppens forslag vil derfor bety at foreldre kan velge andre etternavn enn sine egne for barn. Arbeidsgruppen uttaler bl.a. dette i NOU 2001: 1 punkt 8.3:

«Det kan anføres mange gode argumenter for at barn og foreldre bør ha felles etternavn, for eksempel at dette er et av de mange små bånd i familiefellesskapet som kan knytte familiemedlemmene sammen. På denne måten kan felles etternavn styrke samholdet og fellesskapet i familien - og identitet og fellesskapsfølelse bygges. Praktiske grunner kan også tale for felles etternavn for en familie, nemlig at man bør kunne identifisere hvem som er i samme kjernefamilie. Videre har det vært anført at det må være opplagt at barnet bør ha samme etternavn som foreldrene når foreldrene har felles etternavn. I hvert fall siden navneloven av 1923 har det også vært en fast innarbeidet navnetradisjon i Norge at barn gis samme etternavn som den ene eller begge foreldrene. Arbeidsgruppen er for øvrig også kjent med at det er blitt argumentert med - kanskje ikke helt overbevisende - at felles etternavn kan være viktig for å skape trygghet for barn fra «dårlige hjem» og som har dårlige oppvekstvilkår.

De nevnte argumentene må tas med i vurderingen når man skal ta stilling til hvordan det fremtidige regelverket skal utformes. Det antas at det for mange familier - antakelig de fleste - vil være viktig at hele familien får samme etternavn. Arbeidsgruppen antar også at ordningen med felles etternavn faktisk i det alt vesentlige vil bli videreført, uansett om loven også skulle åpne for andre alternativer. Mange vil nok mene at man ved å velge felles etternavn både oppnår å markere en indre enhet og et bånd til slekten.

På den annen side taler flere momenter mot at lovverket skal pålegge foreldrene å gi sitt barn foreldrenes eget etternavn ved første gangs navnevalg. For det første vises til arbeidsgruppens prinsipielle utgangspunkt om at det bør foreligge sterke grunner for å hindre folk i å ta et navn de selv ønsker. Loven bør normalt respektere det mangfold av motiver som kan ligge bak foreldrenes navneønske for barnet. Som nevnt vil det nok for de fleste likevel fremdeles være naturlig å gi barna samme etternavn som de selv bærer. Lovgiveren bør neppe hin-

dre foreldrene i å ta et avvikende valg i de antakelig relativt få tilfellene der dette vil være aktuelt.»

Arbeidsgruppen nevner videre:

«Større valgmuligheter knyttet til barnets navn ved første navnevalg, er nok i strid med navnetradisjonen etablert ved lov siden 1923, men ikke med tradisjonen forut for dette, Tradisjonen har endret seg gjennom tidene, og tidligere var det dels vanlig at barn fikk andre etternavn enn de(t) foreldrene hadde, f.eks. patronym i form av at sønn til Magnus fikk navnet Magnusson. Slik sett er en oppmyking i tråd med arbeidsgruppens forslag godt fundert i norsk navnetradisjon.

Dersom det blir samme adgang til å velge etternavn ved første gangs navnevalg som senere, vil dette medføre både en materiell og saksbehandlingsmessig forenkling.

Familieenhet og identitet kan bevares godt selv om foreldrene allerede etter fødselen f.eks. skulle ønske å gi barnet en av oldeforeldrenes etternavn, og ikke foreldrenes eget. Samtidig er det i dag ganske vanlig at barn i samme familie har forskjellige navn, f.eks. fordi foreldrene har barn fra ulike forhold. Familiesamhold, trygghet for barna, identitetsfølelse og stabilitet kan ikke i stor grad være avhengig av at familien har felles etternavn, eller at barna har samme etternavn som foreldrene. Trygghet og stabilitet bygger i hovedsak på helt andre forhold enn dette. Hensynet til identifisering i dagliglivet kan heller ikke tillegges noen stor vekt. For øvrig er det ikke tale om å gi foreldrene større valgmuligheter enn de uansett vil ha på et gitt senere tidspunkt.»

En overveiende del av høringsinstansene har ikke kommentert ovennevnte.

Fylkesmannen i Østfold uttaler imidlertid at det har vært lang tradisjon i Norge for å gi barn samme etternavn som sine foreldre. Fylkesmannen uttaler at barn og foreldre bør ha samme etternavn for å styrke familiesamhold og tilhørighet.

Björgvin bispedømmeråd er enig:

«[D]et kan være grunn til å beholde prinsippet om at utelukkende foreldrenes etternavn kan velges for barn ved første gangs navnevalg. Barn og foreldre bør i alminnelighet ha felles etternavn fordi dette er et av de mange små bånd i familiefellesskapet som kan knytte familie-medlemmene sammen.»

Departementet ser at familiesamhold og tilhørighet kan tale for at foreldre og deres barn bør ha samme etternavn. Imidlertid slutter departementet seg til arbeidsgruppens syn og vurdering om at dette hensynet ikke er så sterkt at loven bør ha en tvingende regel om dette. Det antas at foreldre i de fleste tilfellene likevel vil velge sine etternavn for barn. Departementet ser det også som positivt at det først og fremst må være foreldrene som bestemmer barnets etternavn, og at det ikke er skranker i lovgivningen som mange kan finne urimelige.

5.6.3 Navn for barn der foreldrene ikke er enige m.m.

Arbeidsgruppen foreslår å videreføre dagens ordning der barnet får morens etternavn dersom navn ikke er valgt for barnet innen seks måneder etter fødselen. Arbeidsgruppen påpeker at dette vil sikre en likebehandling av barn

født i og utenfor ekteskap, se NOU 2001:1 punkt 8.4.7. Arbeidsgruppen foreslår i NOU 2001: 1 punkt 8.5 også at parentonymet som moren har tatt etter en av sine foreldre, ikke kan gis automatisk til barnet når navn ikke er valgt innen seks måneder etter fødselen. Arbeidsgruppen foreslår ikke at det innføres en regel om fornavn dersom dette ikke er valgt innen seks måneder etter fødselen. Videre foreslås at tilsvarende regel som for navneendringer, også skal gjelde ved første gangs navnevalg, se under merknadene til § 2 i NOU 2001: 1 kapittel 15. Dette betyr at selv om en av foreldrene som har del i foreldreansvaret ikke samtykker i navnet, kan navneønsket innvilges dersom det foreligger særlig grunn. Det foreslås på samme sted å videreføre dagens ordning der den av foreldrene som ikke har del i foreldreansvaret, anses som part i barnets navnesak dersom det sendes melding om endring fra eller til navnet som vedkommende forelder bærer.

Foreningen 2 Foreldre uttaler imidlertid at det bør sikres at barnet har rett til «slektsnavnemessig tilhørighet til begge sine foreldre *dersom en av foreldrene ønsker dette*», når foreldrene ikke har felles foreldreansvar.

Når foreldrene har felles foreldreansvar, mener Foreningen 2 Foreldre at det «bør tilstrebes i alt lovverk at foreldrene likestilles når det gjelder rettigheter, ansvar og plikter i forhold til barna. Der foreldrene ikke blir enige om barnets slektsnavn bør utgangspunktet være at barnet får begge foreldrenes slektsnavn».

Likestillingssenteret støtter forslaget om at barn skal ha morens navn der navn ikke velges innen seks måneder etter fødselen.

Barne- og familiedepartementet uttaler følgende om valg av navn for barnet der navn ikke er valgt innen seks måneder etter fødselen:

«I de tilfellene der foreldrene ikke har sendt søknad om navn innen fristen, eller foreldrene ikke er enige og det ikke foreligger særlig grunn ..., videreføres regelen om at barnet automatisk får morens etternavn.»

Barne- og familiedepartementet understreker videre at det må vises varsomhet i praktiseringen av om det foreligger særlig grunn, både ved første gangs navnevalg og ved senere endringer. Det påpekes at hensynet til barnet må være avgjørende i vurderingen. De uttaler også at de er enig i at rett og plikt til å gi og endre navn ligger til foreldreansvaret.

Skattedirektoratet savner en egen bestemmelse om fornavnstildeling der fornavn ikke er valgt av foreldrene.

D e p a r t e m e n t e t mener at foreldrenes rett og plikt til å velge navn for barn må ligge til foreldreansvaret. Det synes ikke aktuelt å foreslå at barnet skal ha begge foreldrenes etternavn når en av foreldrene ikke har del i foreldreansvaret. Der begge foreldrene har del i foreldreansvaret, er spørsmålet om barnet skal få begge foreldrenes etternavn som dobbelt etternavn når navn ikke er valgt innen seks måneder etter fødselen. Etter departementets oppfatning er det ønskelig at alle barn navnemessig behandles på samme måte, uavhengig av om far er kjent eller ikke, og uavhengig av om far har del i foreldreansvaret eller ikke. Videre vil det kunne oppstå vanskelige spørsmål i avgjørelsen av hvilke etternavn fra foreldrene barnet skal få når navn ikke er valgt, eksempelvis der begge foreldrene har dobbelt etternavn. På denne bakgrunn foreslår departementet at gjeldende ordning videreføres, dvs. at barnet får morens etternavn når navn ikke er valgt innen seks måneder etter fødselen.

Dette vil for øvrig også være i samsvar med dansk navnelov - der det også er en generell adgang til å velge doble etternavn med bindestrek.

Etter lovforslaget skal det offentlige bare ha en meget begrenset adgang til å nekte å godta meldinger om navneendringer. Når spørsmålet om navn for barn ligger til den eller de av foreldrene som har del i foreldreansvaret, og også til barnet selv når det er over 12 år, blir det som en følge av lovens system i utgangspunktet ikke rom for å legge vekt på synspunkter fra foreldre som ikke har del i foreldreansvaret. Dette gjelder også der det er tale om en endring fra eller til vedkommendes navn. På denne bakgrunn kan ikke foreldre som ikke har del i foreldreansvaret, anses som parter i navnesaker om barnets navn. Det vil imidlertid som hovedregel være naturlig at foreldre som ikke har del i foreldreansvaret, underrettes om endringen. Regler om det kan fastsettes i medhold av lovforslaget § 11 annet ledd.

Etter departementets syn er det ikke aktuelt å foreslå regler om fornavnsvalg for barnet, når fornavn ikke er valgt innen seks måneder etter fødselen. Det bør verken være en oppgave for lovgivningen eller staten å bestemme barns fornavn. I tillegg er det straffbart etter straffeloven § 339 nr. 1 ikke å melde navn for barnet innen seks måneder etter fødselen.

Når det gjelder spørsmålet om morens ekte parentonym kan gis til barnet automatisk der navn ikke er valgt innen seks måneder etter fødselen, vises det til punkt 5.5 ovenfor.

5.6.4 Etternavn for samboere

Arbeidsgruppen viser i NOU 2001: 1 kapittel 10 bl.a. til Samboerutvalgets innstilling i NOU 1999: 25 «Samboerne og samfunnet», og foreslår at samboere som har felles barn eller som har bodd sammen i to år, skal kunne velge navn på linje med ektefeller. Arbeidsgruppen foreslår at denne adgangen skal være betinget av at samboeren samtykker - i motsetning til hva som foreslås for ektefeller, se nedenfor punkt 5.6.5. Arbeidsgruppen uttaler bl.a. følgende, jf. NOU 2001: 1 punkt 10.1.2:

«Samboere antas således å ha et beskyttelsesverdig behov for - når visse vilkår er oppfylt - å kunne velge navn på lik linje med ektefeller. Dette vil kunne styrke båndene i samboerfamilien bl.a. fordi samboerne får anledning til utad å vise den felles familietilhørigheten som felles etternavn representerer. I tråd med arbeidsgruppens prinsipielle utgangspunkt ... bør det overlates til den enkelte familien i så stor grad som mulig å velge navn selv, i utgangspunktet uavhengig av ekteskap eller samboerskap. Hensynet til ev. barn taler også i noen grad for at samboere under gitte vilkår bør kunne velge navn på linje med ektefeller. Selv om det i dag ikke er uvanlig at en familie har ulike etter-/slektsnavn, vil nok familietilhørigheten for mange barn kunne bli styrket når de opplever at foreldrene har f.eks. felles etternavn. En adgang for samboere til å velge navn på linje med ektefeller vil derfor indirekte kunne likestille barn født utenfor ekteskap med barn født i ekteskap.»

Om samboere av samme kjønn fremholder arbeidsgruppen, jf. NOU 2001: 1 punkt 10.2:

«Arbeidsgruppen ... poengterer at også samboere av samme kjønn må kunne anses som samboere i forhold til navnelovens bestemmelser dersom vilkårene ellers er oppfylt. Det kan ikke ses å foreligge grun-

ner som tilsier at samboere av samme kjønn i en slik sammenheng bør behandles annerledes enn samboere av motsatt kjønn. Tilknytningselementet, som jo er svært sentralt, vil normalt være like sterkt for begge de to nevnte gruppene. Dette er for øvrig også godt i samsvar med prinsippene bak partnerskapsloven, som likestiller partnerskap mellom to personer av samme kjønn med det tradisjonelle ekteskapet.»

Björgvin bispedømmeråd mener imidlertid at den riktige måten å styrke familiesituasjonen, vil være at samboere påvirkes til å gifte seg, fremfor å institusjonalisere samboerskapet til å bli mer ekteskapslignende.

Av de høringsuttalelsene som har kommentert dette, er det likevel et stort flertall som støtter en slik adgang for samboere. Dette gjelder bl.a. *Likestillingssenteret*, som også nevner at samboere av samme kjønn må kunne velge navn som ektefeller.

Barne- og familiedepartementet finner det særlig positivt for barna at samboere kan velge navn på linje med ektefeller, og støtter også forslaget om at samboere av samme kjønn skal omfattes:

«Dette forslaget er også i tråd med uttalelser i St. meld. nr. 25 (2000-2001) Levekår og livskvalitet for lesbiske og homofile i Noreg om at homofile samboere vil bli inkludert i det videre arbeid med Samboerutvalgets utredning.»

D e p a r t e m e n t e t støtter forslaget om at samboere som har felles barn, eller som har vært samboere i to år, skal kunne velge navn på linje med ektefeller, og viser til arbeidsgruppens vurdering. Selv om enkelte samboere i denne sammenhengen likestilles med ektefeller, vil det være flere forskjeller i forhold til valg av navn ved ekteskap. Dette gjelder kravene til at samboerskapet har vart i to år, eller at samboerne har felles barn og at valg av navn er betinget av et uttrykkelig samtykke fra den annen.

5.6.5 Etternavn ervervet ved ekteskap eller samboerskap

Arbeidsgruppen nevner for det første i NOU 2001: 1 punkt 8.6.1 at det ikke lenger skal gjelde et eksplisitt samtykkekrav til å ta ektefellens navn ved giftermål. Videre foreslår arbeidsgruppen at såkalte «tidligere» navn ervervet ved giftermål eller samboerskap ikke skal kunne overføres. Årsaken til at samboerskap her likestilles med ekteskap, er arbeidsgruppens forslag om at samboere i gitte tilfeller skal kunne velge navn på linje med ektefeller, se ovenfor punkt 5.6.4. Arbeidsgruppen uttaler i NOU 2001: 1 punkt 8.6.2:

«Etter å ha veid de ulike interessene mot hverandre foreslår arbeidsgruppen at det skilles mellom *aktuelle* og *tidligere* giftenavn. Med «aktuelle» navn menes giftenavn som en person fremdeles bærer eller bar da han/hun døde. Med «tidligere» giftenavn siktes til giftenavn man har hatt tidligere, men senere har fjernet. Det foreslås at man kurant skal kunne ta en av foreldrenes, besteforeldrenes eller oldeforeldrenes «aktuelle» etternavn ervervet ved giftermål. Dette betyr for eksempel at man kan ta mors etternavn som er ervervet ved et tidligere ekteskap dersom mor bærer navnet på søknadstidspunktet. Det samme må gjelde i forhold til besteforeldre og oldeforeldre. Dersom den aktuelle av foreldrene, besteforeldrene eller oldeforeldrene ikke lever på søknadstidspunktet, betyr vilkåret at søker kan ta etternavn ervervet ved et tidligere giftermål dersom f.eks. den aktuelle av besteforeldrene hadde etternavnet ved sin død. Vilkåret betyr altså at det ikke blir adgang - et-

ter de alminnelige bestemmelsene - til å ta etternavn som er ervervet ved giftermål dersom det senere er valgt et annet etternavn.»

Videre nevnes:

«Arbeidsgruppens forslag vil ikke nødvendigvis medføre særlig store forskjeller i forhold til dagens ordning. Gjeldende navnelov kan som vist føre til at etternavn ervervet ved tidligere ekteskap kan videreføres nedover i slektsleddene. Arbeidsgruppens forslag innebærer derfor i prinsippet bare en videreføring og utvikling av denne ordningen.»

Et stort flertall av høringsinstansene hadde ingen merknader til dette forslaget.

Barne- og famildepartementet støtter eksempelvis forslaget om at retten til navn blir en rettsvirkning av ekteskapet.

Østfold fylkesskattekontor mener imidlertid at navn som tidligere er ervervet ved ekteskap ikke bør kunne velges av nye barn.

Departementet viser til arbeidsgruppens vurderinger og slutter seg til disse. Når det gjelder navn ervervet ved et tidligere ekteskap, kan altså slike navn i dag gis til barn ved første gangs navnevalg dersom vedkommende forelder bærer navnet. Det er derfor klart at forslaget er en videreføring av gjeldende rett. Forslaget er dessuten en konsekvens av forslaget om at alle etternavn som kan tas, også skal kunne velges ved første gangs navnevalg, jf. punkt 5.6.2 ovenfor.

5.6.6 Etternavn ved adopsjon

Arbeidsgruppen foreslår at gjeldende regler om valg av navn ved adopsjon videreføres, og at Statens ungdoms- og adopsjonskontor (SUAK) skal behandle første gangs navnesaker om valg av navn i forbindelse ved adopsjon. Videre foreslås at adoptivbarn uttrykkelig gis adgang til å ta navn etter sin opprinnelige slekt, se under merknadene til § 5 tredje ledd i NOU 2001: 1 kapittel 15.

Statens ungdoms- og adopsjonskontor er enig i arbeidsgruppens forslag.

Departementet slutter seg til ovennevnte. I tillegg til å foreslå enkelte lovtekniske forbedringer, mener imidlertid departementet at bestemmelsen om subsidiært navnevalg i forbindelse med adopsjon bør formuleres noe mer nyansert, jf. nærmere merknadene til lovforslaget § 5 i punkt 11 nedenfor.

5.7 Navn på gårdsbruk som etternavn

Arbeidsgruppen foreslår å videreføre gjeldende navnelov § 9 nr. 4 om adgang til å ta navn på gårdsbruk og plasser som etternavn, men ønsker å endre forståelsen noe. Arbeidsgruppen foreslår bl.a. at navn som er normert etter lov om stadnavn også skal kunne velges som etternavn dersom vilkårene ellers er oppfylt. Videre foreslås at andre former enn den som står i matrikkel, grunnbok eller som normert form, kan godtas som rett gårdsnavn når formen er brukt i dokumenter eller registre «med et offentlig preg». Arbeidsgruppen nevner videre at gårdsnavn i personnavnlovens forstand må forstås som bruknavn i stadnamnlovens betydning. Arbeidsgruppen foreslår også å videreføre

dagens ordning om at det er navnet på det bruksnummer som vedkommende har tilknytning til, som kan velges som personnavn. Det vises for øvrig til NOU 2001: 1 punkt 8.7.

Flere høringsinstanser nevner forskjellen mellom bruksnavn og gårdsnavn. Bl.a. *Statens kartverk* peker på at en arbeidsgruppe som har evaluert lov om stadnavn, i sin rapport definerer gårdsnavn som «det same som matrikkelnavn, det vil seie namnet på heile det området som eitt eller fleire gardsnummer er knytt til». Bruksnavn defineres som «namn på eigedom med eige bruksnummer under eit gardsnummer». Statens kartverk foreslår derfor at bruksnavn gjennomføres også i personnavnlovens terminologi.

Namnekonsulenttenestene støtter dette. I tillegg peker namnekonsulenttenestene på at delingsloven ble endret i 1991. Etter 1991 er det mulig å ta som bruksnavn et rettsbeskyttet etternavn dersom navnet har gammel, nedarvet tilknytning til eiendommen. De ønsker at slike gamle nedarvede bruksnavn uansett skal kunne godtas som etternavn. Videre ønsker de ikke at vilkåret om særlig grunn skal gjelde i de tilfellene hvor man ønsker en mer moderne form av bruksnavnet som etternavn. De mener også at bare den bruksnavnsformen som svarer til vedtatt navneform skal kunne tas som etternavn, ikke f.eks. en annen form som står i et dokument med et offentlig preg. Videre bør nylagete etternavn av stedsnavntype være i samsvar med norsk skriveskikk og med vanlig normering av stedsnavn. Namnekonsulenttenestene mener videre at klagesaker som gjelder bruksnavn som etternavn bør legges fram for Klagenemnda for stadnamn, med tillegg av privatrettslig juridisk ekspertise.

Statens kartverk og namnekonsulenttenestene nevner også det pågående revisjonsarbeidet for lov om stadnavn, og arbeidet med lov om eiendomsregistrering som skal avløse delingsloven.

Kulturdepartementet peker på at de i forhold til praktiseringen av stedsnavnloven konsekvent har presisert at det ikke nødvendigvis må være samsvar mellom skrivemåten av bruksnavn og slektsnavn, og foreslår derfor ingen endringer av denne vurderingen.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag ber departementet vurdere spørsmålet om det bør gis anledning til å velge gårdsnavnet som etternavn i et tilfelle der personen eier en eiendom med eget bruksnummer og bruksnavn under det aktuelle gårdsnummeret.

D e p a r t e m e n t e t er enig med de høringsinstansene som mener at det kan føre til misforståelser å omtale navn på gårdsbruk som «gårdsnavn». Videre ser departementet at Namnekonsulenttenestene har et godt poeng når det gjelder at også gamle nedarvede bruksnavn bør kunne velges som etternavn. Etter departementets oppfatning er det ingen tilstrekkelig tungtveiende grunner som tilsier at slike bruksnavn bør nektes som etternavn. Departementet er videre enig i at vilkåret om særlig grunn ikke bør gjelde når man ønsker en mer moderne form av navnet som etternavn, og at dette navnet direkte kan velges etter bestemmelsen om navn på gårdsbruk. Departementet slutter seg imidlertid ikke til synet om at det bare er den bruksnavnsformen som svarer til vedtatt navneform som skal kunne tas som etternavn. Også andre former må kunne tas. Det vises til arbeidsgruppens beskrivelse. Det avgjørende må også her være hensynet til valgfrihet, og at det ikke nødvendigvis er en sammenheng mellom skrivemåten av bruksnavn og etternavn. På denne bak-

grunn støtter departementet heller ikke forslaget om at klagesaker om bruksnavn som etternavn bør legges fram for Klagenemnda for stadnamn. Dette forslaget vil heller ikke minske det offentliges arbeid med navnesaker.

Videre har en person etter departementets oppfatning ikke en tilstrekkelig tilknytning til gårdsnavnet når vedkommendes tilknytning er et bruksnummer med et annet bruksnavn enn det aktuelle gårdsnavnet. Noe annet vil eksempelvis føre til at en rekke personer kan ta samme gårdsnavn som etternavn fordi alle har bruksnumre under det aktuelle gårdsnummeret.

Dersom det pågående revisjonsarbeidet for lov om stadnavn og arbeidet med lov om eiendomsregistrering medfører at det er ønskelig med eventuelle endringer i den nye navneloven eller praktiseringen av den, må det vurderes i den sammenheng på et senere stadium.

5.8 Begrensninger for nye etternavn

Arbeidsgruppen foreslår at en opprettholder dagens regel om at den som vil ta et nylaget etternavn, må innhente samtykke fra bærere av beskyttede etternavn som er så likt det nylagde navnet at navnene lett kan blandes sammen, jf. under merknadene til § 4 i NOU 2001: 1 kapittel 15.

Derimot foreslår arbeidsgruppen i NOU 2001: 1 punkt 11.3.2 at navnelovens forbud mot å ta nylagde etternavn med «utenlandsk klang eller skrivemåte» oppheves:

«[Gjeldende navnelov bestemmer] at det ikke «bør» gis bevilling til nylagete slektsnavn med utenlandsk klang eller skrivemåte. Arbeidsgruppen foreslår at denne regelen bortfaller. Et stykke på vei vil dette kun være en kodifisering av gjeldende praksis fordi ingen med utenlandsk bakgrunn i dag ville blitt nektet et nylaget slektsnavn som f.eks. er vanlig i hjemlandet. Regelen hører heller ikke hjemme i et flerkulturelt samfunn som det norske i økende grad har blitt, I lys av prinsippet om likebehandling, må også personer med norsk-etnisk opprinnelse kunne ta etternavn med utenlandsk klang eller skrivemåte, dersom de skulle ønske det. ...»

Det oppstår videre spørsmål om alminnelig kjente stedsnavn bør kunne tas som nylaget etternavn. Arbeidsgruppen foreslår ikke en uttrykkelig regel mot å ta slike navn, men uttaler dette i merknadene til § 14 i NOU 2001: 1 kapittel 15:

«Som vist ovenfor under kommentarene til § 4 (2) nr. 2 foreslår arbeidsgruppen at navn som rammes av «liknande nemningar» i gjeldende lovs § 8, kan nektes etter utkastets § 14 om «sterke grunner». Dette kan f.eks. være kjente geografiske navn som «Galdhøpiggen».

Arbeidsgruppen foreslår også å videreføre gjeldende lovs regel om at alminnelige kjente lite vanlige navn på gårdsbruk ikke kan tas som nylaget etternavn. Det samme skal bl.a. gjelde alminnelige kjente historiske eller utdødde navn, alminnelig kjent navn på en stiftelse, et lag, et pseudonym eller et kunstnernavn, se under merknadene til § 4 annet ledd nr. 2 i NOU 2001: 1 kapittel 15.

Enkelte høringsinstanser fra det navnefaglige miljøet mener at en person må påvise at vedkommende har tilknytning til navnet, for at en melding om å bruke et navn med utenlandsk preg blir innvilget, se nedenfor punkt 8.2.

Flere høringsinstanser mener også at f.eks. alminnelig kjente stedsnavn ikke bør kunne velges som etternavn. Dette gjelder bl.a. *Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet* som mener at det er uheldig om «vanleg/allment kjende stadnamn» fritt kan tas som etternavn. *Statens kartverk* støtter dette, og savner «et vern for allment kjente naturnavn som Rondane, Valdres og Mjøsa, samt administrative navn som Rogaland, mot å bli tatt i bruk som nylagete etternavn». *Namnekonsulenttenestene* er enig. *Norsk Språkråd* mener også at allment kjente stedsnavn bør nektes som etternavn.

Miljøverndepartementet uttaler imidlertid:

«Miljøverndepartementet vil for sin del ikke legge like stor vekt på ønsket om vern av allment kjente naturnavn og administrative navn som Statens kartverk, og ser at hensynet til liberalisering og forenkling taler mot et slikt vern.»

D e p a r t e m e n t e t mener det er bedre å bruke uttrykket «nye» etternavn for det som i dag betegnes som «nylagde» etternavn. Nye etternavn vil både være etternavn som har falt ut av bruk, men som gjenopptas, og etternavn som tidligere ikke har vært i bruk.

Departementet slutter seg til arbeidsgruppens syn om at et nytt etternavn ikke kan tas uten samtykke fra bærere av andre beskyttede etternavn når det nye etternavnet er så likt det beskyttede navnet at navnene lett kan forveksles. I lovforslaget her er bestemmelsen om dette gitt en noe annen utforming enn i NOU 2001: 1 og dagens navnelov, jf. under merknadene til § 3 i punkt 11.

Departementet er også enig med arbeidsgruppen om at forbudet mot nye etternavn med utenlandsk klang eller skrivemåte faller bort, og viser også til vurderingene nedenfor under punkt 8.2.

Departementet foreslår ikke en regel som forbyr at alminnelig kjente stedsnavn tas som nye etternavn. Etter departementets oppfatning bør det samme gjelde alminnelig kjente lite vanlige navn på gårdsbruk og alminnelig kjente historiske eller utdødde navn. Hensynet til så vel folks valgfrihet som saksbehandlingsmessig forenkling taler mot en slik regel. Eksempelvis mener departementet at et stedsnavn som Tyin bør kunne godtas som nytt etternavn. Etter omstendighetene vil f.eks. enkelte stedsnavn, eller lite vanlige navn på gårdsbruk, kunne nektes etter § 10 i lovforslaget. Det skal imidlertid mye til før et slikt navn nektes som etternavn etter denne bestemmelsen. Et nødvendig, men ikke tilstrekkelig vilkår, må være at stedsnavnet, det historiske eller utdødde navnet, eller det lite vanlige navnet på gårdsbruk, er alminnelig kjent. Hvor grensene skal gå må utvikles i praksis.

I tillegg foreslår departementet at bare pseudonymer som er kunstnernavn skal kunne nektes som nytt etternavn. Det er ikke tilstrekkelig grunnlag for nektelse at det nye etternavnet er et pseudonym, så lenge det ikke i tillegg er et kunstnernavn. Videre foreslås at forbudet mot å ta som nytt etternavn et alminnelig kjent navn på «ei stifting eller eit lag», endres til et forbud mot å ta et alminnelig kjent navn på en «stiftelse, forening, institusjon eller lignende». Formålet er at også navn på institusjoner o.l. som ikke er egne rettssubjekter, skal kunne nektes som nye etternavn etter lovforslaget § 3 tredje ledd nr. 2.

5.9 Endringer i samme etternavn

Etter gjeldende rett og etter arbeidsgruppens forslag er i utgangspunktet den enkelte skrivemåten av hvert etternavn juridisk et eget navn. Med mindre en person har tilstrekkelig slektsmessig tilknytning til skrivemåten, betyr dette bl.a. at Dahl må ha samtykke fra bærerne av det beskyttede navnet Dal for å kunne ta det.

Arbeidsgruppen foreslår at etternavn med skrivemåten «å» skal kunne endres til «aa», og peker bl.a. på at bokstaven «å» ikke er i bruk i de fleste land utenfor Norge, se under merknadene til § 4 annet ledd i NOU 2001: 1 kapittel 15. Samtidig foreslås en regel etter mønster av svensk navnelov om at en endring av et etternavns kjønnsbestemte ending ikke regnes som endring til et annet etternavn, se NOU 2001: 1 punkt 11.3.3.

Flere høringsinstanser, eksempelvis *Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet*, mener at det er uheldig at navn som er eneformer i norsk rettskriving er beskyttet, f.eks. Dal og Val, mens «forvanskede» former som Dahl og Wahl ikke er det. På denne bakgrunn foreslås at det utformes en unntaksregel som tillater fri bruk av pararellformer som er i samsvar med gjeldende norsk rettskriving, når den tilsvarende forvanskede formen er et fritt etternavn.

Namnekonsulenttenestene mener det er problematisk at former som Dal er beskyttet, mens Dahl ikke er det. *Norsk språkråd* mener dette er uheldig, bl.a. fordi språkfaglig er navnene det samme navnet.

Departementet er enig i at det er uheldig at forvanskede former kan tas av alle fordi etternavnet er fritt, mens formen som er eneform i norsk rettskriving ikke kan tas fordi den er beskyttet. Departementet foreslår derfor at en endring fra den forvanskede formen til eneformen i norsk rettskriving ikke skal regnes som endring til et annet etternavn. Dette betyr at alle som har den forvanskede formen kan endre til eneformen - uten at bærerne av eneformen må samtykke. En slik ordning vil også bety at en som har tatt den forvanskede formen, fordi det er et fritt etternavn, senere vil kunne ta eneformen - selv om den er beskyttet. Det vil være vanskelig å lage regler som kan hindre dette. Etter departementets oppfatning må hensynet til beskyttede etternavn i denne sammenhengen vike for hensynet til dem som ønsker å gi sitt navn en skrivemåte som er i samsvar med gjeldende rettskriving.

Departementet slutter seg videre til forslaget om at endring av et etternavns kjønnsbestemte ending ikke regnes som endring til et annet etternavn, og at etternavn med skrivemåten «å» skal kunne endres til skrivemåten «aa». Departementet kan imidlertid ikke se noen tilstrekkelig tungtveiende grunner for at dette ikke også skulle gjelde andre bokstaver enn bokstaven «å». Bokstavene «æ» eller «ø» er heller ikke vanlige i de fleste land utenfor Norge. Det foreslås derfor at endring av skrivemåten f.eks. fra «æ» til «ae» og fra «ø» til «oe» heller ikke skal regnes som endring til et annet etternavn.

6 Mellomnavn

Arbeidsgruppen går inn for at adgangen til å ta mellomnavn opprettholdes, og viser bl.a. til at nesten 18 % av befolkningen har mellomnavn. I tillegg nevnes at folk både kan føle behov for og ha et berettiget ønske om å bære mellomnavn - et navn som er deres personlige navn og ikke automatisk går i arv, se nærmere NOU 2001: 1 punkt 9.1.1 om dette.

Arbeidsgruppen foreslår at alle navn man kan ta som etternavn bør kunne tas som mellomnavn - samtidig som de navnene man kan ta enkeltvis, også bør kunne tas som dobbelt etternavn. Arbeidsgruppen peker bl.a. på at det er viktig å lage en ordning som er enkel å forstå for folk flest, og som også kan innebære en klar regel- og saksbehandlingsmessig forenkling, se NOU 2001: 1 punkt 8.4.4 og 9.1.2.

Arbeidsgruppen foreslår i NOU 2001: 1 punkt 9.1.3 at ektefeller skal kunne velge alle mulige kombinasjoner av hverandres etternavn og mellomnavn med mindre navnet er ervervet ved et tidligere ekteskap.

Et flertall av høringsinstansene støtter forslaget om at adgangen til å ta mellomnavn opprettholdes. *Den Norske Advokatforening* kan imidlertid «ikke se noe spesielt behov for å opprettholde ordningen med mellomnavn når det ikke lenger skal legges til grunn at det skal foreligge en nærmere tilknytning til navnet». Advokatforeningen anser det som ønskelig om det gis en konkret begrensning i antall mellomnavn som kan tas.

Et flertall av høringsinstansene støtter forslaget om at alle navn som kan tas som etternavn, også skal kunne tas som mellomnavn.

Universitetet i Tromsø foreslår at det bare skal bli anledning til å ta ett mellomnavn. Samtidig foreslås at det bare skal bli tillatt å bruke mellomnavn av patronym- eller metronymtypen. Fordi universitetet foreslår at det ikke skal tillates ekte patro-/metronym som ender på -sen (se punkt 5.5 ovenfor), legger universitetet derfor til grunn at -sen-navn som står i mellomposisjonen alltid vil bli oppfattet som del av et dobbelt etternavn. På bakgrunn av dette foreslåtte systemet, skal det heller ikke kreves bindestrek i doble etternavn. *Samarbeidsnemnda for namnegransking* foreslår det samme.

Et stort flertall av høringsinstansene som har kommentert den foreslåtte mellomnavnsadgangen for ektefeller, støtter dette.

D e p a r t e m e n t e t er enig i at adgangen til å ta mellomnavn beholdes, og viser til arbeidsgruppens begrunnelse. Departementet er uenig i systemet som bl.a. Universitetet i Tromsø foreslår. I forhold til dagens navnelov vil dette forslaget f.eks. bety en stor innskrenkning i adgangen til å ta mellomnavn, noe som ikke er ønskelig. Det avgjørende må være at navneloven inneholder en vid adgang til å ta både etternavn og mellomnavn, samtidig som navnelovens system må være forholdsvis lett tilgjengelig for folk flest. Navneloven bør heller ikke medføre at saksbehandlingen ved å avgjøre navnesaker blir uforholdsmessig vanskelig. På denne bakgrunn slutter departementet seg til arbeidsgruppens syn om at alle etternavn man kan ta, også skal kunne velges som mellomnavn. To navn som kan tas som etternavn, vil derfor kunne velges som dobbelt mellomnavn.

Det er neppe nødvendig med en angitt begrensning over antall mellomnavn man kan ta. Dette har ikke vært et krav etter någjeldende navnelov, og det har heller ikke vist seg å være et behov for det. Etter omstendighetene vil likevel et stort antall mellomnavn kunne nektes etter utkastets § 10 første ledd, se nedenfor.

Departementet støtter forslaget om mellomnavn for ektefeller og ser det som ønskelig at ektefeller skal kunne markere felles navnemessig tilhørighet ved bl.a. å kunne velge forskjellige kombinasjoner av hverandres etternavn og mellomnavn.

7 Fornavn

7.1 Innledning

Fornavn er som hovedregel av en annen art enn mellomnavn og etternavn. I motsetning til etternavn kan fornavn ikke være beskyttet. Dette medfører en vesentlig større frihet for folk til å ta fornavn enn etternavn og mellomnavn.

Adgangen til å ta fornavn begrenses i to retninger. For det første kan det ikke tas velges fornavn som kan bli til vesentlig ulempe for bæreren. For det andre kan det som hovedregel ikke tas fornavn som opprinnelig er etternavn. Den siste begrensningen er bl.a. begrunnet i at det er en artsforskjell mellom etternavn og fornavn, og at hensynet til kommunikasjon i det daglige tilsier at etternavn ikke bør kunne tas som fornavn, se nærmere om dette i NOU 2001: 1 punkt 7.5.2.

Ingen av høringsinstansene har foreslått at skillet mellom fornavn og etternavn oppheves, og departementet slutter seg til dette. Begrensningene for fornavn drøftes nærmere nedenfor.

7.2 Ulempevurderingen

I likhet med nylagde etternavn, foreslår arbeidsgruppen at ulempekriteriet endres til at man ikke kan velge fornavn som det er fare for kan bli til vesentlig ulempe for den som skal ha det. Arbeidsgruppen uttaler i NOU 2001: 1 punkt 9.2.1 bl.a.:

«Mange folkeregistre har hatt vanskeligheter med å ta stilling til om et fornavn bør godkjennes, særlig dersom navnet er fremmedartet, eller det foreligger et ønske om et «fantasinavn» som fornavn,

Arbeidsgruppen mener det bør lages en regel som tydelig markerer at det skal *mye* til før et navn kan avslås under henvisning til ulempe det vil påføre bæreren. Hvor grensen eksakt skal trekkes i hvert enkelt tilfelle, må avgjøres konkret - dels subjektivt i forhold til alder, og dels objektivt. Det sentrale må være at nektelse bare skal skje i snevre unntakstilfelle.

På denne bakgrunnen foreslår arbeidsgruppen at bare fornavn som kan bli til *vesentlig*ulempe for den som skal bære det, skal kunne nektes. Med en slik formulering vil det være grunnlag for å nekte færre navn enn i dag. Endringen vil kanskje også medføre at antallet «tvilsaker» blir færre. Dette vil igjen kunne føre til enklere saksbehandling. Det foreslåtte kriteriet tilsier en svært liberal praksis. Tolkningen vil også kunne endres over tid i pakt med endringer i samfunnsforhold og oppfatninger, jf. dette punkts annet avsnitt. Poenget er også å tillate en naturlig utvikling av bl.a. fornavns forskjellige skrivemåter. Praksis bør som utgangspunkt ikke hindre en naturlig utvikling av skriftspråket - heller ikke når det gjelder fornavn.»

Videre nevnes:

«Innføring av et vesentlighetskrav i ulempevurderingen, vil også gjøre det lettere for personer med utenlandsk navneskikk å videreføre sine navnetradisjoner i Norge. Enkelte ganger kan fornavn som er vanlige i andre land fremstå som meget fremmedartede eller underlige hos oss. Det vil være i godt samsvar med arbeidsgruppens prinsipielle utgangspunkt at også slike navn skal tillates i større grad enn i dag. ...»

Universitetet i Tromsø mener at navneloven må inneholde formuleringer om et sjeldne skrivevarianter av et navn kan bli avvist. Universitetet peker bl.a. på eksempler som Bryhnjulf, Eirinh, Jehnny, etc. *Samarbeidsnemnda for namnegransking* uttaler også dette. *Universitetet i Oslo* mener man må være restriktiv med fantasinavn og konstruerte navn. Også *Universitetet i Oslo* mener at det bør være visse restriksjoner i å velge navn med spesielt avvikende skrivemåter.

Departementet slutter seg til arbeidsgruppens begrunnelse og forslag. Det er neppe ønskelig at lovens ordlyd skal inneholde formuleringer om at sjeldne skrivevarianter av navn kan bli avvist. Dette må vurderes konkret, men departementet påpeker at det skal mye til for at et fornavnsønske skal nektes fordi det kan bli til «vesentlig» ulempe. På samme måte skal fantasinavn og konstruerte navn vurderes. Departementet kan ikke se noen tilstrekkelig tungtveiende grunner for at slike navn skal vurderes strengere enn andre fornavnsønsker, og viser dessuten til arbeidsgruppens uttalelse om at praksis som utgangspunkt ikke bør hindre en naturlig utvikling av skriftspråket i forhold til fornavn, se også nedenfor punkt 8.4.

7.3 Forholdet mellom etternavn og fornavn

Arbeidsgruppen foreslår i NOU 2001: 1 punkt 9.2.2.2 at registreringen av navnet i folkeregisteret skal legges til grunn i avgjørelsen av om navnet skal kunne godtas som fornavn når det også er registrert i bruk som etternavn. Samtidig foreslås at navn som har opphav eller tradisjon som fornavn i Norge eller i utlandet skal godtas som fornavn selv om det i Norge er registrert i bruk som etternavn.

Det er på det rene at det forekommer at opprinnelige etternavn og mellomnavn er registrert i fornavnsrubrikken i folkeregisteret. Arbeidsgruppen uttaler følgende om dette:

«Dersom et slikt navn ønskes som fornavn, legger arbeidsgruppen derfor til grunn at navnet skal nektes under henvisning til at det foreligger «sterke grunner» etter utkastets § 14, se nedenfor. Det må avgjøres konkret om det registrerte fornavnet har en slik karakter. Uansett vil dette gjelde svært få tilfeller, slik at ev. problemer vil bli høyst marginale.»

Flere høringsinstanser er kritiske til en slik ordning, bl.a. *Universitetet i Tromsø* som uttaler:

«Vi er i det heile noko skeptiske til å bruke Det sentrale folkeregister som «kontrollinstans» når det skal avgjöras om eit fornamn skal tillatas eller ikkje. I dette registeret er det trulig over 40 000 ulike namneformer (inklusive stavevariantar av same namn), og forholdvis mange av desse namna har berre ein namneberar. Vi vil heller foreslå den ordninga dei har i Danmark der det namnefaglige miljøet har utarbeidd ei

liste på ca. 7000 fornamn (godkjent av Kirkeministeriet). Nye namn som blir godkjend, kan så komme på denne lista. Men namn kan også bli godkjent utan å komme på lista, t.d. sjeldne namn på innvandrarbarn.»

Norsk språkråd mener også at det navnefaglige miljøet i stedet bør utarbeide en liste over hvilke navn som godkjennes.

D e p a r t e m e n t e t er enig i at lovens utgangspunkt ikke bør være en regel som tillater etternavn som fornavn når navnet er registrert i bruk som fornavn i folkeregisteret. I stedet foreslås en videreføring av gjeldende ordning. Dette vil bety at dersom navnet er eller har vært registrert i bruk som etternavn i folkeregisteret, må det dokumenteres at navnet har tradisjon eller opphav som fornavn, eller tradisjon i en kultur som ikke skiller mellom fornavn og etternavn, for at det skal kunne godtas. På denne måten vil det etter departementets oppfatning bli lettere å opprettholde det tradisjonelle skillet mellom fornavn og etternavn. Opphav eller tradisjon som fornavn i utlandet skal etter lovens ordlyd likestilles med opphav eller tradisjon som fornavn i Norge. Også etter dagens navnelov har navn med slik tradisjon i utlandet blitt godtatt. Eksempler på dette er Scott og Meyer, som i Norge opprinnelig er etternavn, men som i hhv. England og Tyskland har opphav eller tradisjon som fornavn. Departementet finner det ikke hensiktsmessig at det navnefaglige miljøet skal utarbeide en liste over godtatte fornavn før saker om navnene har blitt avgjort av forvaltningsorganene. Etter departementets oppfatning bør det avgjøres i den enkelte sak om navnet kan godtas som fornavn med eventuell bistand fra det navnefaglige miljøet, se også nedenfor punkt 9.2 nest siste avsnitt.

8 Særlig om lovforslagets forhold til navneskikker blant innvandrere, samer og nasjonale minoriteter

8.1 Innledning

Arbeidsgruppen uttaler bl.a. følgende i NOU 2001: 1 punkt 11.1 om hvorfor navneskikker blant innvandrere bør tillates:

«Som vist ... er det antakelig tusenvis av innvandrerne som er bosatt i Norge, som ikke fullt ut kan videreføre sine navneskikker her. Etter dagens navnelov godtas for eksempel ikke en av foreldrenes eller besteforeldrenes fornavn som slektsnavn for barn, eller ektefellens fornavn som slektsnavn for den annen ektefelle,

Spørsmålet blir derfor om vi skal respektere den kulturelle identiteten til innvandrere med en annen kulturbakgrunn og ikke gripe inn i deres navneskikker, eller om disse navneskikkene er så fremmedartet at de vanskeliggjør kommunikasjon og dermed hindrer integrering i det norske samfunnet. Dette er de sentrale temaene i den avveiningen som må foretas når det gjelder spørsmålet om - og eventuelt i hvilken utstrekning - den norske navnelovgivningen bør gjøres fleksibel i forhold til personer med avvikende navneskikker.

Problemstillingen kan illustreres ved å vise til USA. Mange innvandrere anglisiserer der sine navn for å bli raskere integrert i det moderne, amerikanske storsamfunnet. Samtidig er det en trend at personer tar muslimske navn, tradisjonelle indianske navn, spanske navn osv. for å markere at de er stolte av sin etniske opprinnelse - at dette er viktig for deres virkelige identitet.

Norge har tradisjonelt vært sett på som et relativt homogent samfunn. Norge har likevel lenge vært et mangfoldig samfunn med ulike navneskikker i forhold til f.eks. nasjonale minoriteter. Den store tilflyttingen de siste ti-årene har ført til at mange innvandrere med dels svært ulik kulturbakgrunn har bosatt seg her. Det norske samfunnet har i økende grad blitt et flerkulturelt samfunn. Dette representerer en stor utfordring så vel for dem som har flyttet inn i landet, som for det norske samfunnet. Dette mangfoldet må også føre til at vi bør vise større grad av toleranse og fleksibilitet, bl.a. gjennom lovgivningen. Toleranse og fleksibilitet i forhold til minoriteter er også en viktig prøve på et samfunns verdier og kvalitet. Det kan ikke være noen motsetning mellom å ivareta den tradisjonelt norske kulturen og samtidig tolerere og godta de nye kulturene som også er blitt en del av vårt samfunn.

Etter arbeidsgruppens oppfatning truer ikke de utenlandske navneskikkene vår tradisjonelle navnetradisjon. Vi må likevel akseptere at den vil endre og utvikle seg i tråd med de impulsene som kommer utenfra, og via påvirkning fra utenlandske navneskikker som innvandrere har brakt med seg. Dette er historisk sett ikke noe nytt. Slik påvirkning har vært en naturlig del av norsk kulturell utvikling opp gjennom historien.

Arbeidsgruppen kan heller ikke se at kommunikasjonen for, eller overfor, innvandrere, blir særlig vanskeliggjort ved i betydelig grad å åpne for aksept av utenlandske navneskikker. At navnene er fremmed-

artede, bør etter arbeidsgruppens oppfatning åpenbart ikke være tilstrekkelig til å nekte navn. Dette gjelder ikke minst i en verden der den internasjonale kontakten er så betydelig som nå - og endatil økende. Det norske samfunnet er også etter hvert begynt å bli ganske vant til navn med både fremmed preg, klang og stavemåte. Selv om departementet har liberalisert praksisen de siste årene, er det f.eks. ikke mulig å ta navnene i den rekkefølgen som ønskes. Det står sentralt for arbeidsgruppen at navneloven i så stor grad som mulig bør akseptere andre menneskers kultur og navneskikk. Dette vil også kunne medvirke til en positiv integrering av innvandrere med utgangspunkt i et trygt eget kulturelt fundament.»

Arbeidsgruppen foreslår å lovfeste gjeldende praksis om at en utenlandsk statsborger bosatt i Norge, vil kunne få godtatt navneendringer foretatt av statsborgerlandet. Arbeidsgruppen finner i NOU 2001: 1 punkt 11.2 ikke grunn til å foreslå at det innføres et statsborgerprinsipp ved siden av domsilprinsippet, dvs. at alle utenlandske statsborgere bosatt i Norge kan få velge om de vil endre navn i Norge, enten etter statsborgerlandets rett eller etter norsk rett:

«Det vil imidlertid for det første være betenkelig at utenlandsk rett på denne måten får direkte virkning i Norge, selv om rettsområdet det gjelder ikke er spesielt inngripende. Videre innebærer arbeidsgruppens forslag i seg selv en vidtgående liberalisering som i betydelig grad gjør det mulig for utenlandske statsborgere å videreføre sin navnetradisjon i Norge. Det skulle derfor ikke være noe spesielt behov for også å operere med et statsborgerprinsipp. Det kan heller ikke ses som urimelig at utenlandske statsborgere som ønsker å endre navn i Norge, må finne seg i at søknaden behandles etter gjeldende norske regler. Dersom det skulle åpnes adgang til å få endret navn i tråd med utenlandsk rett, ville dette også komplisere regelverket og medføre merarbeid for norske myndigheter. Selv om man i utgangspunktet krevde at søkere skulle dokumentere hvordan den utenlandske retten var i det aktuelle tilfellet, er det klart at også forvaltningsmyndigheten måtte påregne å utføre en del ekstra arbeid i forbindelse med disse sakene, bl.a. ved å sette seg inn i navneretten i en del andre land.»

Ingen høringsinstanser har uttalt seg kritisk til at navneloven bør åpne for å ta navn etter utenlandske navneskikker. Eksempelvis uttaler *Databehandling i slektsforskning*:

«Særlig vil forslaget ivareta en større bredde i navneskikker på en bedre måte. Norge har en lang innvandringstradisjon, noe som ofte avdekkes gjennom slektshistorisk arbeid. Ved å foreslå endringer som gjør det mulig for dagens innvandrere å videreføre sine navnetradisjoner i Norge, styrkes også indirekte de tradisjoner som tidligere generasjoners innvandrere har brakt inn i vår kulturkrets.»

Björgvin bispedømmeråd uttaler at det er «viktig at hensynet til utenlandske navneskikker blir ivaretatt i et flerkulturelt samfunn».

Utlendingsdirektoratet uttaler:

«I lys av at Norges befolkning har fått - og får - et stadig større innslag av borgere med flyktning- og innvandrerbakgrunn, er det gledelig å se at hensynet til etniske minoriteters språk- og navnetradisjoner er så grundig ivaretatt i utredningen. Samtidig vil vi berømme utredningen

for at den synliggjør at Norge har hatt et etnisk, språklig og kulturelt mangfold i århundrer.»

Departementet slutter seg til hensynene som nevnt, og peker på at de er godt forankret i mandatet departementet utarbeidet for arbeidsgruppen, se punkt 2 ovenfor. Videre er departementet enig i at gjeldende praksis lovfestet om at en utenlandsk statsborger bosatt i Norge, vil kunne få godtatt navneendringer foretatt av statsborgerlandet.

8.2 Spørsmålet om egne regler for forskjellige grupper

Arbeidsgruppen uttaler i NOU 2001: 1 punkt 7.1 følgende i spørsmålet om det bør stilles opp særregler som bare skal gjelde dem med en utenlandsk bakgrunn eller tilknytning:

«En viktig del av arbeidsgruppens arbeid består i å lage regler som også gjør det mulig for personer med en utenlandsk navnetradisjon å videreføre denne i Norge. Arbeidsgruppen anser det som vesentlig at det som hovedregel ikke innføres særregler som bare skal gjelde overfor personer med utenlandsk bakgrunn og/eller tilknytning. Det er avgjørende at reglene i navneloven i så stor grad som mulig er de samme for alle personer bosatt i Norge, uavhengig av kultur, bakgrunn, religion, osv. Dette vil hindre en forskjellsbehandling, samtidig som det hinder særregler som på sikt kan bli svært vanskelige å praktisere. Regler som krever at søkeren må ha en «særskilt tilknytning» til den aktuelle utenlandske navnetradisjonen som vilkår for å ta bestemte utenlandske navn, kan f.eks. gjøre det vanskeligere for folk med en utenlandsk bakgrunn å videreføre sin navnetradisjon i Norge i f.eks. tredje og fjerde generasjon. I tillegg kunne det oppstå vanskelige avgrensningsspørsmål i forhold til personer med f.eks. norsk-etnisk opprinnelse som ønsker å ta navn etter den utenlandske navnetradisjonen. Dette kan bl.a. være tilfelle for personer som har konvertert til den islamske tro, eller som har giftet seg med en/ei som tilhører den aktuelle navnetradisjonen.»

Universitetet i Tromsø uttaler imidlertid:

«Men vi vil rå til at ein ikkje legg seg på ein altfor liberal praksis overfor norske statsborgarar (utan utanlandsk slektstilknytning) som ønsker endring til eit etternamn med utanlandsk preg.»

Universitetet peker videre på at norsk språk er utsatt for press fra engelsk språk. *Samarbeidsnemnda for namnegransking* uttaler det samme.

Norsk språkråd mener at det bør kreves at en person må påvise at vedkommende har tilknytning til navnet, for at en melding om å bruke et navn med utenlandsk preg blir innvilget. Norsk språkråd mener også at en person som ønsker en utenlandsk avstammingsending i parentonym, må dokumentere en tilknytning til den utenlandske navnetradisjonen.

På den annen side mener flere høringsinstanser at det ikke bør innføres særregler for de med en særlig tilknytning. Eksempelvis uttaler *Kommunal- og regionaldepartementet*:

«Vi finner det særlig viktig at reglene er foreslått knyttet til *navn* fra andre navnetradisjoner, og at det ikke er satt noen vilkår om at *personen* det gjelder skal ha tilknytning til den aktuelle navnetradisjonen. Vi

viser til det generelle politiske målet om at behovene til minoriteter og til personer med innvandrerbakgrunn så langt som mulig bør møtes innenfor generelle ordninger, ikke særordninger (jf. St.meld. nr. 17 (1996-1997) Om innvandring og det flerkulturelle Norge, pkt. 1.2 og til St.meld. nr. 15 (2000-2001) Nasjonale minoriteter i Norge, pkt. 2.2).»

Organisasjonen mot offentlig diskriminering er enig:

«Vi har særlig lagt merke til Pkt. 7.1, at det ikke skal innføres særregler. Vi gir umiddelbar tilslutning til dette, særlig fordi arbeidsgruppen har klart å definere aktuelle problemstillinger så romslig at det vil bety en vesentlig forbedring for utlendinger mht å ta vare på sine navn, også i møte med norsk regelverk.»

Kontaktutvalget mellom innvandrere og myndighetene støtter dette og uttaler:

«KIM vurderer det positivt at regelverket for personnavn mykes opp og tilpasses et samfunn med varierte navneskikker. Det er viktig at det legges opp til at ulike grupper kan få ivaretatt sine tradisjoner, og at det skal være en lov for alle uten særrettigheter for noen. En forutsetning for at dette skal være mulig er at loven klarer å ivareta hensynet til alle grupper.»

Utlendingsdirektoratet slutter seg også til forslaget om at det ikke skal innføres særregler som bare skal gjelde for personer med utenlandsk bakgrunn eller tilknytning.

Departementet finner det verken hensiktsmessig eller ønskelig at det utarbeides eksplisitte særregler for de med en utenlandsk tilknytning, og viser til hensynene nevnt ovenfor. Også personer som ikke har en utenlandsk tilknytning bør etter departementets oppfatning som den klare hovedregel kunne ta navn med f.eks. utenlandsk klang eller skrivemåte - gitt at det i dagens flerkulturelle samfunn kan tales om navn med «utenlandsk klang eller skrivemåte», se også punkt 5.8 ovenfor. For det første kan personer uten en utenlandsk tilknytning ha et berettiget ønske om å ta slike navn. Videre kan det oppstå svært vanskelige avgrensingsproblemer på sikt dersom det stilles opp et eksplisitt krav om at vedkommende må ha utenlandsk tilknytning.

8.3 Etternavn

8.3.1 Navn fra kulturer som ikke skiller mellom fornavn og etternavn

Arbeidsgruppen foreslår i NOU 2001: 1 punkt 11.3.1.6 at ektefellens, en av foreldrenes eller besteforeldrenes fornavn skal kunne tas som etternavn dersom navnet har en tradisjon i en kultur som ikke skiller mellom fornavn og etternavn. Arbeidsgruppen uttaler:

«For at tilstrekkelig *tradisjon* skal foreligge må det kreves at navnet både har vært brukt i et visst omfang og over en viss tid. Mht. omfang bør navnet ha hatt en utbredelse som overstiger det ubetydelige. Når det gjelder varighet bør bruken kunne spores over en periode som utgjør mer enn én generasjon.

Arbeidsgruppen har vurdert om det bør oppstilles et *tilleggskrav* om at søkeren må ha en *særskilt tilknytning* til den aktuelle kulturen for f.eks. å kunne gi sitt fornavn som etternavn for barn. Et slikt krav vil kunne hindre at foreldre som utelukkende har norsk-etnisk opprin-

nelse og har tradisjonelle norske fornavn som f.eks. Ola, Kato og Kaya, gir sitt barn slike etternavn. Arbeidsgruppen har kommet til at et slikt skille mellom personer av norsk-etnisk og utenlandsk opprinnelse ikke bør oppstilles. Dette er også i samsvar med det prinsipielle utgangspunktet.... Følgen er dermed at også personer av norsk-etnisk opprinnelse i utgangspunktet f.eks. kan gi sine fornavn som etternavn for barn eller ektefelle, dersom navnet har tradisjon fra en kultur som ikke skiller mellom fornavn og etternavn.

I den grad tradisjonelle norske fornavn skulle være aktuelle som etternavn, bør hver enkelt søknad vurderes konkret. I de tilfellene hvor aksept av navnet som etternavn klart vil kunne medvirke til å uthule skillet mellom tradisjonelle norske fornavn og etternavn, vil man etter omstendighetene kunne avslå navnesøknaden under henvisning til lovutkastet § 14 om «sterke grunner». Det understrekes imidlertid at det skal atskillig til før denne hjemmelen kan brukes. Vurderingen må skje konkret i hvert enkelt tilfelle. Hvis søkeren har en tilknytning til en kultur som ikke skiller mellom fornavn og etternavn, skal det klart mer til før «sterke grunner» kan antas å foreligge, og dermed gi grunnlag for avslag. Etter arbeidsgruppens vurdering bør navnet som hovedregel ikke kunne nektes under henvisning til denne hjemmelen når slik tilknytning foreligger. En tilstrekkelig tilknytning kan for eksempel være etablert gjennom ekteskap, konvertering til den islamske tro eller at familien i generasjoner har fulgt en navnekultur som ikke skiller mellom fornavn og etternavn.»

Arbeidsgruppen uttaler videre, jf. NOU 2001: 1 punkt 11.3.1.7:

«Arbeidsgruppen er klar over at saksbehandlingen for slike saker i enkelte tilfeller kan bli vanskelig. Dette må imidlertid avveies mot behovet for å gi en betydelig mengde personer mulighet til å videreføre sin navnetradisjon. For å lette saksbehandlingen bør det imidlertid i utgangspunktet være opp til søkerne selv å dokumentere at navnet som ønskes har en tradisjon fra en kultur hvor man ikke skiller mellom fornavn og etternavn. Videre må navneforskningsmiljøet aktivt kunne bidra til å skaffe slik dokumentasjon,»

Kontaktutvalget mellom innvandrere og myndighetene er positive til en slik ordning, men peker på at det bør tydeliggjøres i hvilken grad utbredelse eller varighet skal være avgjørende for å kalle noe for «tradisjon». De nevner videre at det må legges opp til en liberal praksis uten strenge krav til dokumentasjon av tradisjon for bruk av navn.

D e p a r t e m e n t e t støtter arbeidsgruppens forslag, og viser også til arbeidsgruppens beskrivelse i NOU 2001: 1 punkt 6.1 og 11.3.1 om hvilke kulturer som har en slik navneskikk. Departementet er enig med arbeidsgruppen når det uttales som vilkår for tradisjon at det «kreves at navnet både har vært brukt i et visst omfang og over en viss tid. Mht. omfang bør navnet ha hatt en utbredelse som overstiger det ubetydelige. Når det gjelder varighet bør bruken kunne spores over en periode som utgjør mer enn én generasjon». Ut over dette må praksis etter departementets oppfatning utvikle grensene for når «tradisjon» skal anses å foreligge. Det understrekes at vilkåret må tolkes romslig. Det må heller ikke stilles strenge krav til dokumentasjon for at navnet har en slik tradisjon.

8.3.2 Etternavn for samer og nasjonale minoriteter

Arbeidsgruppen uttaler følgende i NOU 2001: 1 punkt 11.6 om valg av etternavn for samer og nasjonale minoriteter:

«Nylagete etternavn for nasjonale minoriteter, dvs. navn som i dag ikke er registrert i folkeregisteret, bør normalt tillates uten videre. Problemet for disse folkegruppene vil primært derfor oppstå når de søker om å ta et etternavn som er rettsbeskyttet, og der de ikke kan dokumentere at navnet har vært i bruk som etternavn/slektsnavn av foreldre, besteforeldre eller oldeforeldre.

Departementet har fulgt følgende praksis: I tilfelle fornorskningspolitikken har medført at en person har tatt et annet etternavn enn sitt opprinnelige, bør en etterkommer av personen i rett nedstigende linje kunne ta personens opprinnelige navn, selv om slektskapet ligger lenger tilbake enn det som er kurant etter navneloven ... Arbeidsgruppen er enig i denne praksisen. Dette betyr at en slik søker i tilfelle f.eks. kan ta en av tipp-oldeforeldrenes etternavn. Likeledes er gruppen enig i at dersom navnet har blitt tatt ut av bruk i kvinneleddet, kan det ikke legges til grunn at det er fornorskningspolitikken som er årsak til dette,

Praksis må avklare hvor mange slektsledd det skal være mulig å gå tilbake, men det understrekes at det bør vises romslighet.

Problemer vil kunne oppstå når en søker ikke har noen dokumentasjon for slektstilknytning til det ønskede navnet. Etter arbeidsgruppens oppfatning er ikke påstandene fra søkeren i seg selv tilstrekkelig - *noe* dokumentasjon må kreves. En annen forståelse ville medføre forskjellsbehandling mellom bærere av rettsbeskyttete etternavn som en person tilhørende en nasjonal minoritet ønsker å ta, og bærere av andre rettsbeskyttete etternavn: De nasjonale minoritetene ville fått et dårligere navnevern enn resten av befolkningen. Det vil imidlertid kunne være atskillige vanskeligheter i å skaffe dokumentasjon av noe omfang. Kravene bør derfor ikke settes høyt.»

Kommunal- og regionaldepartementet uttaler følgende om dette:

«Kommunal- og regionaldepartementet finner det positivt at det foreslås en generell rett til å ta etternavn på grunnlag av slektstilknytning tilbake til en av oldeforeldrene og at denne regelen er utformet slik at slektstilknytningen kan gå både gjennom mannsledd og kvinneledd Videre finner vi det positivt at det for nasjonale minoriteters vedkommende legges til grunn at det skal vises ytterligere romslighet, slik at en søker for eksempel vil kunne ta en av tipp-oldeforeldrenes navn dersom fornorskningspolitikken kan antas å være årsak til at navnet gikk ut av bruk.

Vi har imidlertid merket oss at den praktiseringen det her legges opp til, ikke vil åpne for å ta for eksempel en av tipp-oldeforeldrenes navn dersom slektstilknytningen går gjennom kvinneledd og navnet har gått ut av bruk pga. giftermål.

Vi vil derfor peke på at kvensk og samisk navnetradisjon har vært mindre konsekvent enn navnetradisjonen til de høyere sosiale lag i majoritetssamfunnet når det gjelder skikken med at kvinnen tok ektemannens navn ved giftermål. Vi viser til utredningens pkt. 4.1.1.1.8 der det går fram at denne skikken vant fram utover 1800- og tidlig på 1900-tallet, særlig i de høyere sosiale lag. Det kan altså med en viss rett hevdes at skikken med at kvinnen tok mannens navn ved giftermål for kvener og samer framstod som en del av den norske majoritets- og skriftkul-

turen. Dette innebærer at fornorskningspolitikken *kan* være en årsak til at et navn har gått ut av bruk også når det har skjedd ved giftermål.

Vi vil på denne bakgrunn anbefale at den generelle adgangen til å ta tilbake slektsnavn som man har slektstilknytning til, utvides til å omfatte tipp-oldeforeldre og muligens også til tipp-tipp-oldeforeldre, etter modell fra Finlands navnelov. Vi antar at den praktiske betydningen av en slik utvidelse vil være liten, samtidig som behovet for en særlig praksis for nasjonale minoriteter trolig vil falle bort. Vi viser for øvrig til lovutvalgets argumentasjon under pkt. 8.2.4 om at det 'vil ... være positivt at flere gis muligheter til å etablere navnemessig slektstilknytning lenger tilbake i slekten'.

Subsidiært vil vi anbefale at den særordning som forutsettes etablert gjennom praksis for personer som hører til en nasjonal minoritet, utvides til å omfatte også navn som har gått av bruk gjennom kvinners giftermål.»

Sametinget uttaler:

«Det bør ... gis adgang for de som ønsker å ta opp igjen gamle slektsnavn som tidligere generasjoner i slekten er fratatt, og da flere generasjoner tilbake enn oldeforeldre. Man støtter likevel utvalget i at det må kreves en eller annen form for dokumentasjon, slik at det kan vises til at det faktisk er et gammelt slektsnavn. Det må legges til at det for samiske forhold ikke alltid er like enkelt med skriftlig dokumentasjon, da den samiske kulturen, som andre urfolks kulturer, bæres videre gjennom muntlige overleverelser. Det må derfor etter vår vurdering vises romslighet ved krav til dokumentasjon.

Offentlig bruk av samisk navneskikk må tillates, for eksempel Ánde Ánde (Ánde sin Ánde - Ánde sin sønn med navn Ánde) ... En av foreldrenes, eventuelt besteforeldrenes navn settes først for å fortelle hvem du er, og ditt fornavn kommer sist i rekken. Navnet kan ha beskrivelser flere ledd tilbake, enten på din mors- eller farsside.»

D e p a r t e m e n t e t vil bl.a. på bakgrunn av ovennevnte foreslå at det innføres en alminnelig adgang til å ta etternavn som har vært en av tippoldeforeldrenes etternavn når det ikke er ervervet ved et tidligere giftermål, se også punkt 5.3 ovenfor. Dersom det ønskes et etternavn som har gått ut av bruk i tidligere ledd, må det etter departementets mening vurderes etter den skjønnsmessige regelen i lovutkastet § 4 første ledd nr. 9 om vedkommende kan ta navnet. Dersom det er sannsynlig at fornorskningspolitikk var medvirkende til at et navn ikke ble ført videre til den det gjelder, bør vedkommende gis anledning til å gå noe lenger tilbake i slekten enn til tippoldeforeldrene for å hente navnet. Et moment ved vurderingen av om det er sannsynlig at fornorskningspolitikk har medvirket til at navnet gikk ut av bruk, er tradisjonen for at barn har fått farens slektsnavn eller patronym etter faren som etternavn. Denne tradisjonen er eldre enn og uavhengig av den svakere tradisjonen for at kvinner har tatt mannens slektsnavn ved inngåelse av ekteskap. Departementet er enig med Sametinget i at det må vises romslighet i kravene til dokumentasjon for at noen slektninger i rett oppstigende linje har båret navnet.

Etter samisk navneskikk kan også besteforeldrenes fornavn benyttes med en ending som viser slektskap. Denne navneskikken ligger nær parentonymer (foreldres fornavn med ending som viser slektskapet) og fornavn som etternavn. Etter d e p a r t e m e n t e t s mening bør det uttrykkelig åpnes for denne navneskikken når det gjelder fornavn som har tradisjon i en kultur

med en slik navneskikk, jf. lovutkastet § 5 første ledd nr. 3. Et annet spørsmål som samisk navneskikk reiser, er rekkefølgen av fornavn, mellomnavn og etternavn. Spørsmålet er om slike navn i offentlig bruk kan settes først i navnerekken. Etter det departementet kan se, er poenget at slike navn ikke er fornavn. Følgelig kan navnene ikke registreres i fornavnsrubrikken i folkeregistret. Departementet kan ikke se at dette vil bety et uforholdsmessig inngrep i samisk navneskikk. I f.eks. egen korrespondanse og foreningsregistre mv. kan en fritt velge hvilken rekkefølge navnene skal plasseres i. For øvrig påpeker departementet at i flere kulturer er det vanlig å ha slektsnavnet først, f.eks. i Vietnam og Kina. Også disse kulturene må godta at etternavnet plasseres sist i navnerekken i mange sammenhenger.

8.3.3 Andre spørsmål

Arbeidsgruppen uttaler bl.a. følgende i NOU 2001: 1 punkt 11.3.4 om valg av navn for personer med spansk og portugisisk navneskikk:

«Som nevnt foreslår arbeidsgruppen å innføre en generell adgang til å ta doble etternavn kombinert med bindestrek - i tillegg til at det fortsatt skal være anledning til å ta mellomnavn. Dette betyr at personer som ønsker å følge spansk og portugisisk navneskikk, kan velge om de vil ha foreldrenes navn som mellomnavn og etternavn, eller som doble etternavn med bindestrek. De kan også velge navnene i den rekkefølgen de ønsker. Arbeidsgruppen kan ikke se at det er urimelig eller uforholdsmessig tyngende at det må settes bindestrek mellom etternavnene dersom dobbelt etternavn velges. Hvis bindestreken ikke er ønsket, kan ett av navnene i stedet tas som mellomnavn. Poenget må uansett være at begge navnene kan få status som etternavn.»

Arbeidsgruppen foreslår at en av foreldrenes fornavn med avstammingsending skal kunne velges som etternavn, se også punkt 5.5 ovenfor. Loven vil ikke skille mellom utenlandske og norske avstammingsendinger, slik at også utenlandske avstammingsendinger kan velges, også for dem som ikke har noen tilknytning til den aktuelle navnetradisjonen. Arbeidsgruppen uttaler i NOU 2001: 1 punkt 11.3.5:

«Det vil for noen kanskje virke unaturlig at en utenlandsk avstammingsending kan tas av personer med norsk-etnisk opprinnelse. På den annen side vil det etter arbeidsgruppens vurdering ikke bli mange søknader - antakelig svært få - som gjelder utenlandske avstammingsendinger uten at personen har en tilknytning til den aktuelle navnetradisjonen. Og dersom søkeren ikke har en slik tilknytning, er det etter arbeidsgruppens syn likevel ikke gode nok grunner for å nekte, jf. arbeidsgruppens prinsipielle syn om at det bør sterke grunner til for å hindre folk i å ta ønskede navn ... Saksbehandlingen ved den foreslåtte ordningen vil for øvrig også være meget enkel. Bl.a. unngås til dels vanskelige vurderinger og tidvis ganske arbeidskrevende undersøkelser.»

Kontaktutvalget mellom innvandrere og myndighetene reiser spørsmål i forhold til spansk og portugisisk navneskikk om det bør kreves bindestrek i doble etternavn:

«Slike bindestreksnavn vil lett kunne oppfattes som ett navn, og ikke to separate, selv om man enkelt kan oppløse slike navn. I enkelte om-

råder av verden er det vanlig med to etternavn, og disse oppfattes som to separate navn.»

Departementet viser til punkt 5.4 ovenfor der det ble konkludert med at det bør kreves bindestrek i doble etternavn. Det påpekes at doble etternavn med bindestrek alltid skal vurderes som to navn. Departementet slutter seg derfor til arbeidsgruppens forslag i forhold til spansk og portugisisk navneskikk, og viser til arbeidsgruppens begrunnelse.

Når det gjelder utenlandske avstammingsendinger, er departementet enig med arbeidsgruppen. Det vises i denne forbindelse også til punkt 8.2 om at det ikke bør være egne regler for forskjellige grupper. Forslaget vil dessuten være godt i samsvar med forslaget i punkt 5.8 ovenfor om at regelen om at nylagde etternavn med utenlandsk klang eller skrivemåte foreslås opphevet.

8.4 Fornavn

Som vist ovenfor under punkt 7.2 foreslår arbeidsgruppen at ulempekriteriet endres til «vesentlig» ulempe. I forhold til utenlandske navn, uttaler arbeidsgruppen i NOU 2001: 1 punkt 11.4 bl.a. følgende:

«Særlige problemer oppstår i forhold til navn som er vanlige i en del av innvandrerulturene, men som er lik norske tabu- eller belastende ord, for eksempel Drita eller Kukka. Slike ord kan lett føre til mobbing og finnes i Europa og i flere av innvandrerulturene, for eksempel fra Balkan, muslimske områder og Afrika. I tillegg finnes det navn som kan ligne norske tabuord, kanskje med et par bokstaver fra eller til.

Som nevnt ... er ulempevurderingen forskjellig for voksne og barn. Den er også dynamisk, dvs. at den endrer seg i tråd med samfunnsforhold og oppfatninger. I dag nektes f.eks. fortsatt det arabiske guttenavnet Musa for barn, enda det er et vanlig fornavn i flere arabiske land. ...

Det er ikke mulig å angi konkret hvor grensen for å ta tabuord/belastende ord bør gå. På den ene siden kan bruken bli problemfylt i Norge. På den andre siden kan nektelse komme i konflikt med utenlandske navnetradisjoner. Hvor grensen konkret skal gå, bør trekkes opp og utvikles gjennom praksis. ...»

I forhold til samiske fornavn uttaler *Sametinget*:

«Adgangen til å bruke samiske fornavn må anerkjennes, slik at det ikke er nødvendig å argumentere hver gang et barn skal ha et samisk navn, med en samisk skrivemåte.»

Departementet slutter seg til arbeidsgruppens vurdering, og påpeker at en endring av vilkåret til «vesentlig ulempe» innebærer at flere navn må godkjennes enn det som er tilfellet etter dagens navnelov. Det skal svært mye til før et navn kan nektes fordi det kan være til vesentlig ulempe. Forvaltningen skal være svært varsom med å overprøve folks ønsker om valg av fornavn for seg selv eller sine barn. I tvilstilfeller der forvaltningen dessuten kan være i tvil om foreldrene eller den som ønsker navnet, kjenner til at navnet kan ha en svært uheldig betydning på norsk, bør forvaltningen gjøre oppmerksom på det. Dersom vedkommende fortsatt ønsker navnet, taler det sterkt for å godta meldingen om navnevalget.

Samiske fornavn anses etter gjeldende lov ikke å kunne bli til ulempe for bæreren. Slike fornavn vil heller ikke kunne nektes når kriteriet foreslås endret til «vesentlig» ulempe.

8.5 Mellomnavn

Arbeidsgruppens forslag om at alle navn som kan tas som etternavn, også skal kunne tas som mellomnavn, betyr at f.eks. en av foreldrenes fornavn kan tas som etternavn dersom navnet har en tradisjon i en kultur som ikke skiller mellom fornavn og etternavn. Dette betyr at en av foreldrenes fornavn med avstammingsending også kan tas som mellomnavn.

9 Organisering og saksbehandlingsregler m.m.

9.1 Organisering

I første instans er navnesakene i dag fordelt mellom folkeregistrene og fylkesmennene med henholdsvis fylkesmannen og Justisdepartementet som klageinstans. Også vigselmenn og Statens ungdoms- og adopsjonskontor (SUAK) har avgjørelsesmyndighet i første instans i enkelte navnesaker. Etter arbeidsgruppens oppfatning er fordelingen av den ordinære førsteinstans- og klagebehandlingen på tre nivåer lite heldig. Den foreslår derfor at fylkesskattekontorene skal være førsteinstans og Skattedirektoratet klageinstans. SUAK skal beholde sin myndighet, mens vigselsmennenes rolle blir å videreformidle meldinger om navneendring til fylkesskattekontorene. Fra arbeidsgruppens drøftelse gjengis, jf. NOU 2001: 1 punkt 12.1.1 - 12.1.3.3:

«Navneloven har en vanskelighetsgrad som medfører at det er behov for stor og god kompetanse hos saksbehandlerne. Ordningen med tre «hovedorganer» fungerer ikke helt tilfredsstillende. Bl.a. sender folke- og folkeregistrene fra seg en del saker der de selv har kompetanse til å fatte vedtak. Dette fører til at fylkesmennene får en unødig stor belastning med navnesakene Oversendingen av saker har antakelig sammenheng med at folkeregistrene opplever problemstillingene som skal behandles som for vanskelige i forhold til den kompetansen de besitter. Det er også arbeidsgruppens inntrykk at reglene er så kompliserte at det har vært vanskelig for en rekke folkeregistre, særlig de mindre, å erverve seg tilstrekkelig kunnskap, Dette er uheldig for publikums behov for en korrekt behandling, samtidig som det kan hindre en mest mulig lik behandling av like navnesaker.

Tredelingen av hovedkompetansen til å fatte vedtak kan videre medføre andre forvaltningsmessige problemer, f.eks. knyttet til grensedragningen mellom hvilke saker som hører under de enkelte organer i første instans.

Arbeidsgruppen foreslår at det for framtiden kun skal være to organer som arbeider med navnesaker - ett førsteinstansorgan og ett klageorgan. Dette vil for det første gjøre det lettere for publikum fordi man alltid vil vite hvilket organ man skal henvende seg til. Videre vil det hindre merarbeid/rot som følge av at førsteinstansorganet feilaktig sender fra seg saker, Når førsteinstansbehandlingen konsentres på denne måten, vil det også være lettere å bygge opp tilstrekkelig kompetanse hos dem som skal behandle navnesakene. ...

Som nevnt vil det være behov for at navnesakene behandles av forvaltningsorganer som har stor og god kompetanse på dette feltet. Folkeregistrene, som et hele, har ikke kunnet erverve seg tilstrekkelig kompetanse, Det er også av stor betydning at sakene legges til organer som hver har et så stort nedslagsfelt at de mottar nok saker til å få og opprettholde tilstrekkelig og hyppig kontakt med saksområdet. Folkeregistrene fyller heller ikke dette kravet.

Fordi navnesaker i stor grad også dreier seg om inntasting og registrering av navnesøknader, bør organet ha en forholdsvis nær til-

knytning til Det sentrale folkeregister. Organet bør også ha kompetanse i å anvende dette registeret. Samtidig bør organet ha en forholdsvis nær regional tilknytning bl.a. for å sikre mulig nødvendig lokal kunnskap.

Fylkesskattekontorene oppfyller de nevnte kravene. Det er et slikt kontor i hvert fylke. Nedslagsfeltet er ganske stort, samtidig som den lokale forankring / lokalkunnskapen normalt er god. Den faglige sammensetningen med bl.a. jurister kan sikre en god og forsvarlig saksbehandling i de mer kompliserte sakene. Bemanningen er også tilstrekkelig stor til at de mer enkle sakene / inntastingen etc. kan fordeles internt ved det enkelte kontor, f.eks. til kontorpersonalet. Forslaget krever at det enkelte fylkesskattekontor foretar en intern vurdering av hvilke navneoppgaver som skal fordeles til hvem, og organiserer seg deretter. Arbeidsgruppen ser imidlertid at det kan være behov for kompetanseoppbygging om navneretten ved det enkelte fylkesskattekontor før ordningen ev. settes i kraft. Det må derfor i god tid på forhånd avholdes f.eks. kursing og annen undervisning.

Arbeidsgruppen foreslår at fylkesskattekontoret også skal behandle navnesakene som i dag behandles av vigselsmannen, Dette har bl.a. sammenheng med at også sakene som vigselsmannen behandler, tidvis har en vanskelighetsgrad som gjør at så vel hensynet til en forsvarlig behandling som til rettsenhet tilsier at vedtak bør fattes av et organ som har spesiell kompetanse i navnesaker. Det er også sannsynlig at fylkesskattekontoret pga. sin kompetanse vil behandle de mer kompliserte sakene raskere, og med mindre bruk av ressurser. Vigselsmannen vil på sin side få frigjort ressurser, men vil få en formidlingsoppgave: Vigselsmannen tar i mot navnesøknaden i forbindelse med vigselen, og sender så skjemaet til fylkesskattekontoret. Navneendringen vil ikke være foretatt før fylkesskattekontoret har fattet sitt vedtak. ...

Det kan kanskje for enkelte føles som en ulempe at navnet ikke uten videre blir godtatt i det paret gifter seg eller inngår partnerskap. På den annen side er denne ulempen ikke så tungtveiende at den kan hindre en ellers berettiget og nødvendig reform. Det som skjer er for øvrig heller ikke verre enn at disse personene kommer i samme stilling som andre som skal søke om navn.

Arbeidsgruppen foreslår at Justisdepartementet ikke lenger skal behandle navnesaker. Enkeltsaker om navn hører ikke naturlig hjemme i et departement. ...

Arbeidsgruppen finner heller ikke grunn til å foreslå at alle fylkesmannsembetene fortsatt skal være klageorganer. For best mulig å sikre en ensartet praksis ved klagebehandlingen bør det være et sentralt klageorgan som dekker hele landet.

Det kan reises spørsmål om ett fylkesmannsembete bør bli et slikt sentralt organ. ... Arbeidsgruppen finner det lite heldig, og organisatorisk uryddig, å overføre en landsdekkende oppgave til et fylkesmannsembete på denne måten.

Et Sivilrettsdirektorat vil antakeligvis være mest hensiktsmessig som klageorgan. ... Pr. i dag er det imidlertid ikke avklart om det blir vedtatt å opprette et Sivilrettsdirektorat. Arbeidsgruppen er derfor avskåret fra å foreslå at dette blir klageorganet.

I stedet foreslås at klagesakene behandles av det landsdekkende Skattedirektoratet. Det organisatoriske forholdet mellom fylkesskattekontorene og Skattedirektoratet er allerede nært ved at direktoratet er overordnet så vel faglig som administrativt. På samme måte som for

fylkesskattekontorene er det nødvendig at også Skattedirektoratet før forslaget trer i kraft, bygger opp kompetanse på det navnerettslige området.»

I høringsbrevet 12. januar 2001 uttalte departementet følgende om forholdet mellom spørsmålet om klageorgan for navnesakene og spørsmålet om opprettelse av et sivilrettsdirektorat:

«... Som klageorgan mener arbeidsgruppen at et sivilrettsdirektorat antakeligvis vil være mest hensiktsmessig, men siden det ikke er avklart om det vil bli opprettet et slikt direktorat, anser arbeidsgruppen seg avskåret fra å foreslå det og foreslår i stedet at Skattedirektoratet blir klageorgan i navnesaker, [U]tredning om Sivilrettsdirektoratet ble sendt på høring med høringsfrist 1. februar 2001. Om det oppstår en mellomperiode mellom en ikrafttredelse av en ny navnelov og en avklaring av om det skal opprettes et sivilrettsdirektorat og direktoratet eventuelt er etablert, antar Justisdepartementet at det er mest hensiktsmessig at klagesaksbehandlingen blir ivaretatt av departementet,»

Et stort flertall av høringsinstansene støtter forslaget om at det bare skal være to hovedorganer som behandler navnesaker. *Troms fylkesskattekontor* er enig i at «en samordning av førstegangsbehandlingen av navnesaker vil være mer funksjonell enn den nåværende ordningen med oppsplitting i flere førsteinstanser». *Fylkesmannen i Oslo og Akershus* uttaler at fylkesmannen er «opptatt av at behandlingen skal fremstå som publikumsvennlig og minst mulig byråkratisk» og at «det for fremtiden kun skal være to organer som arbeider med navnesaker synes å være i tråd med dette standpunktet». *Finansdepartementet* har «forståelse for at saksbehandlingen bør forenkles ved at det i framtiden bare blir to organer som arbeider med navnesaker, ett førsteinstansorgan og ett klageorgan».

Flere høringsinstanser er kritiske til å legge førsteinstansbehandlingen til fylkesskattekontorene, eller ønsker at et annet organ skal behandle sakene i første instans.

Nord-Trøndelag fylkesskattekontor «stiller seg helt uforstående til at kompetansen ved folkeregistrene er for lav», og hevder at «[h]ovedproblemet har vært den uryddige organisering av behandlingsnivåene for navnesakene», og at «kunnskapsnivået på folkeregistrene er så god at det ikke vil medføre vesentlige problemer å behandle den nye navneloven».

Fylkesmannen i Oslo og Akershus uttaler:

«Vi stiller spørsmål ved om en regionalisering av førsteinstansbehandling er hensiktsmessig. Begrunnelsen for å legge første førsteinstansbehandlingen til fylkesskattekontorene synes å være at det vil være lettere å bygge opp tilstrekkelig kompetanse for behandling av navnesakene. Fylkesmannen mener at nærhet til publikum bør tillegges betydelig vekt. Den vesentlige liberaliseringen tilsier også at det bare i liten utstrekning vil oppstå kompliserte tolkningssaker. ...

... Fylkesmannen i Oslo og Akershus mener at vigselsmannens myndighet må opprettholdes slik den er i dag. Forslaget i NOU'en synes unødvendig byråkratisk og kan neppe sies å være i tråd med synspunktene om å nedbygge offentlig sektor.»

Barne- og familiedepartementet antar imidlertid at forslaget om at fylkesskattekontorene også skal behandle de sakene som i dag behandles av vigselsman-

nen, «vil være hensiktsmessig ut fra hensynet til forsvarlig saksbehandling og rettsenhet».

Om den navnefaglige kompetansen hos folkeregistrerene uttaler *Fylkesmannen i Østfold*:

«Dersom resultatet bli at man velger den foreslåtte fordeling av oppgaver, finner vi grunn til å påpeke at fylkesmannen i navnesaker har fungert som en viktig rådgiverinstans for folkeregistrene, og opplever at mange av folkeregistrene ikke innehar den nødvendige kompetanse til å behandle selv de saker som fremstår som kurante.»

NTL-Skatt uttaler:

«Vi meiner at folkeregistra har den nødvendige kompetansen til å handsame den nye namnelova. Utvalet si grunngjeving er einsidig og tyder på at utvalet ikkje har teke omsyn til den pågåande omorganiseringa som skjer i skatteetaten.

Etter omorganiseringa vil likningskontora og folkeregistra bli organisert i distrikt, med distriktskontor og etatskontor. Konsekvensen av dette vil bli færre folkeregister og eit større og breiare fagmiljø. Handsaming av namneendringar vil falle naturleg inn i denne organiseringa. Kompetansen ligg i dag ved folkeregistra. Fylkesskattekontorane må bygge opp kompetanse og kapasitet, altså ei ny «avdeling» for å ta seg av oppgåver som bør være så nær publikum som mogeleg. Det er også lagt opp til ei omorganisering av fylkesskattekontoret, men organiseringa av desse er i dag ikkje kjent. Vi vil hevde at handsaming av namnesaker ikkje fell naturleg inn i deira arbeidsområde.»

Skattedirektoratet mener også at folkeregistrene fortsatt bør være førsteinstansorgan, og at Skattedirektoratet ikke bør være klageorgan. Direktoratet fremholder:

«Skatteetaten er som kjent inne i en omorganiseringsprosess som bl.a. vil innebære at ligningskontorene og folkeregistrene vil bli organisert i større enheter enn i dag. Videre vil etaten vurdere nærmere om det bør foretas en ytterligere regionalisering av arbeidet med navnesaker. Dette fordi at selv om liknings- og folkeregisterforvaltningen omorganiseres vil det fortsatt være stor forskjell i størrelse mellom kontorene og behovet for å bygge opp fagmiljøer innenfor navnesaker tilsier en ytterligere regionalisering.

Som følge av hvor direktoratet mener førsteinstansbehandlingen bør ligge, er det ikke naturlig at det er Skattedirektoratet som er klageorgan.

Prinsipalt er direktoratet av den oppfatning at klageinstansen bør være fylkesmennene, evt. Sivilrettsdirektoratet. Skattedirektoratet er av den oppfatning at dette i utgangspunktet ikke er en naturlig arbeidsoppgave å legge til fylkesskattekontorene eller Skattedirektoratet. Dette bl.a. begrunnet i at det er Justisdepartementet som er ansvarlig fagdepartement.»

Den Norske Advokatforening mener at det i utgangspunktet ville vært ønskelig om alle søknader skulle behandles av folkeregistrene i første instans, bl.a. fordi dette ville gi større tilgjengelighet for brukerne. Likevel ses behovet for å bygge opp en ekspertise for behandling av sakene, og fylkesskattekontorene vurderes som en egnet instans også fordi det alltid vil være jurister knyttet til disse kontorene.

Arbeids- og administrasjonsdepartementet mener imidlertid at fylkesmannen bør være førsteinstansorgan:

«AAD er enig i at kompetansen som førsteinstans i navnesaker etter endringsforslagene bør legges til et eksisterende organ på regionalt nivå. Fylkesmannen har delvis et slikt ansvar i dag, og har gjennom lang tid bygget opp faglig og administrativ kompetanse på området. Vårt utgangspunkt er derfor at fylkesmannen fortsatt bør være forvaltningsmyndighet etter navneloven, og at konsentrasjon av førstelinjetjenesten på området bør utvikles her - dersom dette er forenlig med en praktisk formidling av navneendringsdata til folkeregisterbasen.

Dersom førsteinstansansvaret etter loven legges til fylkesmannen, bør myndigheten som klageinstans legges til JD. ...»

Finansdepartementet er enig i dette:

«Etter Finansdepartementets vurdering vil det være en bedre og mer effektiv ressursutnyttelse å legge førsteinstansfunksjonen til fylkesmennene. Fylkesmennene bruker i dag flest årsverk på behandling av navnesaker (8,3 årsverk på førsteinstanssaker og 0,3 årsverk på klagesaker) og fylkesmennene innehar i dag en høy kompetanse på området. Ved å tilføre fylkesmennene ressurser tilsvarende dagens ressursbruk på navnesaker hos de lokale folkeregistrene, vil man kunne samle og utvikle den kompetansen som allerede finnes på dette området.

På denne bakgrunn er Finansdepartementet av den oppfatning at en bør samle førsteinstansfunksjonen for navnesaker hos fylkesmennene og at Justisdepartementet i hvert fall inntil videre bør være klageorgan.»

Ingen høringsinstanser har uttalt seg mot arbeidsgruppens forslag om at Statens ungdoms- og adopsjonskontor fortsatt skal behandle første gangs navnesaker i forbindelse med adopsjon.

D e p a r t e m e n t e t er enig med arbeidsgruppen i at behandlingen av navnesaker bør konsentreres i to nivåer. Dagens system med tre nivåer skaper uklarhet og bygger på en uheldig kobling mellom saksbehandlingsregler og materielle regler. Tar en utgangspunkt i at førsteinstansbehandlingen ikke lenger skal fordeles på et lokalt og et regionalt nivå, tilsier hensynet til sakstilfang og kompetanse en noe mer regionalisert løsning enn folkeregistrene. Dette vil sikre en hyppigere og bedre kontakt med saksområdet, samtidig som det sikrer en mest mulig lik behandling av navnesakene. I tillegg vil et organ med et større virkeområde enn en kommune i større utstrekning kunne ha tilgang til juridisk kompetanse. Navneloven vil fremdeles ha en del vanskelige vurderingstemaer. Det tilsier at den navnefaglige kompetansen hos de aktuelle medarbeiderne bør være god. Departementet kan samlet sett ikke se at ulempen for publikum blir så stor at dette tilsier at navnesakene bør behandles ved de lokale folkeregistrene. Det vil fortsatt være slik at meldinger om navneønsker må innsendes skriftlig. Meldingsskjemaer kan være tilgjengelig i lokalmiljøet og på Internett.

Etter departementets mening utpeker fylkesmannsembetene seg som de organer som bør håndtere navnesaker i første instans. Det er fylkesmannsembetene som i dag har mest omfattende oppgaver på området. Embetene har en

god regional forankring og en god navnefaglig ekspertise. Internt kan saksbehandlingen organiseres slik at ulike saker håndteres på ulik måte avhengig av sakenes vanskelighetsgrad. Det tas sikte på at fylkesmannsembetene som et ledd i saksbehandlingen selv foretar registreringen av navneendringene i folkeregisteret, og at embetene for øvrig får en lesetilgang til folkeregisteret som sikrer en effektiv saksbehandling. For øvrig vises det til høringsuttalelsene fra Finansdepartementet og Arbeids- og administrasjonsdepartementet.

I forhold til at vigselsmennene ikke lenger skal ha avgjørelsesmyndighet i navnesaker, kan departementet ikke se at dette forslaget vil innebære en mer tungvint behandling av disse sakene. Tvert i mot vil en samlet behandling på regionalt nivå av navnesaker for ektefeller sikre en bedre behandling slik at en f.eks. unngår omgjøring av vedtak truffet av vigselsmannen. Dette vil ikke minst gjelde når forslaget til ny navnelov medfører ytterligere valgmuligheter for ektefellene. Enkelte av disse inneholder vanskeligere vurderingstemaer enn tidligere. For partene vil endringen normalt arte seg på den måten at de etter vigselen vil motta en bekreftelse fra fylkesmannen om at deres navneønske er tatt til følge og ført inn i folkeregisteret. For vigselsmannen blir forskjellen at denne ikke treffer vedtak om navneendring, men videreformidler partenes navneønske til fylkesmannen med mindre partene ønsker å gjøre det selv i ettertid.

Departementet slutter seg til arbeidsgruppens vurdering om at SUAK fortsatt bør behandle førstegangssaker i forbindelse med adopsjon. Her taler særlige hensyn for at førsteinstanssakene ikke bør behandles av fylkesmannen, se nærmere NOU 2001: 1 punkt 12.1.3.2.

Departementet slutter seg videre til at navnesakene ikke er en naturlig oppgave å legge til Skattedirektoratet. Inntil videre foreslås derfor at departementet selv forestår klagebehandlingen av navnesakene.

Som flere høringsinstanser peker på, pågår det for tiden en omorganisering av folkeregister- og likningsforvaltningen, jf. St.prp. nr. 1 (2000-2001) for Finansdepartementet punkt 7.3. Videre arbeider Justisdepartementet med hvordan departementet kan bli avlastet for enkeltsaker på områder som hittil ikke har vært berørt av de store omstillingene i justissektoren. Når disse prosessene er gjennomført, kan det etter Justisdepartementets oppfatning være aktuelt å ta organiseringen av navnesakene opp til ny vurdering.

9.2 Saksbehandlingsregler m.m.

Arbeidsgruppen foreslår at de særlige saksbehandlingsreglene i tilknytning til navnesaker skal bortfalle, og at forvaltningslovens alminnelige regler i stedet skal komme til anvendelse. Bl.a. foreslår arbeidsgruppen at utstedelse av særlige bevillingsdokumenter og kunngjøring av navneendringer skal opphøre. Navneloven sonderer mellom navneendringer som kan foretas ved melding til folkeregisteret og navneendringer som gis ved bevilling. Om dette uttaler arbeidsgruppen, jf. NOU 2001: 1 punkt 12.1.3.5 samt 13.1.2.1:

«Det bør ikke herske tvil om at en avgjørelse om navn er et enkeltvedtak etter forvaltningsloven. Arbeidsgruppen ønsker bl.a. derfor å endre begrepsbruken slik at alt kalles for søknad. Dette må gjelde selv om avgjørelsen fremstår som lovbundet, f.eks. en søknad om å ta en av foreldrenes etternavn som etternavn. ...

Arbeidsgruppen foreslår også at bevillingsordningen opphører. Det å få tillatelse til å endre navn er etter arbeidsgruppens oppfatning noe som ikke bør nedtegnes i et eget bevillingsdokument. Grunnen er særlig at endring av navn ikke lenger har en så sterk offentlig interesse, men primært en sterk personlig interesse,

Det foreslås etter dette etablert et system som utelukkende baseres på en søknadsordning. Dette innebærer for øvrig også en forenkling av regelverket.

Bortfallet av kunngjøringsplikten er en naturlig følge av forslaget om opphør av bevillingsordningen og ønsket om å redusere det offentliges arbeid med navnesaker. Behovet for kunngjøring antas ikke å være stort fordi folk vil kunne få vite om bærere av etternavn og fornavn ved hjelp av SSBs sider på Internett som oppdateres en gang i året, og ved henvendelser til folkeregistrene eller fylkesskattekontorene.»

De fleste høringsinstansene kommenterte ikke disse spørsmålene. *Patentstyret* mener imidlertid at navneendringer fortsatt bør kunngjøres, både av hensyn til mulige rettighetshavere og til den som feilaktig har fått innvilget navnet.

Departementet slutter seg til arbeidsgruppens syn om at det ikke bør herske tvil om en avgjørelse av en navnesak er et enkeltvedtak etter forvaltningsloven. Videre er departementet enig i at bevillingsordningen bør opphøre. Departementet kan likevel ikke se noen grunn til at terminologien med melding endres. Lovens ordlyd må i stedet vise at navnet ikke gis ved selve meldingen, men i det forvaltningen godtar meldingen. Bruken av ordet melding indikerer en raskere og mer regelbundet avgjørelse enn en vanligvis forbinder med en søknadsbehandling. Imidlertid er departementet enig i at kunngjøring av navneendringer sløyfes, og viser til arbeidsgruppens vurdering. For øvrig vil bortfallet av kunngjøringsplikten innebære en saksbehandlingsmessig forenkling og økonomisk besparelse.

Etter arbeidsgruppens oppfatning bør klageorganet knytte til seg navnefaglig ekspertise på mer permanent basis, jf. NOU 2001: 1 punkt 12.2. Enkelte av høringsinstansene kommenterer behovet. Departementet antar at det vil ha behov for navnefaglig bistand i en del navnesaker og vil vurdere hvordan det best kan knytte til seg nødvendig ekspertise. En nærmere regulering av hvordan det bør gjøres, hører imidlertid ikke hjemme i loven. Kostnadene vil ikke være nevneverdige og vil dekkes innenfor departementets nåværende rammer.

Etter navneloven § 22 kan den som mener at vedkommendes navnerett er krenket ved en navneendring, reise søksmål innen fem år etter at endringen ble kunngjort. I NOU 2001: 1 punkt 13.1.2.1 foreslås søksmålsfristen forlenget til ti år i forbindelse med at navneendringer ikke lenger skal kunngjøres. *Patentstyret* mener for det første at også f.eks. en innehaver av et varemerke som er krenket at et navnevedtak, bør kunne reise søksmål, og for det andre at det bør kreves at søksmålet er reist innen fem år fra det tidspunkt saksøkeren fikk kunnskap om avgjørelsen idet «[d]et synes generelt nokså rimelig med en kortere tidsfrist enn 10 år for en rettighetshaver til å reagere, dersom denne har fått kunnskap om krenkelsen». Departementet slutter seg til arbeidsgruppens forslag med de justeringer som Patentstyret har tatt til orde

for. Av hensyn til den som har tatt navnet, mener imidlertid departementet at søksmålsfristen bør være to år fra det tidspunktet saksøkeren fikk eller burde ha skaffet seg kunnskap om navnevedtaket. For øvrig vises til merknadene til lovforslaget § 13 i punkt 11 nedenfor.

10 Økonomiske og administrative konsekvenser

I NOU 2001: 1 punkt 12.1.2 gir arbeidsgruppen følgende sammenfatning av sammenhengen mellom ressursbehov og liberalisering:

«En del av arbeidsgruppens mandat går ut på å redusere det offentlige arbeid med navnesaker, Samtidig skal målet med utredningen bl.a. være å få til en vesentlig liberalisering av navneloven. Til en viss grad kan disse to målsettingene stå i motstrid til hverandre. Liberaliseringen gir publikum en adgang til å velge mellom flere navn, noe som sannsynligvis vil medføre flere navneendringer, og dermed merarbeid for det offentlige. Liberaliseringen kan også virke i motsatt retning. Når folk i større grad selv kan bestemme hvilket navn som skal velges, kan antallet klagesaker bli redusert. Arbeidsgruppen antar samlet sett at lovforslaget som fremsettes vil medføre en reduksjon av det offentlige arbeid med navnesaker, men reduksjonen forventes ikke å bli vesentlig,»

I punkt 9.1 ovenfor er det foreslått at fylkesmennene skal være førsteinstans i navnesaker og Justisdepartementet klageinstans. Etter arbeidsgruppens beregninger, jf. NOU 2001: 1 punkt 14.3, vil denne organiseringen medføre at det frigjøres omkring 4 årsverk hos folkeregistrene samtidig som fylkesmennene får en merbelastning på omkring 2 årsverk. For departementet vil ressursbehovet være uendret. Forskjellene mellom lovforslaget i NOU 2001: 1 og lovforslaget i proposisjonen her har ingen nevneverdig betydning for disse beregningene. Lovforslaget kan derfor gjennomføres uten økte utgifter for det offentlige. Engangsutgifter til skolering, informasjon, utarbeidelse av nye meldingsskjemaer og tilknytning av fylkesmannsembetene til folkeregistersystemet m.m. vil bli dekket innenfor vedtatte rammer.

For øvrig vises det til den utførlige redegjørelsen for administrative og økonomiske konsekvenser i NOU 2001: 1 kapittel 14, som imidlertid må leses med forbehold for at det i proposisjonen her foreslås en annen organisering og at også nye etternavn skal være beskyttet. Utarbeidelse av en liste over beskyttede etternavn ved lovens ikrafttredelse vil derfor utgå.

11 Merknader til de enkelte bestemmelsene i lovforslaget

til kapittel 1. Navneplikt

til § 1 Plikt til å ha navn

På den ene siden gir lovforslaget her folk vesentlig større frihet i valg av navn for seg selv og sine barn. På den andre siden krever personnavnenes funksjon i samfunnslivet at folk har navn, og at folk bruker riktig navn i omgang med andre. I § 1, som svarer til § 1 i lovutkastet i NOU 2001: 1 kapittel 16 (NOU-utkastet), oppstilles hovedreglene om «navneplikten»: alle fysiske personer skal ha et navn, man plikter å bruke sitt eget navn som personnavn, og navn kan bare endres på den måten som er fastsatt i loven. Det siste innebærer at den som ønsker å endre sitt navn, må sende melding om det. Navnet er først endret når forvaltningen har godtatt meldingen. Endringen vil da samtidig registreres i folkeregisteret, og praktisk sett er folkeregisteret det stedet der en kan finne det riktige og fullstendige personnavnet til alle som er bosatt her i riket. Det at alle plikter å bruke sitt eget navn som personnavn, innebærer f.eks. ikke at en person ikke kan bruke et annet navn i utelukkende private sammenhenger, f.eks. et kalle- eller kjælenavn. Det må videre i en viss utstrekning være adgang til å bruke f.eks. forkortelser.

For at et navn skal anses som navn i forhold til navneloven, må det i utgangspunktet være uttrykt med bokstavene i det norske alfabetet. Talltegn kan ikke brukes i navn. F.eks. er ikke «29» eller «Y1» navn i lovens forstand selv om en person ønsker å bruke det som en skrivemåte for «Toni» eller «Yvonne» i sitt eget fornavn. De forskjellige navn som kan inngå i et fullstendig personnavn, skilles fra hverandre med mellomrom. Bindestrek kan brukes i doble etternavn, doble mellomnavn samt i fornavn. Skille tegn som komma, punktum og skråstrek kan ikke inngå i et navn. Tegn fra fremmede skriftspråk som greske bokstaver og kinesiske tegn kan ikke brukes i navn etter navneloven. Navn fra slike skriftspråk må omformes til et navn uttrykt med bokstaver i det norske alfabetet før det kan godtas og registreres som et navn i Norge.

Første punktum gir hovedreglene om hvilke elementer som skal eller kan inngå i et fullstendig personnavn. Alle skal ha et fornavn. Det er adgang til å ha flere. Alle skal ha ett etternavn. Det er ikke adgang til å ha flere etternavn på annen måte enn som et dobbelt etternavn satt sammen av to etternavn med bindestrek. Det er adgang til å ha ett eller flere mellomnavn i tillegg til fornavn og etternavn, men ikke i stedet for fornavn og etternavn. Om bakgrunnen for å oppstille en navneplikt vises til NOU 2001: 1 punkt 13.1.1, jf. proposisjonen her punkt 4 i.f.

Annet punktum pålegger folk å bruke sitt fornavn og etternavn som personnavn. Om den nærmere rekkevidden av bestemmelsen og forholdet til kjælenavn og kunstnernavn mv. vises til NOU 2001: 1 punkt 13.1.1 og 3.13.1.

Ingen kan gjøre endringer i sitt fullstendige personnavn, med fornavn, etternavn og eventuelle mellomnavn, på annen måte enn loven anviser jf. *tredje punktum*. Et personnavn endres ved at kompetent forvaltningsorgan

treffer vedtak om å godta en melding fra rette vedkommende om endringen, jf. § 11. Ved innflytting fra utlandet har vedkommende allerede et navn slik at det normalt ikke blir spørsmål om å endre navnet. Vedkommende kan derfor innføres i folkeregisteret med dette navnet, eventuelt i en form tilpasset lovens system og det norske alfabetet, uten at det er truffet vedtak om vedkommendes navn i medhold av navneloven. Det samme gjelder registrering av navn i forkortet form. I enkelte kulturer er mange navn så lange at det vil være meget upraktisk for bæreren å bruke det opprinnelige navnet som navn i Norge. Det har derfor utviklet seg en praksis der det i folkeregisteret i forbindelse med innflyttingen eller senere registreres en forkortet form av navnet. Dette skal ikke anses som en navneendring som krever et vedtak i medhold av navneloven. En følge av dette er at den forkortede formen kan registreres som vedkommendes navn uavhengig av om andre allerede er registrert med det samme navnet som etternavn. Senere retting av en feilregistrering ved innflytting er heller ikke en navneendringssak.

til § 2 Plikt til å velge navn for barn

Paragrafen svarer til navneloven 1964 §§ 2 og 14. I motsetning til navneloven 1964 skiller lovforslaget her ikke mellom førstegangs navnevalg og senere navneendringer, se punkt 5.6.2 ovenfor om bakgrunnen for det. Ved førstegangs navnevalg etter *første ledd* har foreldrene samme valgmuligheter som ved senere endringer. Selv om begge foreldrene har del i foreldreansvaret, kan en melding fra bare en av dem godtas dersom det foreligger særlig grunn, jf. § 12.

Om bakgrunnen for den subsidiære regelen i *annet ledd første punktum* vises til punkt 5.6.3 ovenfor, og om bakgrunnen for *annet punktum* vises til punkt 5.5.

til kapittel 2. Etternavn, fornavn og mellomnavn

til § 3 Frie, beskyttede og nye etternavn

Om grensen mellom frie og beskyttede etternavn vises til punkt 5.3 ovenfor. I at et etternavn er «fritt», ligger at andre kan ta navnet som sitt etternavn uten samtykke fra dem som allerede har det, jf. *første ledd*.

I at et etternavn er «beskyttet», ligger at utenforstående bare kan ta navnet som etternavn dersom de som allerede har det som etternavn, samtykker i det, jf. *annet ledd første punktum*. De som har en tilknytning til navnet som nevnt i § 4, kan ta navnet uten samtykke. Ved beregningen av hvor mange som allerede har et navn som etternavn, skal både de som har navnet som enkelt etternavn, og de som har navnet som del av et dobbelt etternavn, regnes med. Det er antallet bærere av navnet med den aktuelle stavemåten, som teller. Navn som uttales likt, men staves forskjellig, regnes i denne sammenheng som forskjellige navn. Regelen i navneloven 1964 § 7 om at det også kreves samtykke fra bærerne av forvekselbare, beskyttede navn, er ikke opprettholdt i lovforslaget her når det gjelder adgangen til å ta beskyttede etternavn, jf. nærmere punkt 5.3 ovenfor. *Annet punktum* er i samsvar med navneloven 1964 § 7 annet ledd annet punktum.

Doble etternavn skal i forhold til annet ledd regnes som to separate etternavn, jf. § 7 annet punktum. Et dobbelt etternavn vil derfor aldri være beskyttet på annen måte enn indirekte gjennom den beskyttelsen de to enkelt-navnene eventuelt har. Om bakgrunnen for at doble etternavn skal regnes som to separate navn vises til punkt 5.4 ovenfor og NOU 2001: 1 punkt 8.4.5.

Tredje ledd regulerer adgangen til å ta «nye etternavn», det vil si navn som ikke er i bruk som etternavn her i riket på det tidspunkt en person inngir melding om at vedkommende ønsker navnet. Avgjørende for om navnet er i bruk som etternavn her i riket, er om det i Det sentrale folkeregister er registrert som etternavn for en eller flere personer som er i live og som er bosatt her i riket, jf. *første punktum*. At det er registrert som etternavn for avdøde eller utvandrede personer, hindrer ikke at andre kan ta det som «nytt». At det er registrert som mellomnavn, er heller ikke til hinder. I *annet punktum* stilles det av hensyn til enkelte eksisterende navn og betegnelser opp noen begrensninger i hvilke navn som kan tas som nyr etternavn. Som nytt etternavn kan det heller ikke tas noe som kan være til vesentlig ulempe for den som skal bære navnet, eller som av andre sterke grunner ikke bør godtas, jf. § 10. Et nytt etternavn kan bare bestå av ett ord, jf. under merknadene til § 1. Av § 7 følger det imidlertid at en person som dobbelt etternavn kan ta to nye etternavn satt sammen med bindestrek.

Nr. 1 tilsvarende navneloven 1964 § 7 annet ledd tredje punktum når det gjelder nye etternavn, jf. NOU 2001: 1 punkt 3.2.5.3.2. I forhold til navneloven 1964 er presiseringen av at det dreier seg om likhet «i uttale eller skrivemåte», utelatt. Utgangspunktet for likhetsvurderingen er skrivemåten. Er skrivemåten identisk, er det samme navn. Jo mer forskjellig skrivemåten er, jo mindre fare for sammenblanding er det selv om forskjellen i uttale er liten. Der forskjellen i skrivemåte er liten, vil det være av avgjørende betydning hvor stor forskjellen i uttale er. En må dessuten ta i betraktning at det forekommer mange navn som i skrivemåte ligger meget nær hverandre og som er like i uttale. I langt større utstrekning enn ved de tilsvarende vurderinger etter varemerkeloven og firmaloven kan en derfor forutsette at folk er oppmerksom på at små forskjeller i skrivemåte kan representere forskjellige navn. Noen eksempler fra departementets praksis illustrerer hvordan bestemmelsen skal forstås. Det ble ikke krevd samtykke fra bærerne av Ytreberg av den som ville ta navnet Ytterberg som nytt etternavn, og heller ikke av bærerne av Bonnevie av den som ville ta Bonavie som nytt etternavn.

Nr. 2 tilsvarende navneloven 1964 § 8, men er gitt en noe mer begrenset rekkevidde, se punkt. 5.8 ovenfor. Beskyttelsen for lite utbredte navn på gårdsbruk er sløyfet. Av pseudonymer verner lovforslaget bare kunstnernavn. *Nr. 2* rammer heller ikke lignende benevnninger generelt. På den annen side verner lovforslaget uttrykkelig også navn på foreninger, institusjoner og lignende.

Nr. 3 svarer til navneloven 1964 § 6 nr. 2. Sammen med § 8 i lovforslaget opprettholder bestemmelsen det tradisjonelle skillet i norsk navneskikk mellom navn som brukes som fornavn og navn som brukes som etternavn. Om unntaksbestemmelsen for navn som har opphav eller tradisjon som etternavn i Norge eller utlandet eller tradisjon i en kultur som ikke skiller mellom fornavn og etternavn, vises til punkt 8.3.1 ovenfor.

til § 4 Avlede etternavn

Overskriften henspeiler på at de fleste har et etternavn som er avledet av slekts- eller familieband eller en annen spesiell tilknytning til navnet. Reelt peker paragrafen på de viktigste beveggrunner til at folk har de etternavn de har. Formelt kan paragrafen både oppfattes som en selvstendig hjemmel for å ta de navn en har slik tilknytning til som paragrafen nevner, og som et unntak fra de begrensninger som ligger i § 3. For det første gir § 4 folk adgang til å ta beskyttede etternavn uten samtykke fra dem som allerede har det, dersom de har en tilknytning til navnet som nevnt i paragrafen. For det andre gir § 4 folk adgang til å ta slike navn som nylagde etternavn uavhengig av begrensningene i § 3 tredje ledd dersom navnet ikke er i bruk som etternavn her i riket, f.eks. utenlandske etternavn i tidligere slektsledd tilbake til tippoldeforeldrene eller navn på gårdsbruk som hittil ikke har vært brukt som etternavn.

Første ledd svarer til NOU-utkastet § 5 første ledd. Det vises derfor primært til merknadene til bestemmelsen i NOU 2001: 1 kapittel 15.

Nr. 1 gir en person adgang til å ta etternavn fra mellomnavn og etternavn bakover i slekten. I motsetning til NOU-utkastet åpnes det også for at det hentes navn fra tippoldeforeldrene, jf. punkt 5.3 ovenfor.

Nr. 2 åpner for at patro- og metronymer («parentonymer») tas som etternavn, jf. punkt 5.5 ovenfor. Det kreves ikke at den endingen som viser slektskapet, skal følge norske skikker for danning av parentonymer. Også endinger som brukes til danning av parentonymer på fremmede språk, kan benyttes, se punkt 8.3.3 ovenfor. Sen-ending kan ikke brukes til å danne ekte parentonymer.

Om bakgrunnen for *nr. 3* vises til punkt 8.3.1 ovenfor. Dersom forelderen, besteforelderen eller ektefellen har flere fornavn og bare ett av dem har tradisjon i en kultur som ikke skiller mellom fornavn og etternavn, er det fornavnet med slik tradisjon som kan tas som etternavn. Har vedkommende flere slike fornavn, kan to av dem settes sammen til et dobbelt etternavn etter § 7. Siste alternativ i bestemmelsen gis adgang til å følge samisk navneskikk, slik at en av besteforeldrenes fornavn med ending kan tas som etternavn, se punkt 8.3.2

I motsetning til NOU-utkastet inneholder ikke lovforslaget et forbud mot at parentonymer overføres, men et parentonym som moren har, overføres ikke til barnet i kraft av den subsidiære løsningen i § 2 annet ledd, jf. § 5 annet ledd, se punkt 5.5 ovenfor. Siden parentonymer kan overføres, vil det etter lovforslaget f.eks. i et tilfelle der begge ektefellene har ekte parentonymer som etternavn være adgang for ektefellene til å sette sammen de to parentonymene til et felles dobbelt etternavn.

Om bakgrunnen for *nr. 4 til 7* vises til merknadene til NOU-utkastet § 5 første ledd nr. 4 til 7 i NOU 2001: 1 kapittel 15.

Nr. 8 svarer til navneloven 1964 § 9 nr. 4 med enkelte endringer i den nærmere ordlyden. Enkelte sider av bestemmelsen er drøftet i punkt 5.7 ovenfor.

I lovforslaget i proposisjonen her er ordet «plass» sløyfet. Med «plass» sikter navneloven 1964 til et lite gårdsbruk. Plasser i denne betydningen dekkes derfor språklig sett av uttrykket «gårdsbruk», samtidig som uttrykket «plass» neppe gir en god indikasjon om den landbrukskarakteren som kreves for at eieren eller brukeren skal kunne ta navnet på eiendommen som etternavn. Bestemmelsen gir f.eks. ikke en person som har kjøpt en plass og brukt den som rent feriested i 10 år, adgang til å ta navnet på plassen som etternavn i

strid med begrensningene i § 3. Om hvilke krav som stilles til eiendommens størrelse og karakter vises for øvrig til NOU 2001: 1 punkt 3.2.5.5.5.

For bruk som grunnlag for retten til å ta eiendomsnavnet som etternavn, er bestemmelsen gitt en utforming som knytter kravene om brukstid direkte til den faktiske bruken av eiendommen og ikke til utnyttelse av en bruksrett. F.eks. følger det direkte av den nye ordlyden at den som har hevdet eiendomsrett ved å bruke eiendommen som sin egen i 20 år, også har oppfylt kravet til brukstid for å ta navnet på gårdsbruket som etternavn.

Om hvilket eller hvilke navn som anses som navn på gårdsbruket og som eierskap eller bruk derfor kan gi rett til, vises primært til NOU 2001: 1 punkt 8.7. Der eiendommen har forskjellig navn eller navnet forekommer i ulike former i matrikkelen, i grunnboken, som normert form og som innarbeidet navn for øvrig, kan den som har rett til å ta navnet, velge hvilket navn og hvilken form vedkommende vil benytte som etternavn. Også endringer i stavemåten som nevnt i § 6 skal det være adgang til å foreta i forbindelse med at eiendomsnavnet tas som etternavn. Der eiendomsnavnet består av to ord, må det foretas en tilpasning til lovens krav om at enkle etternavn skal bestå av ett ord. Vedkommende må da velge om etternavnet skal bestå av bare ett av ordene eller av de to ordene trukket sammen til ett ord. For så vidt kan vedkommende ta begge ordene som separate etternavn og forbinde dem med bindestrek til et dobbelt etternavn etter § 7.

Det er navnet på den eiendommen som vedkommende eller dennes foreldre eier eller bruker, som kan tas som etternavn, det vil normalt si bruksnavnet. Bestemmelsen åpner ikke for at vedkommende tar navnet på den matrikelgården som eiendommen tinglysningsmessig hører under i tilfeller der gårdsnavnet ikke inngår i bruksnavnet.

Annet punktum svarer til navneloven 1964 § 9 nr. 4 annet punktum. Bestemmelsen ble føyd til ved lov 7 juni 1985 nr. 52 for å hindre at folk skaffet seg adgang til beskyttede etternavn ved først å ta navnet i bruk som eiendomsnavn, jf. Ot.prp. nr. 57 (1984-85) side 18. Ved lov 18 mai 1990 nr. 11 ble delingsloven § 5-3 endret slik at det ble adgang til å ta beskyttede etternavn som eiendomsnavn dersom navnet hadde gammel, nedarvet tilknytning til eiendommen. I lovforslaget her er bestemmelsen gitt en utforming som åpner for at et beskyttet etternavn som i perioden 1947 - 1990 ble tatt som navn på eiendommen i strid med delingsloven 1978 § 5-3 annet ledd eller den tilsvarende bestemmelsen i skylddelingsloven 1909 § 24 tredje ledd, likevel kan tas som etternavn dersom navnet ikke er i strid med delingsloven § 5-3 annet ledd slik bestemmelsen i dag lyder, det vil si der navnet har gammel, nedarvet tilknytning til eiendommen.

Nr. 9 svarer til NOU-utkastet § 5 første ledd nr. 9, jf. nærmere merknadene til denne bestemmelsen i NOU 2001: 1 kapittel 15.

Annet leddom samboere svarer til § 10 i NOU-utkastet, se punkt 5.6.4 ovenfor.

Ved adopsjon brytes som hovedregel de juridiske bånd til den biologiske slekten, og tilsvarende bånd knyttes til adoptivslekten, jf. adopsjonsloven § 13. Den som er adoptert, kan derfor ta navn etter adoptivslekten på samme måte som de som biologisk tilhører denne slekten. *Tredje ledd* utvider valgmulig-

hetene for den som er adoptert ved at vedkommende også kan ta navn etter sin biologiske slekt.

Dersom den som er adoptert, adopteres på nytt, faller valgmulighetene innen den første adoptivslekten bort. Løsningen er i samsvar med adopsjonsloven § 15. Lovforslaget gir imidlertid i § 4 første ledd nr. 7 folk adgang til å ta etternavn de har hatt tidligere og som ikke er ervervet ved ekteskap og samboerskap. I kraft av denne bestemmelsen kan den som er readoptert, ta tilbake det etternavnet vedkommende hadde i den første adopsjonsperioden dersom vedkommende ønsker det.

Dersom navnet vedkommende kan ta etter § 4 har et prefiks som f.eks. «von» foran seg, kan vedkommende bestemme om navnet skal tas med eller uten prefikset. Prefiks må kunne strykes ved inngivelse av melding om det.

til § 5 Etternavn ved adopsjon

Med tanke på de mange former for adopsjon som finnes, gir verken navneloven 1964 eller NOU-utkastet tilfredsstillende regler om adopsjoners betydning for den adoptertes etternavn. Der den som adopteres er voksen, bør det ikke oppstilles en hovedregel om at den adopterte får adoptantens etternavn. Heller ikke ved stebarnsadopsjoner passer en slik regel. I praksis løses imidlertid navnespørsmålene ved adopsjon ved at Statens ungdoms- og adopsjonskontor (SUAK) i forbindelse med adopsjonen treffer vedtak om hva den adopterte skal hete etter adopsjonen. Uansett er det trolig heldig å ha forholdsvis nyanuerte regler om etternavn ved adopsjon som kommer til anvendelse dersom SUAK i forbindelse med adopsjonen ikke har truffet vedtak om den adoptertes etternavn.

Utgangspunktet er at en adopsjon ikke endrer den adoptertes etternavn med mindre annet følger av loven eller av et navnevedtak i forbindelse med adopsjonen. Der den som adopteres er over 18 år, gir dette utgangspunktet en tilfredsstillende, subsidiær løsning. I § 5 stilles det derfor ikke opp noen egen, subsidiær løsning for disse tilfellene. Skal en adopsjon av en person over 18 år innebære at vedkommende skifter etternavn, må det være truffet et vedtak om det. Er det ikke truffet vedtak om det i forbindelse med adopsjonen, kan vedkommende selv sende inn melding om navneendring etter § 11 dersom vedkommende f.eks. ønsker å ta adoptantens etternavn.

Der den som adopteres er under 18 år, oppstilles det i *første ledd første punktum* som subsidiær regel at den adopterte får adoptantens etternavn. Dette er i samsvar med navneloven 1964 § 3, som etter ordlyden imidlertid også gjelder når voksne adopteres. Ved stebarnsadopsjon kan forholdene variere, og det bør derfor neppe oppstilles noen subsidiær regel for slike adopsjoner, jf. *annet punktum*. Skal en stebarnsadopsjon medføre at den adopterte endrer etternavn, må det være truffet vedtak om det i forbindelse med adopsjonen. For navneendringer i ettertid gjelder § 12. Åpnes det for stebarnsadopsjon i registrerte partnerskap, jf. Ot.prp. nr. 71 (2000-2001), vil annet punktum også gjelde ved slike adopsjoner, jf. partnerskapsloven § 3.

Bare ektefeller kan adoptere sammen, jf. adopsjonsloven § 5. Når den som adopteres av et ektepar er under 18 år, får vedkommende adoptivmorens etternavn med mindre det er truffet vedtak om annet i forbindelse med adopsjonen, jf. *annet ledd første punktum*. Dersom ektefellene har felles etternavn, vil dette

også være adoptivfarens etternavn. Dersom adoptivmoren har et parentonym som etternavn, gjelder § 2 annet ledd annet punktum tilsvarende, jf. *annet punktum*.

Der det følger av § 5 at adoptivbarnet får adoptantens eller adoptivmorens etternavn, skal folkeregisteret av eget tiltak registrere navneendringen samtidig med adopsjonen.

til § 6 Endringer i samme etternavn

Blant navn som i uttale og skrivemåte ligger nær hverandre, regnes som utgangspunkt hver stavemåte som ett navn. Den som endrer stavemåten av navnet sitt, tar derfor i prinsippet et nytt navn. Er det et beskyttet etternavn som tas på denne måten, kreves samtykke fra de øvrige bærerne av navnet, jf. § 3 annet ledd. Er det tale om en stavemåte som hittil ikke har vært tatt i bruk, må kravene til nylagde etternavn i § 3 tredje ledd være oppfylt. Betydningen av § 6 ligger i at de endringer i stavemåten m.m. som nevnes, ikke regnes som å ta et nytt navn. Det kreves ikke samtykke fra bærerne av den stavemåten som ønskes, selv om stavemåten er et beskyttet etternavn. Er det tale om en ny stavemåte, kan den tas i bruk uavhengig av om kravene til nylagde etternavn er oppfylt.

Om den nærmere bakgrunnen for bestemmelsen vises til punkt 5.9 ovenfor.

Også endringer som nevnt i § 6 skal behandles som navneendringer i samsvar med lovens saksbehandlingsregler, jf. § 1 tredje punktum og § 11. Endringen er først gjennomført når det er truffet vedtak om å godta en melding om endringen.

til § 7 Doble etternavn

Om bakgrunnen for at det åpnes for doble etternavn, vises til punkt 5.4 ovenfor. Et dobbelt etternavn er to enkle etternavn satt sammen med bindestrek, jf. *første punktum*. Systemet blir på denne måten at et dobbelt etternavn kan settes sammen av to av alle de forskjellige enkelt-etternavnene en kan ta: frie etternavn, beskyttede etternavn en har rett til å ta samt eventuelle nylagde etternavn, jf. §§ 3 og 4. I forhold til disse reglene regnes doble etternavn som to separate etternavn, jf. *annet punktum*. Et dobbelt etternavn kan derfor ikke utgjøre det ene navnet i et dobbelt etternavn, og i en persons fulle etternavn kan det derfor ikke inngå mer enn to enkle etternavn.

Den som ønsker å ta et dobbelt etternavn, endre det eller sløyfe et av navnene slik at vedkommende får et enkelt etternavn m.m., må gå frem etter lovens regler for endring av navn, jf. § 1 tredje punktum. Det må sendes melding om det, og endringen er først gjennomført når meldingen er godtatt, jf. § 11.

til § 8 Fornavn

Paragrafen svarer til NOU-utkastet § 8 annet ledd, men er noe annerledes utformet, jf. punkt 7.3 ovenfor. Den er bygd opp på samme måte som § 3 tredje ledd nr. 3, og sammen opprettholder de to bestemmelsene det tradisjonelle skillet i norsk navneskikk mellom navn som brukes som fornavn og navn som brukes som etternavn.

Loven stiller ikke opp noen klar grense for hvor mange fornavn en person kan ha. Der det ønskes et stort antall fornavn, kan det imidlertid bli spørsmål om å nekte å godta meldingen om det etter den skjønnsmessige bestemmelsen i § 10.

til § 9 Mellomnavn

Bestemmelsen innebærer en vesentlig utvidelse av adgangen til å ta forskjellige mellomnavn, se punkt 6 ovenfor. Adgangen til å ta forskjellige navn som mellomnavn skal være den samme som adgangen til å ta forskjellige navn som etternavn. Dette gjelder også adgangen til å danne doble navn ved å sette to navn sammen med bindestrek, jf. § 7. I motsetning til etternavn, som ingen kan ha mer enn ett enkelt eller dobbelt av, oppstillinger loven ingen klar grense for hvor mange mellomnavn en person kan ha. Der det ønskes mange mellomnavn, kan det imidlertid bli spørsmål om å nekte å godta meldingen om det etter den skjønnsmessige bestemmelsen i § 10.

Den som har et navn som mellomnavn, regnes ikke som en bærer av navnet i forhold til reglene i § 3 om frie, beskyttede og nylagde etternavn. Mellomnavn er heller ikke beskyttet. Et nylaget navn som tilfredsstiller kravene i § 3 tredje ledd blir beskyttet når det tas i bruk som etternavn. Det blir ikke beskyttet ved å bli tatt i bruk som mellomnavn.

til § 10 Alminnelige begrensninger

Utgangspunktet er at folk har rett til å ta de navn som loven åpner for. I § 10 *første ledd* stilles det imidlertid opp en skjønnsmessig regel om nekting av navn når det er fare for at navnet vil bli til vesentlig ulempe for den som skal bære det eller andre sterke grunner tilsier at vedkommende ikke får navnet. Nektingen skjer ved at det treffes vedtak om at meldingen om det aktuelle navneønsket ikke godtas. I motsetning til navneloven 1964 stiller lovforslaget opp én generell regel som dekker alle tilfeller der en person ønsker å ta, endre eller sløyfe fornavn, mellomnavn eller etternavn. Loven får en enklere oppbygging på den måten samtidig som en uten omveier også dekker de ytterst sjeldne tilfellene der det er den aktuelle sammensetningen av ellers kurante navn som er uheldig.

Om bakgrunnen for kriteriet «vesentlig ulempe» og den nærmere tolkningen av det vises til punkt 7.2 og 8.4 ovenfor, jf. også punkt 5.8. Kriteriet «sterke grunner» er hentet fra NOU-utkastet § 14. Som understreket i merknadene til § 14 i NOU 2001: 1 kapittel 15 skal det meget til før det kan sies å foreligge sterke grunner for å nekte å godta en melding om å ta, endre eller sløyfe navn. Navneloven 1964 § 6 nr. 2 og NOU-utkastet § 4 tredje ledd nr. 3 omtaler støtende etternavn. Etter lovforslaget her må spørsmålet om å nekte et navn fordi det er støtende, vurderes etter kriteriet om vesentlig ulempe eller andre sterke grunner. Dersom det ønskes et stort antall fornavn eller mellomnavn kan det også bli spørsmål om å nekte å godta det.

Om bakgrunnen for § 10 *annet ledd* vises det til punkt 4 ovenfor. Bestemmelsen tar bare sikte på å regulere fornavn og etternavn, ikke mellomnavn. Bakgrunnen for dette er at mellomnavn ikke har samme oppgave som fornavn og etternavn mht. individualisering og kategorisering, jf. lovutkastet § 1 og

NOU 2001: 1 punkt 7.3 og 9.1.1. Det må vurderes etter første ledd om hensynet til navnestabilitet kan tilsi at å ta, endre eller sløyfe mellomnavn skal nektes.

Utgangspunktet er at en ikke kan ta, endre eller sløyfe fornavn og etternavn mer enn én gang hvert tiende år. I nr. 1 og 3 gjøres det unntak der hensynet til endring av livssituasjon tilsier at en bør kunne endre navnet uavhengig av tiårsregelen. I andre ledd nr. 2 og 4 gjøres det unntak mht. å ta tilbake tidligere etternavn en har hatt og ta tilbake fornavnet som vedkommende hadde før endringen.

Dersom en ønsker å ta, endre eller sløyfe etternavn eller fornavn i tilfelle hvor vedkommende f.eks. har endret fornavn eller etternavn tidligere innenfor en tiårsperiode og unntaksbestemmelsene i nr. 1 til 4 ikke kommer til anvendelse, kreves «særlige grunner», jf. nr. 5. Søkeren må forklare det offentlige hvorfor vedkommende ønsker navneendringen. Deretter må det offentlige ta stilling til om vilkåret er oppfylt. Departementet påpeker at det ikke skal stilles strenge krav i vurderingen av om det foreligger «særlige grunner». En begrunnelse som bare går ut på at en ønsker nytt navn, vil imidlertid i seg selv ikke være tilstrekkelig.

til kapittel 3. Saksbehandling m.m.

til § 11 Meldeplikt og forvaltningsorgan for navnesaker

Meldinger om å ta, endre eller sløyfe navn skal som hovedregel inngis til fylkesmannen, jf. *første ledd*. Om bakgrunnen for denne hovedregelen vises til punkt 9.1 ovenfor. Departementet er klageinstans. Etter alminnelige forvaltningsrettslige prinsipper vil departementet kunne delegere klagesakene til et underordnet organ når det er klarlagt hvordan det best kan gjøres.

I motsetning til NOU-utkastet taler lovforslaget om meldinger, ikke om søknader. I det ligger ingen realitetsforskjell, bare en understrekning av at det skal være kurant å endre navn og at saksbehandlingen gjennomgående skal være langt raskere og enklere enn det en normalt forbinder med en søknadsbehandling. Det er først når det er truffet vedtak om at meldingen er godtatt, at navnet er endret, se også punkt 9.2 ovenfor.

Avgjørelsen av om en melding skal godtas, er et enkeltvedtak, og forvaltningslovens regler om forberedelse av enkeltvedtak, vedtakets utforming og klage og omgjøring kommer derfor til anvendelse. Ved godtakelse av kurante meldinger er det ikke aktuelt å forhåndsvarsle parter eller begrunne vedtaket, jf. forvaltningsloven §§ 16 og 24. Den skriftlige underretningen om vedtaket kan skje ved at meldingen returneres med en påskrift om at den er godtatt og at det nye navnet er ført inn i folkeregisteret. For håndteringen av mer kompliserte tilfeller trenger en forvaltningslovens nærmere regler om partsrettigheter og begrunnelse av vedtak mv.

Når det gjelder hvilke navn folk kan ta, bør loven i utgangspunktet være uttømmende. Til forskjell fra NOU-utkastet inneholder lovforslaget her derfor ingen generell hjemmel for nærmere forskrifter. Administrativt vil det imidlertid kunne være behov for å fastsette at meldinger om navneønsker skal fremsettes på fastsatt skjema, hvilke nærmere opplysninger meldingene skal inneholde samt om saksbehandlingen for øvrig, bl.a. om andre myndigheters medvirkning i navnesaker, jf. *annet ledd*.

til § 12 Melding om navn for barn

Paragrafen er i samsvar med gjeldende rett og § 13 i NOU-utkastet. Foreldre som ikke har del i foreldreansvaret, er ikke part i saker om barnets navn, jf. punkt 5.6.3 ovenfor.

til § 13 Søksmål

Bestemmelsen svarer til navneloven 1964 § 22 og NOU-utkastet § 12, jf. punkt 9.2 i.f. ovenfor. Det oppstilles imidlertid en to-sporet frist. Søksmål må være reist innen to år etter at vedkommende fikk eller burde skaffet seg kunnskap om vedtaket, jf. *første punktum*. Uavhengig av vedkommendes kunnskap må søksmålet være reist innen ti år etter at vedtaket ble truffet, jf. *annet punktum*.

Søksmålet kan reises mot staten eller mot den private parten vedtaket gjelder. Normalt bør det reises mot den private parten siden en dom mot staten som kjenner vedtaket ugyldig, ikke vil ha rettskraftsvirkning overfor den private parten. Overfor den private parten vil gyldigheten av vedtaket være et prejudisielt spørsmål i vurderingen av om den saksøkte har rett til å ha det aktuelle navnet. Der det f.eks. er et nytt etternavn som angripes fordi det er for likt et beskyttet etternavn eller at alminnelig kjent firma e.l., jf. § 3 tredje ledd, må søksmålet i tillegg reises mot andre som i mellomtiden har tatt etternavnet, f.eks. etter samtykke eller etter et av alternativene i § 4. I motsatt fall vil disse fortsatt ha rett til å ha navnet uavhengig av utfallet av søksmålet. Søksmålsfristen overfor den som i ettertid har tatt navnet, må regnes fra det opprinnelige vedtaket om å godta navnet som et nytt etternavn. Det er dette vedtaket som eventuelt krenket saksøkerens rettigheter og som prejudisielt må finnes ugyldig som forutsetning for å frakjenne den som i ettertid har tatt navnet, retten til å beholde det.

til § 14 Hvem loven gjelder for, utenlandske navneavgjørelser m.m.

Paragrafen samler de bestemmelsene som i NOU-utkastet er inntatt i §§ 15 til 17, jf. nærmere merknadene til bestemmelsene i NOU 2001: 1 kapittel 15.

Bostedsprinsippet i *første ledd* er i samsvar med gjeldende rett, se punkt 8.1 ovenfor.

Bestemmelsen i *annet ledd* er i forhold til NOU-utkastet § 16 tilpasset den meldingsterminologien som er gjennomført i lovforslaget her. Også slike meldinger skal norske myndigheter nekte å godta etter § 10 dersom navnet kan bli til vesentlig ulempe for vedkommende eller andre sterke grunner tilsier det. I ulempevurderingen må det imidlertid også legges vekt på de ulemper det kan for vedkommende å ha forskjellig navn i Norge og i statsborgerlandet. Begrensningene i folks adgang til å velge navn i §§ 3 og 8 gjelder ikke, men der vedkommende har foretatt navneendringen i statsborgerlandet for å gå klar av de norske reglene, kan «sterke grunner» tilsi at norske myndigheter nekter å godta endringen. Videre må det nye navnet tilfredsstille de kravene til navn som er omhandlet i merknadene til § 1.

Tredje ledd er utformet som en forskriftshjemmel og ikke som en traktatbestemmelse som i NOU-utkastet § 17. Dersom det blir aktuelt å inngå avtaler med fremmede stater om slike forhold, vil det både for brukerne av det norske regelverket og av hensyn til muligheten for å gi reguleringen en form som er

tilpasset loven for øvrig, kunne være mer hensiktsmessig at reguleringen nedfelles i en forskrift enn at den følger direkte av en internasjonal avtale. Krever avtalen at den skal gjelde direkte uten transformasjon, kan det eventuelt fastsettes i forskriften.

til kapittel 4. Sluttbestemmelser

til § 15 Ikrafttredelse

Ikraftsettingen av loven krever administrative forberedelser, og det bør derfor overlates til Kongen å fastsette ikrafttredelsestidspunkt.

til § 16 Overgangsregler

Adgangen til å ta doble etternavn og forholdet til de doble etternavn som eksisterer i dag, gjør det nødvendig med enkelte overgangsbestemmelser. For det første skal ingen plikte å skifte navn på grunn av den nye loven selv om de har et navn som strider mot lovens system. Noen har doble etternavn bestående av to navn adskilt med mellomrom. De kan beholde det, men andre kan etter lovens ikrafttredelse ikke få det, jf. *første ledd*. Skal andre etter ikrafttredelsen få begge navnene, må de tas som et dobbelt etternavn med bindestrek.

I dag finnes en del etternavn bestående av to navn forbundet med bindestrek, se punkt 3.1 og 5.4 ovenfor. Etter dagens system er de vernet dersom de bæres av under 500 personer. Av to grunner må de etter lovens ikrafttredelse anses som et dobbelt etternavn som nevnt i § 7, jf. *annet ledd*. For det første kan ikke kombinasjonen fortsatt være beskyttet slik at andre som kan ta de to navnene hver for seg, blir utelukket fra å danne et dobbelt etternavn av dem. For det andre ville det åpne for sammensatte etternavn bestående av opptil fire enkelt-etternavn dersom eksisterende doble etternavn ble ansett ett etternavn som kunne inngå som et av navnene i et dobbelt etternavn.

til § 17 Endringer i andre lover

Om endringen i straffeloven, jf. *nr. 1*, vises til siste avsnitt i punkt 4 ovenfor.

Endringene i delingsloven og firmaloven, jf. *nr. 2* og *nr. 3*, er tilpasninger til terminologien i lovforslaget her.

Justis- og politidepartementet

til rår:

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om lov om personnavn (navneloven).

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r:

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om personnavn (navneloven)
i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag til lov om personnavn (navneloven)

Kapittel 1. Navneplikt

§ 1 Plikt til å ha navn

Alle skal ha fornavn og ett enkelt eller dobbelt etternavn og kan i tillegg ha mellomnavn. Enhver har plikt til å bruke sitt fornavn og etternavn som personnavn. Ingen kan ta, endre eller sløyfe navn på annen måte enn etter loven her.

§ 2 Plikt til å velge navn for barn

Senest når barnet fyller seks måneder, skal den eller de som har foreldreansvaret for barnet, sende melding om hvilket navn barnet skal ha.

Har barnet fylt seks måneder uten at melding er sendt eller uten at meldingen kan godtas, får barnet morens etternavn. Dette gjelder ikke etternavn som nevnt i § 4 første ledd nr. 3, og har moren ikke annet etternavn, får barnet i stedet morens fornavn med ending som viser slektskapet.

Kapittel 2. Etternavn, fornavn og mellomnavn

§ 3 Frie, beskyttede og nye etternavn

Navn som flere enn 200 personer her i riket har som etternavn, kan tas som etternavn av andre uten samtykke fra dem som allerede har det.

Navn som 200 eller færre personer her i riket har som etternavn, kan bare tas som etternavn dersom alle som allerede har det som etternavn, samtykker. For barn under 18 år gis samtykke av den eller dem som har foreldreansvaret.

Navn som ikke er registrert i Det sentrale folkeregister som et navn som er i bruk som etternavn her i riket, kan tas som etternavn. Dette gjelder likevel ikke navn som:

- 1. er så likt et beskyttet etternavn at navnene lett kan blandes sammen. Navnet kan likevel tas dersom alle som har det beskyttede navnet som etternavn, samtykker. Annet ledd annet punktum gjelder tilsvarende.
- 2. er identisk eller har likhet som nevnt i nr. 1 med et alminnelig kjent firma, varemerke eller annet kjennetegn som er vernet her i riket, med et alminnelig kjent navn på en stiftelse, forening, institusjon eller lignende eller med et alminnelig kjent kunstnernavn, og det må antas at berettigede interesser vil lide skade dersom vedkommende får navnet.
- 3. er registrert i Det sentrale folkeregister som et navn som er eller har vært i bruk som fornavn. Navnet kan likevel tas som etternavn dersom det har opphav eller tradisjon som etternavn i Norge eller i utlandet eller har tradisjon i en kultur som ikke skiller mellom fornavn og etternavn.

§ 4 Avledede etternavn

Uavhengig av begrensningene i § 3 kan følgende navn tas som etternavn:

- 1. navn som er eller har vært en av tippoldeforeldrenes, oldeforeldrenes, besteforeldrenes eller foreldrenes etternavn eller mellomnavn. Dette gjelder ikke tidligere navn som er ervervet ved ekteskap eller samboerskap
- 2. en av foreldrenes fornavn med ending som viser slektskapet, eller når navnet har en tradisjon i en kultur som tillater det, en av besteforeldrenes fornavn med ending som viser slektskap.
- 3. navn som er eller har vært en av foreldrenes eller besteforeldrenes fornavn, når navnet har en tradisjon i en kultur som ikke skiller mellom fornavn og etternavn.
- 4. navn som er eller har vært ektefellens etternavn eller mellomnavn, og som ikke er ervervet ved et tidligere ekteskap eller samboerskap.
- 5. ektefellens fornavn når navnet har en tradisjon i en kultur som ikke skiller mellom fornavn og etternavn.
- 6. navn som er en av steforeldrenes eller fosterforeldrenes etternavn eller mellomnavn, og vedkommende samtykker.
- 7. etternavn eller mellomnavn som vedkommende har hatt tidligere, og som ikke er ervervet ved ekteskap eller samboerskap, eller mellomnavn som vedkommende har.
- 8. navn på et gårdsbruk som vedkommende eller en av dennes foreldre eier og har eid i minst 10 år, eller som vedkommende eller en av foreldrene bruker og har brukt i minst 20 år eller har brukt i minst 10 år og har en bruksrett til som er fastsatt for en av foreldrenes eller vedkommendes livstid. Dette gjelder ikke dersom navnet på gårdsbruket er valgt etter 1. januar 1947 og strider mot delingsloven § 5-3 annet ledd.
- 9. etternavn eller mellomnavn som vedkommende for øvrig har en særlig tilknytning til.

Samboere som har bodd sammen i minst to år eller som har felles barn, kan velge navn etter første ledd nr. 4 og 5 på samme måte som ektefeller dersom samboeren samtykker.

Foruten etter adoptivslekten kan den som er adoptert ta navn etter sin biologiske slekt etter første ledd nr. 1, 2 og 3.

§ 5 Etternavn ved adopsjon

Blir noen som er under 18 år adoptert, får vedkommende adoptantens etternavn med mindre annet er fastsatt i forbindelse med adopsjonen. Dette gjelder ikke der den ene ektefellen adopterer den andres barn.

Når ektefeller sammen adopterer noen som er under 18 år, får adoptivbarnet adoptivmorens etternavn med mindre annet er fastsatt i forbindelse med adopsjonen. § 2 annet ledd annet punktum gjelder tilsvarende.

§ 6 Endringer i samme etternavn

En endring av stavemåten av et etternavn som bringer stavemåten nærmere den alminnelige uttalen av navnet eller nærmere skriftspråket for øvrig, regnes ikke som å ta et annet navn. Det samme gjelder en endring av stavemåten til bokstaver som er alminnelig kjent i utlandet.

En endring av et etternavns kjønnsbestemte ending regnes ikke som å ta et annet navn.

§ 7 Doble etternavn

To navn som kan tas som etternavn, kan tas som et dobbelt etternavn der de to navnene er satt sammen med bindestrek. I forhold til §§ 3 og 4 regnes et dobbelt etternavn som to adskilte etternavn.

§ 8 Fornavn

Som fornavn kan det ikke velges et navn som er registrert i Det sentrale folkeregister som et navn som er eller har vært i bruk som etternavn eller mellomnavn. Navnet kan likevel tas som fornavn dersom det har opphav eller tradisjon som fornavn i Norge eller i utlandet eller har tradisjon i en kultur som ikke skiller mellom fornavn og etternavn.

§ 9 Mellomnavn

Navn som kan tas som etternavn, kan tas som mellomnavn.

§ 10 Alminnelige begrensninger

Selv om de øvrige vilkår er oppfylt, skal en melding om å ta, endre eller sløyfe navn ikke godtas dersom vedkommendes personnavn ellers kan bli til vesentlig ulempe for vedkommende eller andre sterke grunner tilsier det.

Personer over 18 år kan ikke ta, endre eller sløyfe fornavn eller etternavn mer enn en gang hvert tiende år. Vedkommende kan likevel innen ti år:

- 1. ta som etternavn etternavnet til en ektefelle eller en samboer som vedkommende har bodd sammen med i minst to år eller har barn sammen med, eller for navn som har en tradisjon i en kultur som ikke skiller mellom fornavn og etternavn, ektefellens eller samboerens fornavn,
- 2. ta som etternavn et etternavn som vedkommende tidligere har hatt,
- 3. ta som etternavn steforeldres, fosterforeldres eller adoptivforeldres etternavn, og
- 4. endre fornavnet tilbake til det fornavnet vedkommende hadde før endringen,
- 5. ta, endre eller sløyfe fornavn eller etternavn dersom det foreligger særlige grunner.

Kapittel 3. Saksbehandling m.m.

§ 11 Meldeplikt og forvaltningsorgan for navnesaker

Den som vil ta, endre eller sløyfe navn, må gi melding om det til fylkesmannen, som avgjør om meldingen skal godtas. Meldingen sendes til fylkesmannen i det fylket hvor den meldingen gjelder, er registrert bosatt. For enkelte navnesaker kan departementet bestemme at meldinger skal gis til og behandles av et annet forvaltningsorgan. Vedtak om å godta eller nekte å godta en melding kan påklages til departementet.

Departementet kan gi nærmere regler om bruk av meldingsskjema og meldingenes innhold og om saksbehandlingen for øvrig.

§ 12 Melding om navn for barn

Melding om å ta, endre eller sløyfe navn for noen som ikke har fylt 18 år, skal fremsettes av den eller de som har foreldreansvaret, eller disse må ha samtykket i meldingen. Gjelder meldingen et barn over 12 år, må også barnet

selv ha samtykket. Selv om det ikke foreligger samtykke etter første eller annet punktum, kan meldingen godtas dersom det foreligger særlig grunn.

§ 13 Søksmål

Er noens rettigheter krenket ved et vedtak som godtar en melding om å ta, endre eller sløyfe navn, kan vedkommende gjøre sin rett gjeldende ved søksmål innen to år etter at vedkommende fikk eller burde skaffet seg kunnskap om vedtaket. Søksmålet må være reist innen 10 år etter at vedtaket ble truffet.

§ 14 Hvem loven gjelder for, utenlandske navneavgjørelser m.m.

Loven gjelder for alle som i Det sentrale folkeregister er registrert som bosatt her i riket og har til hensikt å bli boende her varig.

Den som omfattes av første ledd og er utenlandsk statsborger, kan her i riket inngi melding om å ta, endre eller sløyfe navn i samsvar med avgjørelse truffet av statsborgerlandets myndigheter, med mindre annet følger av forskrift etter tredje ledd.

Kongen kan ved forskrift gi regler om hvilke navnerettsregler som skal gjelde for utenlandske statsborgere som bor her i riket, og for norske statsborgere som bor i utlandet, og om beskyttelse her i riket for etternavn som er i bruk i utlandet.

Kapittel 4. Sluttbestemmelser

§ 15 Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Fra samme tid opphører lov 29. mai 1964 nr. 1 om personnamn å gjelde.

§ 16 Overgangsregler

Den som ved lovens ikrafttredelse har etternavn som består av to navn adskilt av mellomrom, kan selv beholde navnet i denne formen.

Etternavn som ved lovens ikrafttredelse består av to navn forbundet med bindestrek, anses som et dobbelt etternavn bestående av to etternavn.

§ 17 Endringer i andre lover

Fra den tid loven her trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover:

1. I Almindelig borgerlig Straffelov 22. mai 1902 nr. 10 skal § 337 nytt annet ledd lyde:

Offentlig påtale finner bare sted når allmenne hensyn krever det.

2. I lov 23. juni 1978 nr. 70 om kartlegging, deling og registrering av grunneiendom skal § 5-3 annet ledd lyde:

Dersom navnet allerede er i bruk som *etternavn og er beskyttet*, kan navnet bare velges dersom eieren dokumenterer at navnet har gammel, nedarvet tilknytning til eiendommen.

3. I lov 21. juni 1985 nr. 79 om enerett til firma og andre forretningskjennetegn skal § 2-2 første ledd lyde:

Firma for enkeltmannsforetak skal inneholde innehaverens *etternavn*.
